

หนังสืออ่านประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติบ้านน้ำปลีก

นายสุนทร ศรีเดช

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการ
โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา

- ภายใต้โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- Expanding learning with way history procedure and locality culture

สนับสนุนโดย

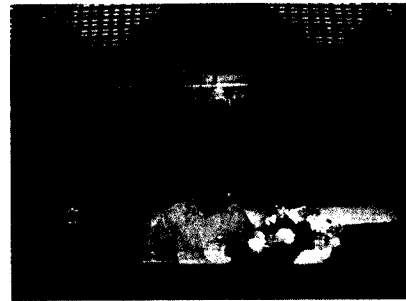
สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน

(สสค.)

๓. ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน วิทยากรท้องถิ่น และชุมชน ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์วิชาการ

๔. เพื่อพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ คู่มือการสอนและเผยแพร่สู่สังคมต่อไป

และหนังสือประวัติบ้านน้ำปลีกฉบับปรับปรุง โดยคุณครูสุนทร ศรีเดช ฉบับนี้จึงเกิดขึ้นจากเหตุผล และกระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ เป็น นวัตกรรมทางการศึกษา อ่าน เขียน เรียน ละครและปราโมทย์ โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบ ม ป ภ. (มุ่งประสบการณ์ทางภาษา) ถือเป็นเอกสารสำคัญยิ่งของ โครงการฯ

ปัจจุบันท่านผู้อำนวยการนายสุพรรณ พันธุ์สุวรรณ และรองผู้อำนวยการ นายไพศาล พรหมภา ร่วมเป็นหัวเรือใหญ่ในการดำเนินการ จึงมีความเป็นไปได้ อย่างยิ่งที่โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นจะประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์

ว่าที่ ร.ต.

ผู้รับผิดชอบโครงการฯ

(สุดสาคร นามสุวรรณ)

คำรับรองของผู้บังคับบัญชา

ข้าพเจ้านายสุพรรณ พันธุ์สุวรรณ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำปลีกศึกษา
ขอรับรองว่าหนังสืออ่านประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติบ้านน้ำปลีก เป็นผลงานที่
นายสุนทร ศรีเดช ตำแหน่งครู วิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา
จัดทำขึ้นจริง

ลงชื่อ

(นายสุพรรณ พันธุ์สุวรรณ)

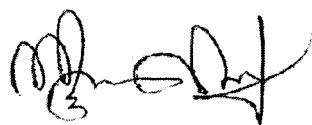
ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำปลีกศึกษา

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

คำนำ

ถ้าเราไม่รู้อดีตความเป็นมาเป็นข้อมูลพื้นฐานก็คงจะเป็นการยากที่จะกำหนดปัจจุบันและอนาคตได้ หลังจากเข้ารับการอบรมจัดทำหนังสือหลักสูตรท้องถิ่นที่จิตสภานริสอร์ทแล้วก็ได้พยายามสอบถาม สืบค้นเรื่องราว ข้อมูล ประวัติความเป็นมาในแง่มุมต่างๆ ของบ้านน้ำปลีกินกำเนิดไว้โดยสอบถามจากผู้รู้ ผู้อาวุโสในชุมชนซึ่งต่างก็ให้ความกรุณาเป็นอย่างดี คอยให้คำแนะนำและ เป็นกำลังใจด้วยตระหนักถึงคุณค่าอันจะเกิดกับลูกหลานอนุชนรุ่นหลัง ได้อ่าน ได้ศึกษาแล้วจะเกิดความรัก ความผูกพันภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดและบรรพบุรุษของตนเอง ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ให้แต่ละท้องถิ่นจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของตนเองอย่างเหมาะสม ซึ่งต้องใช้ความอดทน พยายามสูงใช้เวลาในการสอบถาม สัมภาษณ์ สืบค้น รวบรวม ตีความ ตรวจสอบ ยาวนานพอสมควร เพื่อนำมาเขียนเรียบเรียง เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลแบบ “มุขปาฐะ” บอกเล่าแบบปากต่อปากสืบทอดกันมา ซึ่งก็มีความคลาดเคลื่อนขัดแย้งกันใน บางเรื่องบางส่วน จึงได้สอบถามตรวจสอบจากหลายๆ ท่าน แล้วนำมาเทียบเคียงค่อยๆ เรียบเรียงขึ้นตามลำดับอย่างช้าๆ เนื่องจากมีจารีกอยู่เพียงแห่งเดียว คือ เสนาหลักบ้าน ต้องอ่านศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของหลายจังหวัด เพื่อเทียบเคียงระยะเวลาลำดับเหตุการณ์

หากมีข้อผิดพลาดใดๆ ปรากฏอยู่ก็ขออน้อมรับไว้เพื่อนำมาปรับปรุงในคราวต่อไป หากมีคุณประโยชน์และความดีอยู่ในผลงานนี้ก็ขออุทิศแด่บูรพาจารย์ บุพการี และผู้มีส่วนในการให้คำแนะนำ สัมภาษณ์ สอบถาม สืบค้นเรื่องราวต่างๆ ท่านทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ขอคารวะผู้มีอุปการคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยความจริงใจ

(นายสุนทร ศรีเดช)

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา

๗ มิถุนายน ๒๕๕๓

นายสุนทร ศรีเดช

ผู้สืบค้น รวบรวม เรียบเรียง

เกิด เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๓

บิดา-มารดา นายเฉลิม-นางดารา ศรีเดช

การศึกษา - ระดับประถมศึกษา (ป.๑-ป.๗) จากโรงเรียนชุมชนบ้านน้ำปลีก
(พ.ศ.๒๕๐๙-๒๕๑๕)

- ระดับมัธยมศึกษา (ม.ศ.๑-ม.ศ.๕) จากโรงเรียนอานาจเจริญ
(พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๐)

- ระดับอนุปริญญา ป.กศ.สูง (ไทย-ประวัติ) จากวิทยาลัยครู
อุบลราชธานี (พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๒)

- ระดับปริญญาตรี ค.บ.เกียรตินิยมอันดับ ๒ (ไทย-ประวัติ) จาก
วิทยาลัยครูอุบลราชธานี (พ.ศ.๒๕๒๓-๒๕๒๔)

รับราชการ - บรรจุแต่งตั้งตำแหน่ง อาจารย์ ๑ ระดับ ๓ โรงเรียนนาหว้าวิทยาคม
อำเภอพนา จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันโรงเรียนปทุมราชวงศา
อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ) ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๕

ปัจจุบัน - ดำรงตำแหน่ง ครู อันดับ ค.ศ. ๒ ชำนาญการ โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๙

คำอนุโมทนา

อุษาอาคเนย์ เป็นที่รวมชาติพันธุ์ต่างๆ ไว้ในดินแดนที่สมบูรณ์แต่ละชาติพันธุ์ แม้แตกต่างกันด้วยภาษาและวัฒนธรรมแต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี มีร่องรอยของการต่อสู้ไม่น้อยมาก เมื่อเทียบกับที่อื่นในโลกถือเป็นดินแดนที่สงบสุขสมชื่อ **“แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”** ภาคอีสานของไทยก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหลากหลายสาขาวัฒนธรรม คือ การสร้างสมสิ่งที่ดีสิ่งสร้างสรรค์เหล่านั้น แล้วก็ปฏิบัติสืบทอดกันมา บางอย่างก็ยังถือปฏิบัติกันอย่างเข้มแข็ง แต่บางอย่างก็มีความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของวัฒนธรรมใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกทางตะวันตก หรือที่เราเรียกว่า **“อิทธิพลของโลกาภิวัตน์”** แต่บรรพบุรุษของเราชาวอีสานมักเป็นคนชอบจารึกบันทึกสิ่งต่างๆ โดยมักจารึกไว้ที่หลักศิลา, ใบเสมา, ใบลาน ฯลฯ และส่วนมากมักจะเก็บไว้ตามวัด เรื่องราวและวรรณกรรมต่างๆ จึงได้ถ่ายทอดสืบทอดมามากมาย เรามีอัตลักษณ์ คือ ภาษาทั้งภาษาเขียน เป็นอักษรขอม, อักษรธรรม และอักษรไทยน้อย และภาษาพูดที่สืบทอดกันมาอย่างเด่นชัด ทั้งจาริตประเพณีที่เราเรียกว่า **“ฮีตสิบสองคองสิบสี่”** สิ่งเหล่านี้เป็นที่ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมอันงดงามที่ควรสืบสาน เป็นมรดกเป็นสมบัติอันล้ำค่า เป็นสิ่งที่ทำให้เรามีความสุขด้วยคุณธรรมตลอดมา

หมู่บ้านน้ำปลีก เป็นชุมชนที่เติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ก็มีแบบแผนมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ที่เห็นอย่างชัดเจน คือ ลำเนียงภาษาพูด เป็นเรื่องแปลกที่ไม่เหมือนหมู่บ้านไหนในเขตใกล้เคียงลำเนียง **“เฉียงๆ”** แต่มีเสน่ห์ถ้าจะสันนิษฐานน่าจะเป็นไปได้สองทาง คือ

๑. เป็นชุมชนที่ตั้งมาก่อนใครในละแวกนี้มีลำเนียงเป็นเอกลักษณ์ ชุมชนอื่นๆ ย้ายมาทีหลังลำเนียงจึงแตกต่าง แต่ชุมชนน้ำปลีกไม่เคยแยกกันไม่เคยแตกออกไปสร้างรกรากที่ใหม่ จึงไม่มีหมู่บ้านไหนมีลำเนียงเหมือน

๒. แต่เดิมที่นี่มีชุมชนดั้งเดิมอยู่ก่อนแล้ว มีสำเนียงภาษาของหมู่บ้านทั้งหลายเหล่านี้เหมือนกันอยู่ก่อนแล้ว แล้วมีชุมชนใหม่ย้ายมาจากที่อื่นมาตั้งที่นี่จึงมีสำเนียงที่แตกต่างจากถิ่นเดิม หมู่บ้านน้ำปลีกจึงมีสำเนียงการพูดไม่เหมือนหมู่บ้านใด

อาตมาภาพได้เคยไปดูคำจารึกที่โบสถ์กลางบ้าน เคยถามโยมพ่อครูวิชัย ดอกไม้ว่า “บ.ส. ๒๒๔๘” คืออะไร ท่านตอบว่า ย่อมาจาก “บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๒๔๘” เลยตกใจว่า หมู่บ้านน้ำปลีกนี้สร้างก่อนเมืองอุบลฯหรือแม้แต่กรุงรัตนโกสินทร์อีกหรือไม่ คำสันนิษฐานข้อที่ ๑ จึงนำไปได้ แต่ก็เก็บความสงสัยปนอยากรู้ ว่าทำไมถึงมีโบสถ์ที่หนองบัวหรือที่วัดโนนสัสมัง การจารึกโบสถ์หมายถึงชุมชนนั้นต้องมีความเป็นปึกแผ่นมีขอบเขตชัดเจน มีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นที่น่าศึกษาถึงความเป็นมา เคยถามว่ามีการบันทึกเรื่องราวจากบรรพบุรุษบ้างไหม ได้รับคำตอบเลยว่ายังไม่มีชัดเจน

จนกระทั่งวันหนึ่ง ได้พบกับชมรมผู้สูงอายุที่วัดอาตมาได้ปรารภกับโยมพ่อแห่งและโยมพ่อครูจรัญว่า “หมู่บ้านน้ำปลีกเป็นหมู่บ้านที่สมบูรณ์แบบทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองที่เด่นชัด มีร่องรอยของประวัติศาสตร์ยาวนานที่น่าศึกษา ขอมูล (มรดก) ให้ลูกหลานได้ไหม ช่วยกันค้นคว้าเรียบเรียงทำเป็นบันทึกเรื่องราวของประวัติหมู่บ้านเพื่อลูกหลานจะได้ศึกษาทำเป็นแบบเรียนให้ศึกษาในโรงเรียนเลยยิ่งดี ลูกหลานจะได้ภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมา ภาคภูมิใจการสืบสานพัฒนาของบรรพบุรุษ และนั่นจะเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอย่างเข้มแข็งต่อไป” ซึ่งก็ได้รับความเห็นชอบของผู้อาวุโสเหล่านั้นว่ากำลังมีการทำกันอยู่ อาจจะคลาดไป คลาดมาบ้าง แต่อาตมาก็ให้กำลังใจว่าให้เริ่มทำเสียเถอะทำไว้เพื่อพัฒนาต่อไป เพราะต่อไปจะยิ่งลำบาก

จนวันนี้ในมือของอาตมาภาพในขณะนี้ ได้เห็นสิ่งถือว่าทรงคุณค่าเห็นถึงความพยายามและตั้งใจจริงของคุณโยมอาจารย์สุนทร ศรีเดช ท่านได้ทำหน้าที่ลูกหลานที่ดีของบรรพบุรุษในการมอบมรดก คือ มรดกอันมีค่ายิ่งให้แก่อนุชนคนรุ่นหลังได้ศึกษา ขอให้จงดำเนินการต่อไป ขออนุโมทนาในศรัทธา ปสาทะ ขอคุณโยมอาจารย์สุนทร ศรีเดช และผู้มีส่วนร่วมในการทำหนังสือเล่มนี้ทุกท่าน และขอแสดงความยินดีแก่ชาวชุมชนน้ำปริกทุกท่านด้วยความจริงใจ

ขออนุโมทนา

พระครูบริหารคณาทร

วัดป่านาดอกไม้

๑ ตุลาคม ๒๕๕๓

คำนิยม

กระผมเคยร่วมงานกับคุณครูสุนทร ศรีเดช ตั้งแต่เริ่มรับราชการที่โรงเรียนนาหว้าวิทยาคม จนเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนปทุมราชวงศาในปัจจุบัน จวบจนกระทั่งได้กลับมาร่วมงานกันอีกครั้งหนึ่งที่โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา คุณครูสุนทร ศรีเดช เป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร มีความวิริยะ อุตสาหะ ริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนางาน พัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง เป็นที่เคารพรักของนักเรียน เป็นที่รักและศรัทธาของคนในชุมชน เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ครองตน ครองคน ครองงาน ได้อย่างเหมาะสม เป็นต้นแบบแก่บุคคลอื่นในโรงเรียน และชุมชนได้เป็นอย่างดี มีความรู้ความสามารถในตนเองหลายด้าน มีผลงานมากมาย ได้ใช้ความรู้ ความสามารถ ความพยายามอย่างสูงในการสืบค้น สอบถาม รวบรวมข้อมูลมาเรียบเรียง ประวัติความเป็นมาของบ้านน้ำปลีก นับได้ว่าเป็นผู้สร้างนวัตกรรม นำองค์ความรู้ใหม่ๆ มาสู่ลูกหลาน และผู้ที่มีความสนใจในท้องถิ่นของตน

ขอแสดงความชื่นชมกับผลงานชิ้นนี้เป็นอย่างยิ่ง ที่จะได้มีการนำไปตกแต่งหน้าต่อยอด เผยแพร่ในรูปแบบอื่นๆ อีกต่อไป ความดีงามที่คุณครูสุนทร ศรีเดช ได้มอบไว้ให้แก่ลูกหลาน โรงเรียนน้ำปลีกศึกษาและชุมชนน้ำปลีกในครั้งนี้ จงโปรดอำนวยการอำนวยพรให้ท่านและครอบครัว จงมีความสุข ความเจริญ ก้าวหน้า ยิ่งๆ ขึ้นตลอดไป

(นายสุพรรณ พันธุ์สุวรรณ)

ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำปลีกศึกษา

๒๓ มีนาคม ๒๕๕๔

คำนิยม

กระผมได้เคยร่วมงานกับคุณครูสุนทร ศรีเดช ตั้งแต่สมัยยังรับราชการ จวบจนเกษียณอายุราชการจนกระทั่งมาทำหน้าที่เป็นประธานศูนย์สภาวัฒนธรรม ตำบลน้ำปลีก จนปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปลีก คุณครูสุนทร ศรีเดช เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรสนใจศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ความเข้าใจจากปราชญ์ชาวบ้านผู้เฒ่าผู้แก่ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพื่อริเริ่มรวบรวม ข้อมูลเรื่องราวประวัติบ้านน้ำปลีก เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษานับเป็น การกระทำที่น่ายกย่องชมเชยเป็นอย่างยิ่ง ต้องใช้ความวิริยะ อุตสาหะความละเอียด รอบคอบในการกลั่นกรองเรื่องราวเข้ามาปะติดปะต่อกันให้สอดคล้องเหมาะสม มีความสมบูรณ์และผ่านการพิจารณาพิจารณาจากผู้อาวุโสและผู้รู้ในชุมชนกระผมได้ ขออนุญาตนำเค้าโครงเรื่องที่คุณครูสุนทร ศรีเดช เขียนเรียบเรียงไปเขียนเป็น บทพากย์หนังปราโมทัย ที่ชาวบ้านเรียกว่า “หนังบักตื้อ” เรื่องประวัติบ้านน้ำปลีก เพื่อการเผยแพร่และจรรโลงไปสู่เยาวชนต่อสาธารณชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสาน ดำรงคงไว้

ขอขอบคุณครูสุนทร ศรีเดช ครูชำนาญการโรงเรียนน้ำปลีกศึกษา และผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลมาเรียบเรียง ประวัติบ้านน้ำปลีกให้กระผมได้ยึดเป็น แนวทางในการเขียนบทพากย์ ไว้ ณ โอกาสนี้ ขออวยพรให้คุณครูสุนทร ศรีเดช และครอบครัว จິงมีแต่ความสุข ความเจริญ ก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นตลอดไป

(นายธงชัย งอกงาม)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปลีก

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓

คำนิยม

ความภาคภูมิใจในตนเองของคนเรานั้นย่อมจะเกิดขึ้นได้ในหลายเรื่องราวที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของคนเรา เช่นเดียวกันกับความภาคภูมิใจของคนชนเผ่า “อีสาน” ที่ภาคภูมิใจในสายเลือดของบรรพบุรุษที่ได้สืบทอดวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามมาจากเหล่าบรรพบุรุษที่ได้สร้างบ้านแปลงเมืองหล่อหลอมสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกให้ตกทอด เป็นสมบัติอันล้ำค่ามาสู่ลูกหลานในรุ่นหลังต่อมาไว้ให้ได้ชื่นชมด้วยความภาคภูมิใจ

หนังสือประวัติบ้านน้ำปลีกที่ท่านอาจารย์สุนทร ศรีเดช ได้เรียบเรียงขึ้นเล่มนี้นับได้ว่าเป็นเอกสารที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่น่าภาคภูมิใจ ที่ได้กล่าวถึงการก่อตั้งบ้านเมืองของบรรพบุรุษของชนเผ่าบ้านน้ำปลักรุ่นแรกๆ จนกระทั่งต่อมาได้พัฒนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้ามาเป็นหมู่บ้านน้ำปลีกในปัจจุบัน จนได้รับการยกฐานะเป็น “เทศบาลตำบลน้ำปลีก” จวบจนกระทั่งวันนี้

ขอขอบคุณท่านอาจารย์สุนทร ศรีเดช เป็นอย่างมากที่ได้มีความอุตสาหะวิริยะ เพียรพยายามสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ถึงการกำเนิดก่อตั้งบ้านน้ำปลีกจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จนสำเร็จเป็นเอกสารที่สมบูรณ์ที่สุดฉบับหนึ่ง เพื่อเป็นเอกสารอ้างอิง ไว้ให้ชาวน้ำปลีกทุกท่าน ตลอดจนผู้สนใจใคร่รู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบ้านน้ำปลีก จากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ศึกษาอย่างละเอียดทุกแง่มุมุมหวังว่าคงจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนน้ำปลีกและผู้อ่านทุกท่านต่อไป

(นายไพศาล พรหมภา)

รองผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำปลีกศึกษา

๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๓

คำนิยม

คุณครูสุนทร ศรีเดช ครูโรงเรียนน้ำปลีกศึกษา เป็นผู้มี ความขยันหมั่นเพียร วีริยะ อุทิศตน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดี ชอบสนทนา สอบถามหาความรู้ ของ ท้องถิ่นจากผู้รู้อาวุโสในชุมชนอยู่เสมอ เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่นและชุมชนได้เป็นอย่างดี นานมาแล้วได้เคยสนทนา และปรารภไว้ว่าอยากให้คุณครูสุนทร ได้รวบรวม เรียบเรียงประวัติบ้านน้ำปลีกให้ ลูกหลานชาวน้ำปลีกได้อ่าน ได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษ เพื่อ สร้างความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง อันจะเป็นรากฐานและเป็นพลัง ผลักดันในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นและบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งการทำงาน นี้ต้องสอบถาม สืบค้น ค้นคว้า ดีความ รวบรวมกว่าจะนำมาเรียบเรียงนั้นก็ต้องใช้ เวลานานมาก ต้องทำงานต่อเนื่องอย่างอดทนด้วยความพากเพียรเป็นอย่างยิ่ง กว่าที่จะเสร็จสมบูรณ์ขึ้นมาได้ ผลงานชิ้นนี้นับได้ว่าเป็น “**นวัตกรรม**” ชิ้นแรกที่มี ความสมบูรณ์ยิ่ง อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนให้ท้องถิ่นนี้

รู้สึกชื่นชมกับผลงานชิ้นนี้ที่แทบจะเรียกได้ว่ามีความสมบูรณ์เกือบทุกแง่ ทุกมุม ต้องขอขอบคุณ**คุณครูสุนทร ศรีเดช** ที่ทุ่มเท เสียสละในการทำงานชิ้นนี้ เพื่อถิ่นกำเนิด ด้วยความพยายามอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ด้วยความจริงใจ

(นายจิตติ รันตพิทักษ์สุข)

นายกเทศมนตรีตำบลน้ำปลีก

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๑. คำศัพท์นิยาม	๑
๒. นามอันเป็นชื่อ	๖
๓. เหล่านี้คือหลักฐานร่องรอย	๑๐
๔. ย้อนเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยสู่ปัจจุบัน	๑๕
๕. หมู่บ้านเติบโตพัฒนา	๒๘
๖. เสมาหลักบ้าน	๓๒
๗. บุญบ้าน บุญกุ่มข้าวใหญ่	๓๕
๘. เฒ่าในบ้านผู้นำชุมชน	๓๗
๙. ภาคภูมิใจชนชาวน้ำปลีก	๔๑
๑๐. น้ำปลีกในวันนี้	๔๖
ภาคผนวก	๕๙

๑. เรื่องคำศัพท์นิยาม

อีสาน

คำว่า “อีสาน” มีรากคำมาจาก ภาษาสันสกฤต ซึ่งสะกดว่า “อิศาน” หมายถึง นามพระศิวะ ผู้เป็นเทพดาประจำทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แต่คำบาลีเขียนเป็น “อีสาน” ไทยเรายืมรูปคำจากบาลีมาใช้ หมายถึง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อีสาน จึงเป็นชื่อเรียกพื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่มี กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง

ตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความหมายตรงกับคำ “อีสาน” เริ่มใช้เป็นทางการ สมัยรัชกาลที่ ๕ ราว พ.ศ. ๒๔๔๒ ในชื่อ “มณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ” แต่ยังคงหมายเฉพาะลุ่มน้ำมูล ถึงอุบลราชธานี จำปาสัก ฯลฯ

คนอีสาน บางทีเรียก **ชาวอีสาน** มีหลักแหล่งอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

รวมความแล้วใครก็ตามที่มีถิ่นกำเนิดหรือหลักแหล่งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จะโดยการเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่เมื่อใดก็ตาม ถ้าถือตัวว่าเป็นคนอีสาน หรือชาวอีสานอย่างเต็มอกเต็มใจ ด้วยความมองอาจเต็มภาคภูมิก็ถือเป็นคนอีสาน เป็นชาวอีสานด้วยกันทั้งนั้น

ฉะนั้นคนอีสานหรือชาวอีสานจึงไม่ใช่ชื่อเชื้อชาติเฉพาะแต่เป็นชื่อสมมุติเรียกคนหลากหลายมากมายในดินแดนอีสานและเป็นชื่อเรียกอย่างกว้างๆ รวมๆ ตั้งแต่อดีตถึงดำนับสืบลึบจนปัจจุบัน

ด้วยเหตุดังกล่าว ความเป็นมาของคนอีสาน หรือ ชาวอีสาน จึงไม่หยุดนิ่งอยู่โดดเดี่ยว แต่ล้วนเกี่ยวข้องเคลื่อนไหวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับความเป็นมาของผู้คนใน “สุวรรณภูมิ หรือ อุษาคเนย์” ตั้งแต่ยุคดั้งเดิมเริ่มแรกสืบลึบจนทุกวันนี้

ซึ่งมีความเคลื่อนไหวไปๆ มาๆ ทั้งใกล้และไกล ในทุกทิศทางหลายครั้งหลายหนจน
ระบุชัดเจนแน่นอนไม่ได้ว่า ใคร? ที่ไหน? และเมื่อไร?

ชาวอีสานหรือคนอีสาน ไม่ใช่ชื่อชนชาติหรือเชื้อชาติเฉพาะอีสาน แต่เป็นชื่อ
ทางวัฒนธรรมที่มีที่มาจากภูมิศาสตร์ที่เรียกว่า **“อีสาน”** หรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
ของประเทศไทย

ชาวอีสานหรือคนอีสาน มีบรรพชนมาจากการผสมผสานของผู้คนชนเผ่า
เหล่านานหลายชาติพันธุ์ทั้งภายใน และภายนอก ทั้งทางสังคม และวัฒนธรรมไม่ต่ำ
กว่า ๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว แล้วยังมีต่อเนื่องถึงทุกวันนี้ และอาจมีต่อไปในอนาคตอีกไม่
รู้จบ

สุวรรณภูมิ

สุวรรณภูมิ แปลตามรูปศัพท์ว่า **“แผ่นดินทอง”** หรือ **“ดินแดนทอง”** แต่มี
คำเฉพาะเรียกใช้มานานแล้วว่า **“แหลมทอง”** เป็นชื่อเรียกภูมิภาคอุษาคเนย์ หรือ
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ครั้งโบราณกาลราว ๒,๕๐๐ ปี มาแล้ว หมายถึง
ดินแดนอุดมสมบูรณ์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วยสัตว์กับพืชพันธุ์
ธัญญาหาร และแร่ธาตุต่างๆ ทั้งเป็นแหล่งแหล่งของกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย ที่ล้วน
เป็นเครือญาติทางสังคม วัฒนธรรมซึ่งเป็นบรรพบุรุษของคนไทยทุกวันนี้

พจนานุกรมมติชน อธิบายคำ **“สุวรรณ”** (สุ-วัน) น.ทอง (ส.สุวรรณะ
บ.สุวณฺณ) ภูมิ ๑. ภูมิ - (พุม, พู-มิ) น. แผ่นดิน ที่ดิน ภูมิ ๒. น.พื้นความรู้,
ปัญญา, ภูมิ ๓. ว.สง่า, ผึ่งผาย, งามอาจ สุวรรณภูมิ น. ดินแดนทองคำ

สุวรรณภูมิ เป็นชื่อเก่าแก่ มีในคัมภีร์โบราณ เช่น มหาวงศ์พงศาวดาร
ชาวสิงหล (ลังกา) ชาวชมพูทวีป (อินเดีย) และชาวอาหรับ-เปอร์เซีย (อิหร่าน)
ที่เป็นนักเดินทางผจญภัยแลกเปลี่ยนค้าขายสิ่งของเครื่องใช้ต่างพากันเรียกบริเวณ
อุษาคเนย์โบราณว่า **“สุวรรณภูมิ”** ไม่น้อยกว่า ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว ส่วนชาวฮั่น

(จีน) ยุคโบราณ เรียกดินแดนนี้ว่า “จินหลิน” หรือ “กิมหลิน” มีความหมายเดียวกับชื่อ สุวรรณภูมิ

ฉะนั้น สุวรรณภูมิ จึงไม่ใช่ชื่อ รัฐ หรือ อาณาจักร แต่เป็นชื่อดินแดนโดยรวมๆ บริเวณหมู่เกาะและแผ่นดินใหญ่ของอุษาคเนย์หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบัน ที่ขนาดด้วย ๒ มหาสมุทร คือ **“มหาสมุทรแปซิฟิก”** อยู่ทางด้านตะวันออก กับ **“มหาสมุทรอินเดีย”** อยู่ทางด้านตะวันตก ส่งผลให้ดินแดนสุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนค้าขาย หรือ **“จุดนัดพบ”** ระหว่างโลกตะวันตก (หมายถึง อินโด-เปอร์เซีย-อาหรับ) กับโลกตะวันออก (หมายถึง จีน) มีความมั่งคั่งและมั่นคง แล้วมีรัฐใหญ่ๆ เกิดขึ้นในยุคต่อๆ มา เช่น ทวารวดีศรีวิชัย, ทวารวดีศรีอยุธยา, ละโว้-อโยธยาศรีรามเทพ จนถึงกรุงศรีอยุธยา ฯลฯ ดึงดูดให้ผู้คนจากที่ต่างๆ ทุกทิศทาง เคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งหลักแหล่ง จนทำให้เกิดความหลากหลายทางชาติพันธุ์สืบจนปัจจุบัน

สุวรรณภูมิ คือนามอันเป็นมงคลที่คนแต่ก่อนยกย่องเป็นชื่อบ้านนามเมืองสืบเนื่องหลายยุคหลายสมัย ได้แก่ **“รัฐสุพรรณภูมิ”** (ราวหลัง พ.ศ.๑๖๐๐) จนเป็นเมือง สุพรรณภูมิ (ราวหลัง พ.ศ.๑๘๐๐) และจังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบัน รวมทั้งถึงอำเภอสุวรรณภูมิ ในจังหวัดร้อยเอ็ด

ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นนามพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๓

จังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่อยู่ในอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขงในภูมิภาคสุวรรณภูมิหรืออุษาคเนย์ สืบมาจนถึงปัจจุบัน พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดอำนาจเจริญ จึงเป็นส่วนหนึ่งอย่างแยกไม่ได้กับพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมอีสาน หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ขณะที่บ้านเมืองในทางภาคกลางลุ่มน้ำเจ้าพระยา คือเมืองนครปฐมโบราณ และพระปฐมเจดีย์ อยู่ใกล้ทะเลโคลนตม ทางลำน้ำท่าจีน-แม่กลองแต่ทาง ลำน้ำลพบุรี-ป่าสัก มีบ้านเมืองขนาดใหญ่ อยู่จังหวัดลพบุรี มีชื่อสมมุติเรียกรัฐ เหล่านี้รวมๆ ว่า **“ทวารวดี”** มีแบบแผนวัฒนธรรมเรียก **“วัฒนธรรมทวารวดี”** แพร่หลายออกไปกว้างขวางถึงบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง ขณะเดียวกันทางอีสานและ ลาวยอมรับศาสนาพุทธ-พราหมณ์ ทั้งจากลุ่มน้ำเจ้าพระยา และปากแม่น้ำโขง ทางเวียดนาม-กัมพูชา ทำให้มีบ้านเมือง และรัฐใหญ่เกิดขึ้นแล้วมีชื่อต่อมาว่า **“เจนละ”** บริเวณปากน้ำมูล-ชี ทางอุบลราชธานี-ยโสธร-อำนาจเจริญ (รัฐเจนละ จะเติบโตเป็นรัฐเศรษฐกิจที่วัดภูจำปาสักในแขวงจำปาสักของลาวต่อไป ในภายหน้า)

คนพื้นเมืองเริ่มปรับเปลี่ยนหินตั้งในศาสนาผีดั้งเดิมให้เป็นเสมาใน พุทธศาสนา ใช้ปักเขตศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ที่ยอมรับเข้ามาใหม่ ต่อจากนั้นจะสลัก เป็นรูปเรื่อง พุทธประวัติ และอื่นๆ แล้วเรียกว่า **“เสมาหิน”** ซึ่งไม่เคยมีใน อินเดีย-ลังกา สิ่งนี้ถือเป็นต้นแบบ “เสมาฮีเอวคอด” สืบจนปัจจุบัน พบมาก ในอีสาน และสองฝั่งแม่น้ำโขง รวมทั้งบริเวณจังหวัดอำนาจเจริญ เช่น เขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ พบที่วัดพุทธอุทยาน บ้านโพธิ์ศิลา วัดดงเฒ่าเก่า รวมไปถึงกลุ่มตำบลน้ำปลีก พบที่วัดโนนสำโรง วันโนนส้มโฮง ศาลหลักบ้าน สำนักงานเทศบาลตำบลน้ำปลีก (เดิม) ฯลฯ

พื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ มีลำน้ำเซบาย และเซบก ไหลผ่านลงมาแม่น้ำมูล (ที่จังหวัดอุบลราชธานี) ทำให้มีแม่น้ำใหญ่ขนาด ๓ ด้าน คือ ด้านตะวันตก เป็นแม่น้ำชี ด้านตะวันออก เป็น แม่น้ำโขง ส่วนด้านใต้ คือแม่น้ำมูล ทำให้บริเวณนี้ เป็นพื้นที่ของรัฐเก่าแก่แห่งหนึ่ง มีชื่อเรียกต่อมาภายหลังว่า **“เจนละ”** มีตระกูลใหญ่

เรื่องอำนาจควบคุมอยู่ในนาม “เสนาะ” ผู้นำตระกูลนี้มีนามในจารึกว่า “จิตรเสนาะ” ยกย่องนับถือศาสนาทั้งพุทธ และพราหมณ์ โดยมีศาสนาผี เป็นพื้นดั้งเดิมผสมด้วย

พระธาตุพนม เป็นศูนย์กลางของพระพุทธรูปศาสนายุคแรกที่แพร่เข้ามาบริเวณลุ่มน้ำโขง พระพุทธรูปศาสนาแสดงอำนาจ “ปราบนาค” และหล่อหลอมให้ชนทุกกลุ่ม เหล่าทุกเผ่าพันธุ์ที่นับถือผีต่างกันและมีมากในเขตนี้เข้ามานับถือพระพุทธรูปเจ้าองค์เดียวกัน จนกลายเป็นพวกเดียวกัน ฉะนั้น พระธาตุพนมจึงเป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมของคนต่างเผ่าพันธุ์ในบริเวณสองฝั่งโขง-ชี-มูล

เมื่อพราหมณ์ กับ พุทธ เข้ามาถึงดินแดนอีสาน กลุ่มชนต่างๆ ที่มีมาแต่เดิมก็เปลี่ยนไป เพราะมีผู้คนจากภายนอกหลายทิศทางเข้าปะปนเพิ่มขึ้นประกอบด้วย พวกข่า พวกไท กับชนเผ่าอื่นๆ จาก น่านเจ้า กัมพูหรือกัมพูชา พวกจาม พวกเวียด พวกสยาม และพวกลาว

(จากหนังสือ ชื่อบ้านนามเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ของสุจิตต์ วงษ์เทศ
สนง.กรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๙)

๒. เรื่องนามอันเป็นชื่อ

จากชื่อ “น้ำหลัก หรือ น้ำฝัก” มาเป็น น้ำปลีก

น้ำปลีก เป็นชื่อ ชุมชนขนาดใหญ่เก่าแก่ ชุมชนหนึ่ง ของจังหวัดอำนาจเจริญ ความเป็นมาอันยาวนาน ที่น่ารู้จักยิ่งชุมชนหนึ่ง ชื่อ หมู่บ้านน้ำปลีก นั้นมาจากคำว่า “**น้ำหลัก**” หรือ “**น้ำฝัก**” ในภาษาถิ่น เนื่องจากหน่วยเสียง “**ผ**” ในภาษาถิ่นใช้แทนหน่วยเสียง “**ป**” ในภาษากลาง เช่น ผีเผด แทน ผีเปรต ผญา แทน ปัญญา หรือ ปรัชญา เป็นต้น

ตามคำบอกเล่าของคนรุ่นเก่าในชุมชนได้เล่าอธิบายไว้ว่า เนื่องจากทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่บนที่ “**โคก**” ซึ่งหมายถึงที่เนิน สูง หรือ ดอน สภาพบริเวณรอบๆ จึงลุ่มต่ำ ลังเกตได้จากที่รอบๆ หมู่บ้านจะมีชื่อเรียกที่ลุ่มต่ำรอบๆ หมู่บ้านต่างๆ กัน เช่น มีคำว่า “**คำ**” นำหน้าชื่อ ซึ่งนั่นหมายถึงว่า บริเวณนั้นเป็นที่ลุ่มต่ำ มี “**น้ำครำ**” ดินชุ่มชื้นตลอดปี เช่น คำกหวด คำบักลาว คำบอน คำขี้เลื้อย คำไฮ คำเลื้อยดำ คำกลาง คำโก คำนาหล่ง เป็นต้น บางแห่งก็มีคำว่า “**หนอง**” นำหน้านั้น หมายถึงว่า บริเวณที่ลุ่มต่ำนั้น มีหนองน้ำ เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติอยู่ในบริเวณนั้นๆ เช่น หนองปลาตอง (บริเวณฐานจุดบั้งไฟเก่า) หนองอ้ายทา หนองสาวทุ่ง หนองบัว (บริเวณที่พบ เสมามากอีกแห่งหนึ่ง) หนองหมาจอก หนองส้มโฮง หนองเซียงมอง หนองอีหุด หนองเทวดา (บางท่านเรียก กุดเทวดา) เป็นต้น

ทางทิศเหนือของหมู่บ้านจะมีลำห้วยฝักบัว ซึ่งเป็นสายน้ำเดียวกับห้วยยางจากบ้าน นาห้วยยาง เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก จู่ๆ จะมีน้ำเอ่อล้นหลากลำห้วยออกเป็น “**น้ำแก่ง**” โดยไม่ทราบว่ามีน้ำมาจากไหน ชาวบ้านจึงเรียกลำห้วยสายนี้ว่า “**ห้วยฝักบัว**” หมายถึงว่า คลุ้มดีคลุ้มร้ายเอาแน่นอนอะไรไม่ได้ อะไรทำนองนั้นและไหลไปตกลำเซบาย

ส่วนทางทิศใต้ของหมู่บ้านก็มี “ลำห้วยปลาแดก” ซึ่งเป็นสายน้ำเดียวกับที่ไหลผ่าน “บ้านปุง” อำเภอเมืองอำนาจเจริญ และหลายๆ หมู่บ้าน ซึ่งไหลไปตกรวมกันที่ “ลำเซบาย” เช่นกัน เมื่อถึงฤดูฝนจะมีน้ำหลากที่ชาวบ้านเรียกว่า “น้ำแก่ง” ไหลหลากเอ่อออกจากลำห้วยทั้งสองสาย แต่จะไหล “หลึก” หรือ “ฝึก” ซึ่งในภาษากลางหมายถึง “ปลึก” ไหลไปจากหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่สูงแล้วไปตกรวมกันที่ลำเซบาย น้ำไม่เคยท่วมหมู่บ้าน เนื่องจากตั้งอยู่บนที่ เนิน สูง อยู่ที่ดินดอน หรือโคก เมื่อทางราชการมาสำรวจ และตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นภาษากลางของทางราชการจึงใช้ชื่อหมู่บ้านว่า “น้ำปลึก” ตั้งแต่นั้นสืบมาจนปัจจุบัน

(จากคำบอกเล่าของคุณพ่อคำมัน เรื่องบุตร อดีตครูโรงเรียนชุมชนบ้านน้ำปลึก บอกเล่าให้ผู้เขียนเรียบเรียง ฟัง เมื่อประมาณ พ.ศ.๒๕๐๙ ขณะเรียนอยู่ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑)

อาณาบริเวณรอบๆ ชุมชนน้ำปลีกในอดีต

บริเวณที่ตั้งชุมชนน้ำปลีกปัจจุบัน ในอดีตนั้นคนรุ่นเก่าได้เล่าสืบทอดมาว่า ภูมิประเทศแห่งนี้เป็นที่ราบประกอบด้วย สายน้ำ ลำธาร หลายสาย ป่าดงพงไพร กว้างขวางพอสมควร มีอาณาบริเวณดังนี้ คือ

ทิศตะวันตกของหมู่บ้านเป็นที่ราบ และมีลำน้ำสายใหญ่เรียกว่า ลำเซบาย ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๒,๐๐๐ เมตร

ทิศใต้ของหมู่บ้านก็เป็นที่ราบ และมีลำห้วยเรียกว่า ห้วยปลาแดก ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๓,๐๐๐ เมตร

ทิศเหนือ มีที่ราบเล็กน้อยมีป่าดงพงไพร และลำห้วยเรียกว่า ห้วยผีบ้า ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๔๐๐ เมตร

ทิศตะวันออกนั้นประกอบไปด้วย ป่าไม้ ซึ่งชาวบ้านเหล่านั้นเรียกว่า “ป่าดงบ้าน ดงคำไฮ ดงคำขี้เสือ ดงหนองเปือก ดงเล่ายอ ดงเหล่านั่น ประกอบไปด้วย ไม้หนานาชนิด ต้นหว้า ไม้ยาง ไม้แดง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สะแบก ไม้ตะเคียน ไม้พะยุง และไม้อื่นๆ อีกมาก

ส่วนทางด้านทิศตะวันตก นั้นจะมี “ดงดอนหอ” หรือป่าดอนปู่ตาในปัจจุบัน ต่อจากนั้นก็จะเป็นที่ราบริมฝั่งลำเซบายประกอบด้วยหนองบึงต่างๆ มีชื่อดังนี้ กุดหรือหนองเทวดา หนองสาวทุ่ง หนองกวง หนองตาลอด หนองไผ่ หนองบักจ่าง หนองบัว ปัจจุบันเหลือเป็นหนองสาธารณะ เพียง ๒ แห่ง คือ หนองบัว และหนองหรือกุดเทวดาเท่านั้น

ส่วนทิศใต้ ซึ่งเป็นที่ราบก็มีแหล่งน้ำหลายแห่งด้วยกันอาทิ หนองอีหัด หนองอ้ายทา หนองโอ หนองไข่น้ำ หนองแม่ใคร หนองส้มโฮง (ลำโรง) หนองเชียงมอ แต่เหลือเป็นหนองสาธารณะเพียง ๓ แห่ง คือ หนองไข่น้ำ หนองส้มโฮง และหนองเชียงมอ นอกนั้นถูกเอกชนรุกล้ำเป็นกรรมสิทธิ์ไปหมดแล้ว

ทางทิศเหนือ ลำห้วยฝ้ายบ้านนั้น เป็นป่าดง มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นจนป่าแถบนั้น มีชื่อเรียกต่างๆ ดังนี้ ป่าดอนบักโงก ดอนป่าหวาย ป่าคำบักลาว ป่าคำโก ป่าคำบักสะดำ (ป่าคำเลื้อดำ) ป่าดงหนองพงโพด ป่าบากกขามเรียน ป่าบาใหญ่ ป่าน้ำสร้างลิง ป่าบากะดุก ป่าดงเย็น ป่าเหล่านี้เต็มไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิดเป็นต้นว่า กวาง ละมั่ง อีเก้ง หมูป่า กระต่าย อีเห็น (นางเห็น) ลิง ค่าง ปาง ชะนี สัตว์ปีก ก็มี นกยูง ไก่ฟ้า ไก่ป่า นกแก้ว นกขุนทอง และนกนานาชนิดนับไม่ถ้วน ส่วนสัตว์ที่เป็นศัตรูแก่สัตว์อื่นก็มี เลื้อโครง เลื้อดาว หมาจิ้งจอก หมาป่า ช้างป่า ก็มี

ส่วนตามห้วยหนอง หรือลำเซบาย ก็มีสัตว์น้ำหลายอย่าง เช่น เต่า ปลา ปลาก็มีปลาสะโห ชะโด สวาย เทโพ และปลาน้ำจืดอื่นๆ ก็มีมาก

(จากบันทึกประวัติบ้านน้ำปลีกของนายไทย ภิรมย์ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ซึ่งมีชีวิตร่วมสมัยกับกำนันจันทร์ อินลพ)

๓. เรื่องเหล่านี้คือหลักฐานร่องรอย

ร่องรอยทางประวัติศาสตร์การก่อตั้งหมู่บ้านน้ำปลีก

รอบๆ ไกลเคียงบริเวณหมู่บ้านน้ำปลีก ปรากฏหลักใบเสมาที่มีลักษณะ
เอวคอด ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น และมีปรากฏอยู่หลายสถานที่ เช่น
กลุ่มบริเวณโนนหนองบัว โนนวัดฮ้าง (โนนวัดร้าง) โนนเมือง บ้านโคก วัดโนน
ลำโรง วัดโนนส้มโฮง วัดเก่า (วัดศรีมงคล) บริเวณโรงฆ่าสัตว์ บริเวณนาวัดป่า
(ที่ดินของขุนพอวิชัย อุปนิสากร) ที่ของเอกชนบางแห่ง อันเป็นประจักษ์พยานว่า
บริเวณสถานที่ตั้งหมู่บ้านน้ำปลีกนี้ มีกลุ่มชนมาก่อตั้ง ชุมชนบ้านเรือนมาแล้ว
แต่โบราณกาล อย่างน้อยก็ตั้งแต่ สมัยทราวดี เป็นต้นมาหรืออาจจะเก่าแก่ก่อนหน้า
นั้น แต่จะเป็นกลุ่มใดนั้นยังคงเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาต่อไป เนื่องจากไม่มีบันทึกหรือ
จารึกอยู่ในบริเวณเหล่านี้ได้เลย ใบเสมาที่ปรากฏยังไม่ปรากฏว่ามีจารึกบันทึก
เป็นลายลักษณ์อักษร โบราณไว้แต่อย่างใด

จะมีก็เพียงจารึกเสมาหลักบ้าน ซึ่งบันทึกเป็นอักษรไทยปัจจุบัน ซึ่งจารึกขึ้น
ไว้ในภายหลัง เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๐ ด้านทิศตะวันออก เป็นข้อความเพียง ๔ บรรทัด
ว่าดังนี้

“...ป.ส. ๒๒๔๘

เฒ่าพรหมหทัย

เฒ่ามหาสงคราม

อานุสรณ์

๒๕ ศตวรรษ...”

บรรทัดที่ ๒ ข้อความที่บอกว่า “เฒ่าพรหมหทัย” นั้นตั้งข้อสังเกตได้ว่า
น่าจะเป็นคำว่า “เฒ่าพรหมหทัย” คำว่า “เฒ่า” คนรุ่นเก่าเล่าให้ฟังว่า เป็นตำแหน่ง

ผู้นำชุมชนในสมัยก่อน เรียกว่า **“ผู้เฒ่าในบ้าน”** ซึ่งหมายถึง ผู้มีอาวุโสสูงสุดของชุมชน ทั้งด้านวัยวุฒิ และคุณวุฒินั่นเอง ปัญหาต่อมาคือ อักษรย่อในบรรทัดแรกของจารึกด้านนี้ บ.ส.ย่อมาจากอะไรหมายความว่าอย่างไร หรือเป็นหลักการนับเวลา คักราชแบบใดกันแน่ผู้เรียบเรียงก็สืบเสาะสอบถาม จนได้คำตอบ

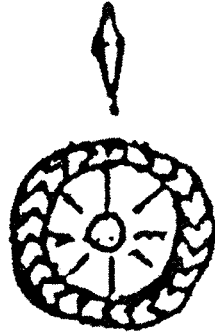
คุณพ่อเก่ง สิงห์แก้ว อดีตกำนันลำดับที่ ๖ ของตำบลน้ำปลีก ได้กรุณาอธิบายความให้ฟังว่า เมื่อท่านยังเด็กอยู่ คุณพ่อใหญ่ถึง วิเศษช่างผู้สลักจารึกข้อความในเสมาหลักบ้าน ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นได้เคย บอกเล่าอธิบายความหมายให้ฟังเมื่อเกิดความสงสัยว่า “บ.ส.” หมายถึงอะไร ย่อมาจากคำใดไว้ดังนี้

“บ.ส.” นั้นย่อมาจาก **“บ้านสร้าง”** ซึ่งหมายถึงการก่อตั้งบ้านเรือนสร้างบ้านสร้างเมืองของชาวน้ำปลีกส่วนตัวเลข ๒๒๔๘ นั้นคือ ปี พ.ศ. (พุทธศักราช) โดยมี **“เฒ่าพรหมหะย กับ เฒ่ามหาสงคราม”** หัวหน้า หรือ ผู้นำในการก่อตั้ง ก่อสร้างบ้านเรือน ของหมู่บ้านน้ำปลีก เสมาหลักนี้ นำมาจากวัดโนนสำโรง (วัดโนนส้มโอง หรือ วัดป่าบ้านยางคำ หรือวัดทุ่งสิริวิปัสสนาราม) โดยมีคุณพ่อบุญแต่ง ลูกผล ซึ่งเป็นอดีตครูผู้มีลายมือดีเป็นผู้เขียนตัวหนังสือแล้วคุณพ่อใหญ่ถึง วิเศษ เป็นช่างผู้สลักจารึก ตามรอยเขียน เพื่อเป็นอนุสรณ์แต่ ๒ ผู้นำในการก่อตั้งหมู่บ้าน แต่สลักในภายหลังเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๐ ซึ่งตรงกับพุทธศตวรรษที่ ๒๕ พอดี

(จากคำบอกเล่าของคุณพ่อเก่ง สิงห์แก้ว อดีตกำนันตำบลน้ำปลีก อันดับที่ ๖ ซึ่งต่อจากกำนันจันทร์ อินลุ่มเพท)

ข้อความจารึกในเสมาหลักบ้านด้านทิศตะวันตก

อีกด้านหนึ่งของเสมาหลักบ้าน คือด้านตะวันตกนั้น มีอักษรไทย ภาษาไทย
จารึกอยู่ ๑๔ บรรทัด ความว่า

- บรรทัดที่ ๑ “...พ.ศ.๒๔๘๕ รัฐบาลได้มี
บรรทัดที่ ๒ นโยบายบูรณะชนบทขยาย
บรรทัดที่ ๓ บ้านให้มีระเบียบ บ้านนี้ก็
บรรทัดที่ ๔ ได้ขยายตามแนวของรัฐ
บรรทัดที่ ๕ หลักเดิมสาบสูญไป
บรรทัดที่ ๖ ลุ ๒๕๐๐ นายจันทร์
บรรทัดที่ ๗ อินลุเพท พระครูบริหาร
บรรทัดที่ ๘ วัฒนกิจ พร้อมด้วย
บรรทัดที่ ๙ ประชาชน ย้ายพระภูมิ
บรรทัดที่ ๑๐ หลักเดิม นำเอาหลัก
บรรทัดที่ ๑๑ ศิลาจากโนนสำโรงมา
บรรทัดที่ ๑๒ ฝังไว้ที่นี่
บรรทัดที่ ๑๓ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๐
บรรทัดที่ ๑๔ กิ่ง วิเศษ ผู้สลัก”

ด้านบนสุดมีรูปสลักเป็นลวดลาย บางท่านตั้งข้อสังเกตว่าเหมือนรูปดอกไม้
แต่ผู้เรียบเรียง เห็นว่าคล้ายและน่าจะเป็นรูป กงล้อ หรือเสมา ธรรมจักร
อะไรทำนองนั้น

รอยบุ๋มที่ ๑ น่าจะเป็นคำว่า “รัฐบาล”

รอยบุ๋มที่ ๒ น่าจะเป็นคำว่า “มี”

รอยบุ๋มที่ ๓ น่าจะเป็นคำว่า “ขยาย” หรือ “ก็ย้าย”

การสันนิษฐาน การตีความอาศัย “บริบท” ข้างเคียงเพื่อให้ได้ความ
สอดคล้องกัน และเมื่อตรวจสอบข้อมูลกับหนังสือเสมาหิน จังหวัดอำนาจเจริญ
ซึ่งนายขจร มุกมีคำ สำนักงานโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘
อุบลราชธานี ซึ่งได้พิมพ์เผยแพร่ในนาม สภาวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ
หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญแล้วก็ได้ความ
ถูกต้องตรงกันดังนี้

“...พ.ศ.๒๔๘๔ รัฐบาลได้มี

นโยบายบูรณะชนบท ขยาย

บ้านให้มีระเบียบ บ้านนี้ก็

ได้ขยายตามแนวของรัฐ

หลักเดิมสาบสูญไป

ล ๒๕๐๐ นายจันทร์

อินลุเพท พระครูบริหาร

วัฒนกิจ พร้อมด้วย

ประชาชน ย้ายพระภูมิ

หลักเดิม นำเอาหลัก

ศิลาจากโนนสำโรงมา

ฝั่งไร่ที่นี่

๒๘ มกราคม ๒๕๐๐

กึ่ง วิเศษ ผู้สลัก...”

ข้อความที่จารึกขึ้นทั้ง ๑๔ บรรทัดนี้ แสดงให้เห็นถึงการดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลในสมัยนั้น (พ.ศ.๒๕๐๐) โดยมีนายจันทร อินลุเพท (ดำรงตำแหน่งกำนันในขณะนั้น) และพระครูบริหารวัฒนกิจ (พระมหาภา ปภาโส) เจ้าอาวาสวัดโนนสำโรง บ้านน้ำปลีกในขณะนั้น เป็นผู้นำในการนำหลักศิลาจากโนนสำโรง (โนนส้มโฮง) ปัจจุบันคือ (วัดโนนส้มโฮง หรือวัดป่ายางคำ หรือ วัดทุ่งสิริวิปัสสนาราม บ้านยางคำ) หลักนี้มาปักไว้เป็นหลักบ้านของบ้านน้ำปลีก ส่วนชื่อ **กึ่ง วิเศษ** ผู้สลักนั้น จากการสอบถามนายแสวง วิเศษรัตน์ ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรม (ปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว) เล่าว่า **นายกึ่ง วิเศษ** เป็นช่างที่มีฝีมือดีในด้านการสลักลาย (ช่างบง)

(จากจารึกเสมาหลักบ้าน บ้านน้ำปลีก และหนังสือเสมาหิน จังหวัดอำนาจเจริญ ของ ขจร มุกมีคำ สภาวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ พิมพ์ที่ศิริธรรมออฟเซต อ.เมืองฯ จ.อุบลราชธานี หน้า ๒๑-๒๒ พ.ศ.๒๕๔๓)

๔. เรื่องย้อนเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยสู่ปัจจุบัน ระยะเวลา ปี พ.ศ. ที่ระบุงการก่อตั้งหมู่บ้านน้ำปลีก

ในหนังสือ ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งอาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ ได้ศึกษาเรียบเรียงไว้ในบทที่ ๑๔ หน้า ๑๐๐ ได้กล่าวถึงความเป็นมาก่อนมีชื่ออำนาจเจริญอย่างย่อๆ ดังนี้

อำนาจเจริญเริ่มจากชุมชนหมู่บ้านเติบโตเป็นเมืองแล้วเป็นจังหวัด

๑. บริเวณจังหวัดอำนาจเจริญเมื่อราว ๓,๐๐๐ ปีมาแล้วเป็นหลักแหล่งของกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ พุทธภาษาตระกูลต่างๆ หลายตระกูล

๒. หลัง พ.ศ. ๑๐๐๐ รับศาสนาพุทธ-พราหมณ์ ก็เติบโตเป็นบ้านเมืองส่วนหนึ่งของรัฐเจนละในอำนาจของตระกูลเสนะ เช่น จิตรเสน หรือ มเหศวรธรรมัน

๓. หลัง พ.ศ. ๑๖๐๐ กลุ่มชนหลายชาติพันธุ์เคลื่อนย้ายไปตั้งหลักแหล่งที่อื่นๆ ที่อุดมสมบูรณ์กว่าทำให้บริเวณจังหวัดอำนาจเจริญโรยรา แล้วรกร้างไปเป็นป่าดงราว ๕๐๐ ปี หรืออาจมากกว่านั้น

๔. หลัง พ.ศ. ๒๒๓๗ มีความขัดแย้งทางการเมืองในราชสำนักเวียงจันทน์ พระสงฆ์มีสมณศักดิ์ว่า พระครูโพนสะเม็ก หรือพระครูยอดแก้ว ชาวบ้านทั่วไปรู้จักในนาม “ญาครูชีหอม” เป็นผู้นำอพยพหนีจากเวียงจันทน์ลงมาตามลำน้ำโขงผ่านบริเวณจังหวัดอำนาจเจริญ ถึงเมืองจำปาสัก ก็ตั้งบ้านเมืองใหม่

มีคำบอกเล่าว่าคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มอพยพหนีความขัดแย้งจากเวียงจันทน์คราวนั้น แยกจากขบวนใหญ่เข้าไปตั้งบ้านเรือนทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงบริเวณที่มีชื่อเรียกว่า “บ้านทรายมูล” กับ “บ้านดอนหนองเมือง” สืบจนปัจจุบันคือ บ้านพระเหลา กับ เมืองพนานิคม อำเภอพนา จังหวัดอำนาจเจริญ

จะสังเกตเห็นได้จาก ข้อ ๔ หลังระยะ พ.ศ.๒๒๓๗ ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เกิดมีความขัดแย้งทางการเมืองในราชสำนักเวียงจันทน์ **“ท่านราชครูโพนสะเม็กหรือพระครูยอดแก้ว”** ชาวบ้านทั่วไปรู้จักในนาม ***“ญาคูขี้หอม”** เป็นอาจารย์บอกอรรถธรรม กัมมัฏฐานแก่ชาวเมืองและเจ้านายในราชตระกูลมีผู้คนนับถือมากมีเกียรติคุณโด่งดังเป็นที่เคารพของสามัญชนทั่วไปและเจ้านายในราชตระกูลในคราวเปลี่ยนแปลงแผ่นดินครั้งนั้นชายาเจ้าชมพู่ พระเชษฐาของพระเจ้าสุริยวงศากำลังมีครรภ์แก่ ได้หลบซ่อนเข้าไปพึ่งท่านราชครูพร้อมด้วยเจ้าองค์หล่อ ผู้เป็นโอรส ซึ่งมีพระชนม์เยาว์อยู่ ท่านราชครูจึงได้ให้ศิษย์นำเจ้าองค์หล่อไปไว้เมืองญวน ส่วนชายาเจ้าชมพูนั่นให้นำไปไว้ภูชะง้อคำหลังเวียงจันทน์ ครั้นประสูติโอรสที่นั่นจึงขนานนามว่า **“เจ้าหน่อกษัตริย์”**

ครั้นอยู่ต่อมา ท่านราชครูก็เป็นที่ระแวงของกษัตริย์ มีผู้ทูลยุยงว่าจะเป็นภัยแก่ราชสมบัติ ท่านเห็นว่าจะอยู่ในเวียงจันทน์ไม่สาสุข จึงคิดอุบายพาศิษย์โยมอพยพ ได้ถวายพระพรลาพาญาติโยมอพยพลงมาบูรณะพระธาตุพนมเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงพาครอบครัวชาวเวียงจันทน์ ๓,๐๐๐ คน และให้ศิษย์เชิญเจ้าหน่อกษัตริย์ลงไปด้วย

(จากประวัติย่อพระธาตุพนม พระเทพรัตนโมฬี หน้า ๓๔ พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๓๗)

เสมาหลักบ้านน้ำปลีก จารึกไว้ว่า **“บ.ส.๒๒๔๘”** หมายถึงหมู่บ้านน้ำปลีกที่มีบรรพบุรุษเชื้อสายไทย-ลาว เริ่มมาก่อตั้ง บ้านเรือนสร้างบ้านเมือง ตามที่คุณพ่อเก่งสิงห์แก้ว เคยถาม คุณพ่อใหญ่กิ่ง วิเศษ ว่า บ.ส.ย่อมาจากบ้านสร้าง พ.ศ.๒๒๔๘ ซึ่งมีเฒ่าพรหมห้วย และ เฒ่ามหาสงคราม เป็นผู้นำได้อพยพมาใน ช่วงครั้งคราวท่านราชครูโพนสะเม็ก ออกอุบายอพยพลงมาบูรณะพระธาตุพนมนี้แน่นอน

* เขียนสะกดตามเสียง สำเนียง ไทยอีสาน

(สมัยผู้เรียบเรียงยังเด็ก เคยได้รับฟังจากบิดาคือ นายเฉลิม ศรีเดช เล่าให้ฟังว่า สมัยเมื่อท่านบวชเณรเรียนหนังสือ ครูบาอาจารย์ของท่านได้เคยบอกเล่าให้ฟังว่า บรรพบุรุษชาวอำนาจเจริญ น้ำปลีก อพยพเข้ามาก่อตั้งบ้านเรือนพร้อมๆ กับ “ญาคูขี้หอม” ซึ่งได้พยายามสืบค้นเพื่อตรวจสอบอยู่นาน ช่วงระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันจริง)

หลักฐานอีกอย่างหนึ่งที่สอดคล้องกับระยะเวลาและเหตุการณ์ก่อตั้งบ้านน้ำปลีกอีกเล่มหนึ่ง คือข้อเขียนในหนังสือของอาจารย์เต็ม วิภาคย์พจนกิจ พ.ศ.๒๕๓๐ หน้า ๓๗-๓๘ กล่าวถึง กลุ่มแรก กลุ่มชนไทย-ลาว อพยพมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุต เวียงจันทน์ พร้อมกับพระครูโพนเสม็ด หรือโพนสะเม็ก ประมาณ พ.ศ.๒๒๓๓ โดยอพยพหนีราชภัยพระยาแสน หรือพระยาจันทน์ จากเมืองเวียงจันทน์ ลงมาตามแม่น้ำโขงจนถึงนคร*จำปาสัก

นี่คือหัวระยะเวลาช่วงแรกที่บรรพบุรุษกลุ่มไทย-ลาวของชาวน้ำปลีกที่อพยพเข้ามาก่อตั้ง สร้างบ้านเรือนกลุ่มแรก โดยอพยพหนีราชภัยจากเวียงจันทน์ ในคราวที่พระครูยอดแก้ว หรือพระครูโพนสะเม็กหรือญาคูขี้หอมออกอุบายขอลงมาบวชพระธาตุพนม แล้วมีกลุ่มแยกจากขบวนใหญ่เข้ามาตั้งบ้านเรือนทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่บ้านพระเหลา อำเภอพนม และเลี้ยวเข้าสู่อำนาจเจริญ และหมู่บ้านน้ำปลีก โดยมีเผ่าพรหมห้วยและเผ่ามหาสงครามเป็นผู้นำ ตามจารึกหลักบ้านด้านทิศตะวันออก สลักไว้เป็นอนุสรณ์ ดังได้กล่าวมา

* เขียนสะกดตามตัวอักษรประเทศลาว

ระยะที่ ๒ ที่กล่าวถึงบ้านน้ำปลีกในประวัติศาสตร์

ไทย-ลาว

จากคำบอกเล่าให้การของคนเฒ่าคนแก่รุ่นเก่าหลายท่านซึ่งบอกเล่าสืบทอดต่อๆ กันมามากจะบอกกับลูกหลานชาวน้ำปลีกเสมอว่า “อพยพจากฝั่งลาว (ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง) ตั้งแต่ครั้งคราวพระวอ-พระตา...” และเอกลักษณ์หนึ่งของชาวน้ำปลีกคือ *สำเนียงพูดที่ช้า และมีสำเนียงใกล้เคียงกับ พี่น้องชาวลาวทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงมาก (ภาษาถิ่นเรียกว่า “เว้าเงิ่น”) จึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนทั้งคำบอกเล่าทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมทางภาษา ให้นำเชื่อถือยิ่งขึ้น

พระวอ-พระตา เป็นใครผู้ที่สนใจศึกษาอ่านได้ในหนังสือ เล่าเรื่องเมืองอุบลราชธานี ของอาจารย์บำเพ็ญ ณ อุบล ซึ่งได้เรียบเรียงเผยแพร่โดยสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ถึง ๒ ครั้ง เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๕, ๒๕๔๗ แล้วจึงไม่ขอยกมากล่าวให้ยืดยาว เนื่องจากมีผู้แนะนำในการสืบค้นข้อมูลในครั้งแรกมาแล้วให้กล่าวถึง ประวัติของการก่อตั้งหมู่บ้านน้ำปลีกตรงๆ เลยจะได้อ่านเข้าใจง่าย รวดเร็วขึ้น จึงต้องขอยกย ผู้ต้องการทราบรายละเอียดของพระวอ-พระตา และขอบคุณท่านที่กรุณาแนะนำแนวทางในการเขียนให้ตรงเรื่องมา ณ โอกาสนี้

เมื่อพระวอ-พระตามาพบกับ เจ้าสิริบุญสาร (นักองค์บุญ) แห่งเมืองเวียงจันทน์ ก็เตรียมปรับปรุงบ้านเมืองและกองทัพไว้ให้มั่นคงแข็งแรงทางหนที่ไล่ไว้ให้พร้อมสรรพ หากกองทัพเวียงจันทน์ ยกมารบจะได้ป้องกันบ้านเมืองไว้ได้ ด้วยเหตุนี้ พระตาจึงได้ฝึกปรือท้าวทหารพลรบไว้พร้อมเพรียงและตั้งกองสอดแนมคอยสืบข่าวสารการทัพอยู่ตลอดเวลา และให้ขยายตั้งเมืองหน้าด่านหาทางหนที่ไล่ไว้อีกหลายเมือง ให้เดินข่าวคราวถึงกันให้ทันทั่วทั้งที่หากมี

*ผู้รู้บางท่านบอกว่า เป็นสำเนียงเดียวกับ สำเนียงเวียงจันทน์

กองทัพข้าศึกมาประชิดติดพันก็ให้ยกกำลังมาช่วยเหลือกันให้ทันการในการนี้ พระตาได้แบ่งครัวเรือนให้ หลวงราชโกชนัย ให้ท้าวคำโล ท้าวคำสุ ท้าวคำสุข ท้าวคำม (ภายหลังแยกไปตั้งอยู่บ้านสิงห์โคก ซึ่งนับว่าเป็นเชื้อสายพระวอ-พระตา อีกสายหนึ่ง) ท้าวคำ ยกไปตามลำน้ำพะสี หาที่ตั้งเมืองเป็นด้านทางตะวันออก ท้าวคำโลกับพวกยกไปดงโต้งโต้น ได้สร้างบ้านเมืองในที่นั้นคือเมืองสิงห์หิน เมืองสิงห์ทอง ซึ่งต่อมาภายหลังได้ชื่อว่า “บ้านสิงห์ท่า” เพราะอยู่ใกล้กับแม่น้ำชี และต่อมาได้ตั้งเป็นเมืองโดยสมบูรณ์ เรียกว่า “เมืองยศสุนทร ภายหลังเรียกว่า ยโสธร” ปีที่ท้าวคำโล ท้าวคำสิงห์ ท้าวคำสุข มาตั้งบ้านสิงห์ท่านั้นเป็นพุทธศักราช ๒๓๑๔ (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดยโสธร ๒๕๔๓ : ๓๖)

จากคำบอกเล่าของคนรุ่นเก่า สอดคล้องต้องกับประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ เช่นกันกล่าวคือ บรรพบุรุษรุ่นต่อๆ มาของชาวน้ำปลีกมีความเกี่ยวข้องกับพี่น้อง ชาวจังหวัดยโสธรมาช้านาน ผูกพันกันอยู่แน่นแฟ้น แรกๆ ก็คงอพยพมากับ ลูกหลาน พระวอ-พระตาตามแผนยุทธศาสตร์ของพระตา จนมาถึงฝั่งลำเซบาย (เขตอำเภอป่าดัว แถวบ้านเชียงเพ็ง) แล้วจึงอพยพข้ามมาอีกฝั่งหนึ่งทางด้านฝั่ง บ้านน้ำปลีก ตั้งหมู่บ้านชุมชนกับญาติพี่น้องที่อพยพมาก่อนในครั้งคราว “เฒ่าพรหมหัยและเฒ่ามหาสงคราม” ในครั้ง “ญาคูขี้หอม” อพยพหนีราชภัยมา บูรณะพระธาตุพนม

ถ้าเป็นไปตามคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ที่ว่า “อพยพมาจากฝั่งลาว เมื่อครั้งคราวพระวอ-พระตา” ในครั้งนี้ก็ตรงกับ พ.ศ.๒๓๑๔ ตามที่ยกมา ดังกล่าวแล้วข้างต้น

ระยะที่ ๓ ที่กล่าวถึงบ้านน้ำปลีกในประวัติศาสตร์

ไทย-ลาว

จากคำให้การของคนรุ่นเก่าของชุมชน คือคุณตาอาจ เก่าวโทและคุณตาล้อม ทองยศ ในขณะที่ท่านทั้งสองยังมีชีวิตอยู่ได้ให้การกับคณะผู้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๔๐-๒๕๔๔ ของโรงเรียนน้ำปลีกศึกษาได้มาจัดทำเป็นข้อมูลประกอบภูมิหลังและบริบทของชุมชน โดยให้การตรงกันว่า

“...ประชากรผู้อาศัยในชุมชนน้ำปลีก เดิมอพยพมาจากตำบลหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ผังลาว ซึ่งตอนนั้นมี **“พ่อเฒ่าชัยพร และพ่อเฒ่าชัยสิงห์”** เป็นผู้นำ ผู้อพยพมาตั้งอยู่ที่เมืองยศก่อน (เมืองยศ คือ จังหวัดยโสธร ซึ่งเดิมเรียกว่าเมืองยศสุนทร) แล้วจึงข้ามลำเซบายมาตั้งบ้านเรือน ชุมชนในบ้านน้ำปลีก...”

เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ในหนังสือ วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดยโสธร ๒๕๔๓ : ๓๗-๓๘ ได้กล่าวถึง เมืองหนองบัวลำภู นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบานแตกพระตาเสียที่ถูกข้าศึกยิงตัวด้วยอาวุธปืน และฟันด้วยดาบถึงแก่พิราลัยในสนามรบ กองทัพของพระตาจึงแย่งเอาศพของพระตากลับเข้าเมืองแล้วปิดประตูเมืองไว้ พระวอเมื่อเสียพระตาไปแล้วได้ปรึกษากันว่าคงจะรักษาเมืองไว้ไม่ได้ และควรจะทิ้งเมืองไว้แล้วหลบหนีไปตั้งหลักที่อื่นเพื่อต่อสู้กอบกู้เมืองต่อไป โดยลงไปตามลำน้ำชีตามกองครัวไป เมื่อปรึกษากันเช่นนั้นแล้ว พระวอก็จึงปิดประตูเมืองคอยที่อยู่ไม่ออกรบต่อมาอีกหลายวันได้โอกาสจากเวลากลางคืนดีก่สงัด พระวอจึงได้เปิดประตูเมืองด้านหนึ่งแล้วยกกำลังตีฝ่าออกจากวงล้อมไปได้ ซึ่งตรงกับวันขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือนอ้าย เป็นอันว่าเมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบานของเจ้าปางคำได้ถึงแก่กาลอวสานตั้งแต่บัดนั้นมา...” การรบในครั้งนี้ประมาณ พ.ศ.๒๓๑๗

“ยังมีชนอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพมาจากทางบ้านห้อยแขง อำเภอเลิงนกทา (ปัจจุบันขึ้นกับจังหวัดยโสธร) โดยสมทบตั้งบ้านเรือนที่บ้านโคกด้วยกัน...” (บ้านโคก คือ บ้านดอน บ้านเนิน เป็นที่สูง ซึ่งหมายถึงบ้านน้ำปลีกนั่นเอง) อธิบายความได้ว่า การอพยพในสมัยก่อนชนกลุ่มไทย-ลาวนี้ ต้องอาศัยสายน้ำ “ลำเซบาย” ลำน้ำสายนี้มีต้นน้ำจากภูจ้อก้อในเขตอำเภอเลิงนกทา (คุณพ่อคำมัน เรื่องบุตรเคยเล่าให้ผู้เรียบเรียงฟังว่าสมัยท่านบรรจุเป็นครูใหม่ๆ อยู่ทางอำเภอเลิงนกทา) และไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูล-แม่น้ำชีเป็นเส้นทางอพยพ ไพร่พลของพระวอในการไปก่อตั้งเมืองอุบลราชธานีที่ดอนมดแดง พอดี

ลำเซบายนี้ในอดีต เคยเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำไปสู่อุบลราชธานี โดยการล่องเรือถ่อแพ ส่งสินค้า เช่น ข้าวเปลือก ถ่าน เกลือ ของป่าต่างๆ ไปขึ้นท่าที่ตลาดใหญ่วัดหลวง ซึ่งก็เป็นเช่นนั้นจริงๆ เมื่อสมัยยังเป็นเด็กบิดา-มารดา ก็เคยพาผู้เรียบเรียงไปดูการล่องเรือ ถ่อแพส่งสินค้าดังกล่าวไปตามลำเซบายและอธิบายให้ฟังว่า ไปถึงอุบลราชธานี, วารินชำราบตามลำน้ำมูล ไปขึ้นที่ท่าวัดหลวงริมฝั่งมูลจริง

หากเป็นช่วงระยะเวลาที่กล่าวถึงการล่มสลายของเมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบานแตก แก่กองทัพของเวียงจันทน์และพม่าและเสียพระตาในการรบครั้งนี้ บรรพบุรุษของชาวน้ำปลีกที่เข้ามาก่อตั้งสร้างบ้านเรือนชุมชนคงเข้ามา ช่วงราวๆ ประมาณ พ.ศ.๒๓๑๗ โดยมี “พ่อเฒ่าชัยพร และพ่อเฒ่าชัยสิงห์” เป็นผู้นำตามคำบอกเล่า

(เอกสารโรเนียว แผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๔๐-๒๕๔๔ โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา)

ระยะที่ ๔ ที่กล่าวถึงบ้านน้ำปลีกในประวัติศาสตร์

“...บรรพบุรุษชาวน้ำปลีก เดิมอยู่ที่อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ต่อมาในปี พ.ศ.๒๓๒๕ ได้อพยพครอบครัวมาอยู่ที่เมืองยศ (ยโสธร) และต่อมาได้เกิดโรคฝีดาษ (ฝีดาษ) จึงได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านโคก ซึ่งอยู่ห่างไปทางทิศตะวันตกของบ้านน้ำปลีกในปัจจุบันประมาณ ๕๐๐ เมตร ต่อมาจึงได้ข้ามวังชีโนมาอยู่ในที่ปัจจุบันนี้...”

(จากเอกสารโรเนียว สุขภิบาลน้ำปลีก ๓๒ ซึ่งทางคณะกรรมการสุขภิบาลน้ำปลีก ในสมัยกำนันจิตติ รัตนพิทักษ์สุข จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการประกวดหมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๒ : ๑)

ซึ่งถ้าเป็นช่วงระยะเวลานี้ก็คือ บรรพบุรุษชาวน้ำปลีกอพยพมาจากหนองบัวลำภู ในช่วงที่ประวัติศาสตร์ชนชาติไทยมีการก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมบรมกษัตริย์แห่งบรมราชจักรีวงศ์ นั่นเอง

เมื่อได้ข้อมูลระยะเวลาจากเก่าแก่สุดเท่าที่ปรากฏจนมาถึงระยะที่ ๔ ก็ลองนำเอาข้อมูลทั้ง ๔ ระยะจาก ๑-๔ มาปะติดปะต่อกันเข้าตามหัวงระยะเวลา ก่อน-หลังตามลักษณะของ*^๑ Jigsaw puzzle ตามลำดับก็พอจะเห็นเป็นรูปเป็นร่างร่องรอยทางประวัติศาสตร์ประกอบกับการสืบทอดแบบมุขปาฐะ (การบอกเล่าสืบทอดกันโดยปากเล่าต่อปาก) วัฒนธรรมทางภาษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นบ้านน้ำปลีก น่าจะมีความเป็นมาตามลำดับดังต่อไปนี้ :-

*๑ ประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.๑๖๐๐-๒๓๑๐ ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช
โรงพิมพ์กรุงธน กรุงเทพฯ ๒๕๒๕ : ๗๕

บ้านน้ำปลีก

เป็นหมู่บ้านเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดอำนาจเจริญ มีอายุการก่อตั้งชุมชนที่ยาวนานกว่า ๒๐๐ ปี (ตามที่ได้นำเสนอการสืบค้นอายุการก่อตั้งมาแล้วข้างต้น) ตามที่ปรากฏบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและคำบอกเล่าให้ปากคำของผู้รู้ ผู้อาวุโส ในชุมชนมาประกอบกันหลายๆ ด้านหลายส่วน หลายบุคคล พอจะลำดับความได้ดังนี้

บริเวณที่ก่อตั้งชุมชนบ้านน้ำปลีก เป็นบริเวณที่สูง เป็นเนินเป็นที่ดอน ชาวบ้านเรียกว่า **“โคก”** (ชื่อเดิมของ น้ำฝีก, น้ำหลีก มาเป็น น้ำปลีก) มีร่องรอยความเจริญมาตั้งแต่สมัยทวารวดี (ลักษณะเสมาเอวคอด : สุนิจิตต์ วงษ์เทศ ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดอำนาจเจริญ) หรืออาจเก่าแก่มากกว่านั้น ก่อนหน้านั้นก็ได้ ผู้คนมีทั้งชนท้องถิ่นเดิม และที่อพยพเข้ามาจากภายนอกพื้นที่ กลุ่มชนเข้ามาล่าสุด อันเป็นบรรพบุรุษของกลุ่มชนในปัจจุบันเป็นกลุ่มเชื้อสายไทย-ลาว มีการอพยพเคลื่อนย้ายเป็นระยะๆ กล่าวคือ

ระยะที่ ๑ ประมาณหลัง พ.ศ.๒๒๓๗ มีความขัดแย้งทางการเมืองในราชสำนักเวียงจันทน์ พระครูยอดแก้วหรือพระครูโพนสะเม็กหรือโพนเสม็ด หรือญาคุช็หอม ออกอุบายพาศิษย์โยมอพยพหนีราชภัย พระยาแสนเมืองจันทน์ลงมาบูรณะพระธาตุพนม ลงไปจนถึงจำปาสัก แล้วมีกลุ่มที่แยกจากขบวนใหญ่เข้ามาตั้งบ้านเรือนทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่บ้านพระเหลา อำเภอพนม และล่องเลยเข้าสู่อำนาจเจริญและบ้านน้ำปลีกโดยมี **“เฒ่าพรหมหัยและเฒ่ามหาสงคราม”** เป็นผู้นำมาก่อตั้งสร้างบ้านเรือนขึ้นเป็นชุมชนในบริเวณบ้านน้ำปลีกเมื่อ พ.ศ.๒๒๔๘ ตามจารึกเสมาหลักบ้าน ซึ่งคุณพ่อกิ่ง วิเศษเป็นผู้สลัก (ตามที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น)

ระยะที่ ๒ คราวเกิดศึกความบาดหมางระหว่างพระวอ-พระตา กับ เจ้าสิริบุญสาร (นักองค์บุญ) แห่งเวียงจันทน์ และพระตาวางแผนถ่ายเทครัว หาทางหนีทีไล่ ป้อนกัน นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน (หนองบัวลุ่มภู หรือ จังหวัดหนองบัวลำภูในปัจจุบัน) ให้เข้มแข็งพร้อมสรรพ หากกองทัพเวียงจันทน์ ยกข้ามแม่น้ำโขงติดตามมา การณ์ในครั้งนั้นทำให้เชื้อสายพระวอ-พระตา หลายท่าน อพยพครอบครัว และราษฎรมาก่อสร้างบ้านเมืองขึ้นใหม่ หลายเมือง โดยเฉพาะ **“เมืองสิงห์ท่า”** ซึ่งต่อมาภายหลังเป็น **เมืองยศสุนทร** และมาเป็น จังหวัดยโสธรในปัจจุบันขบวนที่มาในครั้งนี้อาศัยอยู่ที่เมืองสิงห์ท่าก่อน แล้วมาถึงฝั่งลำเซบาย ทางบ้านเซียงเพ็งแล้วจึงข้ามมายังอีกฝั่งหนึ่งทางตะวันออก ทางบ้านน้ำปลีก ตั้งบ้านเรือนกับญาติพี่น้องที่อพยพมาก่อนตั้งแต่ครั้งคราว **“เฒ่าพรหมหัยและเฒ่ามหาสงคราม”** ในคราว “ญาคูขี้หอม” ออกอุบายอพยพหนี ราชภัยลงมาบูรณะพระธาตุพนม เหตุการณ์ในระยะดังกล่าวนี้ราวๆ พ.ศ.๒๓๑๔ (ทางภาคกลางหลังกรุงศรีอยุธยาแตก ๔ ปี พระเจ้าตากสินกำลังรวบรวมและปราบ ชุมชนต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นขึ้นในชาติด้วยความยากลำบาก)

ระยะที่ ๓ เจ้าสิริบุญสารแห่งเมืองเวียงจันทน์ได้ขอให้กองทัพมาช่วยตี นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบานให้แตก พระตาตายในสมรภูมิรบ พระวอรอจังหวะ โอกาสแล้วลอบตีฝ่าวงล้อมหนีออกจากเมืองได้ แล้วลำเลียงกำลังไพร่พล ครอบครัวราษฎรตามลำน้ำชี มาพักอยู่เมืองสิงห์ท่า (ยโสธร) ไปตามลำแม่น้ำมูล อพยพไปพักอยู่ ดอนมดแดง (อุบลราชธานี) บรรพบุรุษชาวน้ำปลีก ตามที่ผู้รู้ ผู้อาวุโสบอกเล่าไว้คือ **“พ่อเฒ่าหัยพรและพ่อเฒ่าหัยสิงห์”** เป็นผู้นำโดยอพยพ มาอยู่ที่เมืองยศ (ยโสธร) ก่อนแล้วจึงมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านน้ำปลีก...” เหตุการณ์ใน ระยะนี้ เป็นช่วงเวลาประมาณ พ.ศ.๒๓๑๗

ระยะที่ ๔ “บรรพบุรุษชาวน้ำปลีกเดิมอยู่ที่อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ต่อมาในปี พ.ศ.๒๓๒๕ ได้อพยพครอบครัวมาอยู่ที่เมืองยศ (ยโสธร) และต่อมาได้เกิดโรคฝีดาษ (ไข้ทรพิษ) จึงได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านโคก ซึ่งอยู่ห่างไปทางทิศเหนือของบ้านน้ำปลีกในปัจจุบัน ประมาณ ๕๐๐ เมตร ต่อมาจึงได้ข้ามวังชีโนมมาอยู่ในที่ปัจจุบันนี้

(เอกสารโรเนียว สุขาภิบาลน้ำปลีก ๓๒ คณะกรรมการสุขาภิบาลตำบลน้ำปลีก กำหนดจิตติ รัตนพิทักษ์สุข ๒๕๓๒ : ๑)

ถ้าเป็นช่วงระยะเวลานี้ ประวัติศาสตร์ชนชาติไทยภาคกลางทางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก็ตรงกับที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชจักรีวงศ์ ทางสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพมหานคร) ขึ้นเป็นราชธานีขึ้นเอง

คำบอกเล่าให้การของผู้รู้ผู้อาวุโสในหมู่บ้านในช่วงนี้จะมีสับสนขัดแย้งกันบ้างก็เรื่อง **“บ้านเดือด”** ซึ่งหมายถึงการเกิดโรคระบาดในชุมชนน้ำปลีก บางท่านบอกว่าโรคที่ระบาด ที่เรียกว่าบ้านเดือด คือโรคห่า ทางการแพทย์เรียกอหิวาตกโรค บางท่านบอกว่า เรียกว่าโรคฝีดาษ (ฝีดาษ) ทางการแพทย์เรียกว่าโรคไข้ทรพิษ ซึ่งผู้เรียบเรียงก็เคยได้รับคำบอกเล่าจากมารดา เมื่อสมัยยังเป็นเด็ก คนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟังว่าคนที่เจ็บป่วย จะเป็นตุ่มตามตัว เมื่อตุ่มสุกจะเป็นหนองแตกผู้ป่วยจะต้องนอนโบทองกล้วยหุ้มทุกซักระมาณมาก บางคนก็ถึงตายด้วยทนต์พิษบาดแผลไม่ไหว ส่วนที่รอดตายก็จะมีแผลเป็นตามตัว และใบหน้าเป็นรอยไปทั่วตัว ซึ่งลักษณะเช่นนั้นเป็นอาการของผู้ป่วยเป็นโรคไข้ทรพิษ หรือฝีดาษนั่นเอง และจากที่ได้สอบถามจากผู้รู้ผู้อาวุโสในชุมชนหลายท่าน เช่น คุณพ่อแก่ง สิงห์แก้ว คุณพ่อพุททอง ทองโท ก็อธิบายว่าเป็นโรคฝีดาษจริงเป็นอันยุติโรคระบาดในคราวบ้านเดือดลงไปได้ประเด็นหนึ่ง

ขอจับความการอพยพจากเมืองยศต่อมาอีกเมื่อข้ามฝั่งลำเซบายมาบ้านน้ำปลีกก็ข้ามลำห้วยผีบ้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณ **“คุ่มลิ้นฟ้า”** ะเรื่อยไปบริเวณหน้าวัดศรีมงคล จนใกล้กับโนนวัดฮ้างค้างบั้งไฟเก่าอันเป็นบริเวณวัดเก่าแก่มาก่อนซึ่งไม่ทราบแน่ชัดว่าวัดนั้นเคยตั้งมีมาตั้งแต่เมื่อใด

เมื่อคณะกลุ่มที่มาสำรวจมาเห็นสภาพความอุดมสมบูรณ์อาณาบริเวณรอบๆ ชุมชนน้ำปลีกดังกล่าวมาแล้วจึงได้ย้ายมาจากยโสธร (เมืองยศ) ประมาณ ๘-๑๕ ครอบครัวโดยมีหัวหน้าชื่อ ***“พรหมชัย”** บางท่านบอกว่า **“พรหมบุตร”** เป็นหัวหน้าฝ่ายพระสงฆ์ก็มีชื่อขณะนั้นเรียกว่า **“ญาคุขาง่อง”** ได้มาจัดตั้งหมู่บ้านซึ่งเป็นแหลมสุดทางด้านตะวันตกของหมู่บ้านเดี๋ยวนี้อยู่ซึ่งขณะนี้ได้เรียกที่นั่นว่า **“โนนวัดร้าง”** ชาวบ้านเรียก **“โนนวัดฮ้าง”** ซึ่งชาวบ้านสงวนไว้เป็นที่สาธารณะเมื่อมาอยู่ได้ประมาณ ๔-๕ ปีก็เกิดโรคระบาดขึ้นมีคนล้มตายลงในสมัยนั้นเรียกว่า **“บ้านเดือด”** ด้วยโนนวัดฮ้างเป็นที่มิเจ้าเคยอยู่ก่อน **“เป็นที่เข็ดขวง”** อันหมายถึงเจ้าที่แรง ชัยภูมิไม่เหมาะสม ไม่เป็นมงคลไม่อุดมสมบูรณ์อะไรนานองนั้นจึงได้อพยพย้ายข้ามลำห้วยผีบ้าไปทางทิศเหนือของหมู่บ้านห่างจากลำห้วยประมาณ ๑๐ เส้นชาวบ้านเรียกว่า **“บ้านโคก”** จัดตั้งหมู่บ้านขึ้นที่นั่นอีกอยู่ได้ประมาณ ๑๐ ปี ก็เกิดโรคระบาดอีก หัวหน้าหมู่บ้านจึงสำรวจที่ตั้งหมู่บ้านอีกในเวลานั้นก็มีโหรมาทำนายให้บอกว่าให้กลับมาตั้งหมู่บ้านทางทิศใต้ของลำห้วยผีบ้าอีกและให้ไปสำรวจหาต้นไม้อึ่งหนึ่งซึ่งชาวบ้านเรียกต้นไม้นั้นว่า **“ไม้ลิ้นฟ้า”** แล้วก็พากันหาจนพบและเป็นไม้ใหญ่ขนาด ๔ อุ่ม (๔ คนจับมือต่อกันจึงรอบต้น) คือเอาแขนขาไปวาไปถึง ๔ ครั้งจึงรอบ เมื่อพบตามโหรทำนายแล้วก็ได้วางรกรากที่นี้

*๑ ชื่อนี้พ้องกับจารึกหลักบ้าน อาจเป็นบุคคลเดียวกันหรืออาจเป็นตำแหน่งผู้นำหัวหน้าชุมชนในสมัยนั้น (โปรดสังเกตการสะกดคำต่างกัน คือ เฉ่า**พรหมหชัย** กับ **พรหมชัย**)

เดี๋ยวนี้หมู่บ้านก็ยังอยู่จนได้นามว่า “คุ้มลิ้นฟ้า” แล้วก็ตั้งสำนักสงฆ์ขึ้นเหนือหมู่บ้าน เดี่ยวนี้โนนที่ตั้งสำนักสงฆ์ก็ยังเหลืออยู่ แต่เอกชนเข้ายึดครองนาซึ่งอยู่ใกล้กับสำนักสงฆ์นี้เรียกว่า “นาวัดป่า”

จากช่วงระยะเวลาที่ ๔ นี้พอจะทำให้ทราบว่า วัดแรกซึ่งก่อตั้งขึ้นในชุมชนน้ำปลีก คือ “วัดศรีมงคล” ชาวบ้านเรียกว่า “วัดเก่า” วัดต่อมาคือ “วัดกลางน้ำปลีก” ซึ่งเคยเป็นสำนักสงฆ์อยู่เรียกว่า “นาวัดป่า” แล้วย้ายสาขาเป็นวัดกลางในปัจจุบัน วัดลำดับต่อมา คือ “วัดโนนสำโรง” ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “วัดป่า” เป็นวัดสายธรรมยุต ที่เคร่งปฏิบัติวิปัสสนา

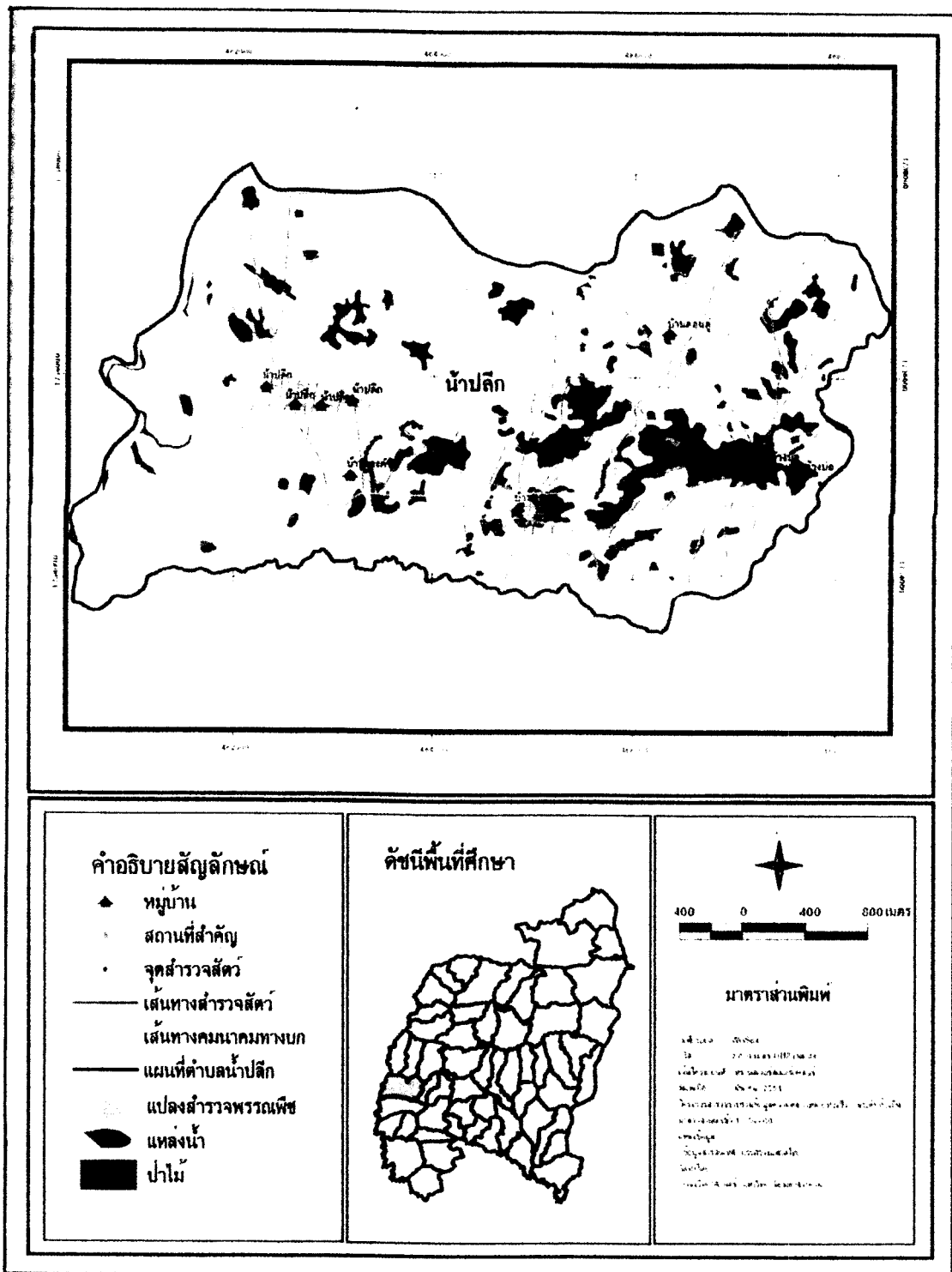
(บุคคลผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลา การก่อตั้งหมู่บ้านน้ำปลีก)

- พระครูมงคลวัฒนคุณ, คุณพ่อประเสริฐ วิเศษ
- คุณพ่อแก่ง สิงห์แก้ว, คุณพ่อพุดทอง ทองโท
- คุณตาอาจ เถาว์โท, คุณตาล้อม ทองยศ
- คุณพ่อไทย ภิรมย์, คุณพ่อเฉลิม ศรีเดช
- คุณแม่ดารา ศรีเดช, คุณพ่อคำมัน เรืองบุตร
- คุณพ่อจรรยา บุญธิมาศ, คุณพ่อแท่ง ถิระพันธ์

๕. เรื่องหมู่บ้านเติบโตพัฒนา

หมู่บ้านเติบโตชุมชนขยาย

กาลต่อมาเมื่อผู้คนประชากรเพิ่มมากขึ้น หมู่บ้านน้ำปลีกจึงขยายออกตามยาวขึ้นมาทางตะวันออก ปาดงบ้านจึงค่อยๆ ถูกรุกถากถางลงไปเรื่อยๆ หมู่ที่ ๑ จึงขยายและแยกออกเป็นหมู่ที่ ๒ และเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ หมู่ที่ ๑ จึงแยกออกเป็นหมู่ที่ ๘ และหมู่ที่ ๒ ก็แยกออกมาเป็นหมู่ที่ ๔ ดังที่เห็นในปัจจุบัน คุณพ่อประเสริฐ วิเศษ ให้การว่า กำนันจันทร์ อินลพเพท มีคุณพ่อปลัดเบ็ง ไชยวงศ์ เป็นที่ปรึกษาในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงผังหมู่บ้านให้เป็นระเบียบสวยงาม ถ้าครอบครัวใดมีบ้านเรือนติดที่จะขยายถนนก็ขอจับเข้าคุย ขอให้เห็นประโยชน์แก่ส่วนรวมและลูกหลานในหมู่บ้านในอนาคต คือให้มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล ถ้าที่เดิมคับแคบก็ให้ย้ายไปจับจองที่สาธารณะ ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านที่เรียกกันว่า “ปาดงบ้าน” ถ้าอยู่ที่เดิมก็จะมีสิทธิ์ครอบครองที่ดินได้ไม่เกิน ๒ งาน แต่ถ้าโยกย้ายไปจับจองใหม่ทางปาดงบ้านก็จะเพิ่มกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ได้ ครอบครัพละ ๑ ไร่ ซึ่งเพิ่มเป็น ๒ เท่า (๔ งาน = ๑ ไร่) ทำให้มีหลายครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีหลายคนตัดสินใจย้ายจากที่เดิมขึ้นไปจับจองที่ใหม่ตามนโยบายนี้ รวมถึงคุณพ่อแท่ง ธีระพันธ์ ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่อยู่ไปตั้งบ้านเรือนใหม่ ที่หมู่ที่ ๔ ซึ่งเป็น “ปาดงบ้าน” เดิม ทำให้หมู่บ้านมีการเติบโตชุมชนขยายขึ้นมาทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ (โปรดสังเกตแผนที่หน้า ๓๐-๓๑ ประกอบ)

แผนที่แสดงตำบลเป้าหมาย ตำบลน้ำปลีก อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศบ้านน้ำปลีก แสดงที่ตั้งหมู่ที่ ๑, หมู่ที่ ๘, หมู่ที่ ๒, หมู่ที่ ๙

๖. เรื่องเสมาหลักบ้าน

บือบ้านหรือศาลหลักบ้านหลักเมือง

ในชุมชนใหญ่เก่าแก่แต่ดั้งเดิมในภาคอีสานจะมี ***“ศาลมเหศักดิ์ หลักบ้านหลักเมือง”** ซึ่งมักจะตั้งอยู่กึ่งกลางในใจกลางย่านชุมชน การก่อตั้งและเติบโตของชุมชนน้ำปลีกนั้นเริ่มจาก หมู่ที่ ๑ แล้วขยายเป็นหมู่ที่ ๒ เกี่ยวกับที่ตั้งของบือบ้านหรือหลักบ้านหลักเมืองบ้านน้ำปลีกนั้นมีคำบอกเล่าให้การเป็น ๒ สถานที่ คือ :-

๑. บือบ้าน เดิมตั้งอยู่บริเวณในเขตบ้านคุณแม่ชื่น-คุณพ่อสนับ สายวรรณ คุ่มคุณพ่อสำลี วงศ์ละคร

๒. บือบ้าน ตั้งอยู่ในเขตบริเวณบ้านของนายกุมล-นางอินทร์แปลง ดานวงศ์ อยู่คนละฟากฝั่งถนนประชาชนบูรณะจากคำบอกเล่ายืนยันของ **“คุณพ่อแห่ง ถีระพันธ์”** ผู้อาวุโสท่านหนึ่งของชุมชน และเคยอาศัยอยู่บริเวณใกล้กับบือบ้านเก่ามาก่อนที่จะย้ายไปอยู่หมู่ที่ ๔ นั้นท่านได้ให้การยืนยันว่า **“...หลักบือบ้านดั้งเดิมนั้นทำจากไม้เนื้อแข็ง ตั้งอยู่บริเวณที่ของบ้านเลขที่ ๒๘ หมู่ ๘ ต.น้ำปลีก อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ** เมื่อเวลาผ่านไปเนิ่นนานไปจึงผุพังลงไปตามกาลเวลา ประกอบกับมีการจัดวางปรับผังบ้านครั้งใหญ่ในสมัยของ **“กำนันจันทร์ อินลพเพท”** เมื่อมีผู้ยืนยันที่ตั้งบือบ้านเดิมว่าอยู่ในเขตบริเวณบ้านของนายกุมล ดานวงศ์เช่นนี้ก็ใช่ว่าเป็นอันยุติ และเชื่อได้

คำว่า **“บือ”** เป็นภาษาถิ่น หมายถึง กึ่งกลาง, ภาษากลางใช้ สะดือ หรือสายสะดือ เนื่องจากบริเวณพื้นที่บ้านของนายกุมล ดานวงศ์ ปัจจุบันนั้นเมื่อครั้งอดีตเป็นบริเวณกึ่งกลางของบ้านน้ำปลีก ระหว่างหมู่ที่ ๑ กับหมู่ที่ ๒ ก่อนที่จะแยกออกเป็น

*๑. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๒๕ อธิบายไว้ว่า

- มเหศักดิ์ (ถิ่น - อีสาน) น. เจ้าผู้ซึ่งเดิมเป็นเจ้าเมืองถิ่นนั้น
- มเหล็กข์ น. เทวดาผู้เป็นใหญ่ (ป)

หมู่ที่ ๘ และหมู่ที่ ๙ ในภายหลังเมื่อประชากรในชุมชนเพิ่มมากขึ้น จากนั้นจึงได้มีการเคลื่อนย้ายหลักบ้านหลักเมืองมาไว้ในบริเวณหมู่ที่ ๒ ตรงหน้าที่ทำการสำนักงานเทศบาลตำบลน้ำปลีกเดิม ซึ่งปัจจุบันเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนน้ำปลีกด้วยบริเวณนี้เป็นจุดกึ่งกลางระหว่างหมู่ที่ ๑, ๘ กับหมู่ที่ ๒, ๙ เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๐ ดังนี้ข้อความในหลักเสมาจารึกหลักบ้านด้านทิศตะวันตกที่เคยนำเสนอมาแล้วโดยมีความเป็นมาดังนี้

คณะผู้นำหมู่บ้าน นำโดยกำนันจันทร์ อินลุมเพท ฝ่ายฆราวาส พระครูบริหารวัฒนกิจ (ภา ปภาโส) สมณศักดิ์ในขณะนั้น (ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคุณโพธิญาณมุนี อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี ฝ่ายธรรมยุตและเจ้าอาวาสวัดสุปฏิหารามวรวิหาร) ได้อัญเชิญ “หลักเสมา” จาก “วัดโนนสำโรง” ชาวบ้านเรียก “วัดโนนส้มโฮง” ซึ่งตั้งอยู่บริเวณทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านน้ำปลีกใกล้กับบ้านยางคำ (หมู่ที่ ๖) บริเวณนั้นมีสภาพเป็นวัดร้างเก่าแก่มาก่อน มีใบเสมาปรากฏอยู่หลายใบทั้งที่ ตั้งโผล่พ้นพื้นดิน และยังอยู่ในดินก็มียังมีบริเวณอื่นๆ ใกล้เคียงกับบ้านน้ำปลีกมีสถานที่เก่าแก่หลายๆ แห่ง เช่น โนนเมือง (บ้านคำพระ - โนนเมืองหรือกุดชวย) โนนหนองบัว โนนวัดฮ้าง โนนนาหนองวัดป่า บริเวณโรงฆ่าสัตว์ และโนนส้มโฮง แต่ละแห่งล้วนมีหลักใบเสมาเก่าแก่ ทั้งที่สมบูรณ์และที่ผุกร่อนตามกาลเวลา ปรากฏอยู่แต่ดั้งเดิมทั้งสิ้น และเคยเป็นที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระผู้เคร่งปฏิบัติมาแล้วสันนิษฐานว่าเป็นเพียงสำนักสงฆ์เท่านั้นจึงไม่ปรากฏจารึกหรือหลักฐานอื่นระบุเป็นชื่อวัด

วัดโนนส้มโฮง หรือวัดป่ายางคำหรือวัดทุ่งสิริวิปัสสนาราม ระยะหนึ่งเคยเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสายพระอาจารย์มั่น (ภูริทัตโต) มาก่อนคือท่านหลวงปู่สิงห์ (ขุนตยาโคโม) หนึ่งในเกจิอาจารย์สายธรรมยุตของภาคอีสาน

ซึ่งกำนันจันทร์ อินลุ่มเพท และคุณตาล้อม ทองยศ เคยสนทนารวมด้วยเมื่อครั้งที่ท่านมาปฏิบัติธรรมที่วัดโนนส้มโฮง

การอัญเชิญหลักเสมานี้มาจากวัดโนนส้มโฮงก็เพื่อให้เป็นศูนย์รวมจิตใจให้ชาวบ้านน้ำปลีกได้ยึดเหนี่ยวสักการะเป็นหลักชัยหลักบ้านหลักเมือง เพื่อความเป็นสิริมงคลของชาวบ้านน้ำปลีกโดยทำพิธีเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีการสละจารึกเรื่องราวของหมู่บ้าน วัน เดือน ปี ที่ทำพิธีอัญเชิญไว้ที่เสมาลักบ้าน โดยมี *คุณพ่อบุญแต่ง ลุผล เป็นผู้เขียนตัวอักษร มีคุณพ่อใหญ่กิ่ง วิเศษ เป็นช่างผู้สลัก ด้วยเหตุนี้ ลูกหลานชาวบ้านน้ำปลีกจึงถือวันที่ ๒๘ มกราคม ของทุกปี เป็นวันงานบุญประเพณี ที่เรียกว่า “บุญบ้าน”

*๑ คำบอกเล่าของ พ.ต.ท.เยี่ยม กาฬบุตร หลานของคุณพ่อใหญ่กิ่ง วิเศษ

๗. เรื่องบุญบ้านบุญกุ่มข้าวใหญ่

จาก “บุญกุ่ม” มาเป็น “บุญบือบ้าน” จนถึงบุญบ้าน, “บุญกุ่มข้าวใหญ่” ตามวิถีชีวิตของชนเชื้อสาย ไทย-ลาว ในภาคอีสานจะมี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” เป็นจารีตครรลองในการดำเนินชีวิต ยึดถือสืบทอดเป็นแนวปฏิบัติมาแต่โบราณ ช่วงระยะเดือนยี่อย่างเดือนสาม จะมีบุญประเพณีบุญกุ่ม ทำขวัญข้าว คุณข้าวคุณลาน หรือบุญกุ่มข้าวใหญ่ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่การทำนาข้าวและปีต่อๆ ไปจะได้มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น (ภาคกลางมีพิธีทำขวัญข้าวรับแม่โพสพ) ในสมัยดั้งเดิมจะจัดเป็น “กุ่ม” ซึ่งหมายถึง แต่ละละแวกชุมชนบริเวณชุมชน กุ่มดั้งเดิมในบ้านน้ำปลีกมีหลายกุ่ม เช่น กุ่มลีนฟ้า กุ่มวัดเก่า กุ่มโนนวัดฮ้าง (ฐานจุดบั้งไฟเก่า) กุ่มวัดกลาง กุ่มบือบ้าน กุ่มคำบอน กุ่มน้ำสร้างกิน กุ่มหนองหมาจอก กุ่มวัดป่า กุ่มเมืองเถื่อน (กุ่มเมืองทองสามัคคี) กุ่มสุขศาลา (กุ่มอนามัยสามัคคี) กุ่มคำนกยูง (กุ่มโรงเรียนชุมชนบ้านน้ำปลีก) เป็นต้น

เมื่อเสร็จจากการทำนาข้าวแล้ว นำข้าวขึ้นยุ้งขึ้นฉาง (ชาวบ้าน เรียกว่า “ข้าวขึ้นเล่า”) จะมีประเพณีทำขวัญข้าวคุณข้าวคุณลาน ในแต่ละละแวกกุ่ม เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ข้าวแก่ครอบครัว แต่ละกุ่มจะจัดกันเอง อาหารที่ตระเตรียมต้อนรับ และฝากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านมิตรสหายที่แวะมาเยี่ยมเยียน ส่วนใหญ่จะทำมาจากข้าวเกือบทั้งสิ้น เช่น ข้าวปุ้น (ขนมเส้น ขนมจีน) ข้าวหล่ง (ข้าวเหนียวเปียก) ข้าวปาด ข้าวเหนียวแดง ข้าวหมาก ข้าวต้ม ข้าวเกรียบ สาโทหรือน้ำไล้ใจจริง หมายถึง เหล้ากลั่น ซึ่งเป็นสุราที่ชาวบ้านต้มกลั่นเองก็หมักและทำจากข้าว

ในกาลต่อมาเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ผู้นำชุมชนและกรรมการหมู่บ้าน จึงดำเนินกุศโลบาย อย่างแยบคาย โดยจัดงานบุญกุ่มทุกกุ่มมารวมกัน เป็นบุญประเพณีที่ “บือบ้าน” โดยกะประมาณ ช่วงเวลาที่คร้วเรือนส่วนใหญ่เสร็จจากงานนา ข้าวขึ้นเล่าขึ้นยุ้งขึ้นฉาง แล้ว

จากบุญคุ้มต่างๆ จึงกลายมาเป็น **“บุญป้อบ้าน”** ด้วยความที่ชนชาวน้ำปลึกเป็นสังคมที่มีลักษณะโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักการประนีประนอม ไม่ชอบมีความขัดแย้ง จึงตกลงพร้อมใจกันรวมบุญคุ้มทุกคุ้มมาจัดรวมกันที่ป้อบ้านอันเป็นที่ตั้งของหลักบ้าน มีการขอบริจาค “แผ่ข้าว” รวมบริจาคข้าวเปลือกมารวมกันเป็น “กุ่มข้าว” กองใหญ่ทำพิธีสู่ขวัญข้าว ตามประเพณีเก่าแก่แต่โบราณ มีการว่าจ้างมหรสพ เช่น ภาพยนตร์ และหมอลำ มา **“เสพงัน”** หมายถึง การเฉลิมฉลองให้ได้รับความสนุกสนาน บันเทิงกันในหมู่บ้าน ลูกหลานชาวน้ำปลึก และหมู่บ้านใกล้เคียงมีพิธีทำบุญพิธีสงฆ์และพิธีพราหมณ์ สู่ขวัญข้าวเพื่อความเป็นสิริมงคล ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ มาเป็นครั้งแรก และต่อมาเป็นประจำทุกปี **“บุญคุ้ม”** จึงใช้คำว่า **บุญป้อบ้าน บุญกุ่มข้าวใหญ่ หรือ บุญบ้าน แทนจนปัจจุบัน**

ลูกหลานชาวน้ำปลึกที่ไปอยู่ ประกอบอาชีพการงานอยู่แห่งหนตำบลใดก็ตาม ก็จะมารวมกันจากทั่วสารทิศที่งานบุญบ้าน หากไม่มีการกิจ ติดธุระที่จำเป็นก็จะมาถิ่นกำเนิดในวันที่ ๒๗ - ๒๘ มกราคม ของทุกปี โดยมีได้นัดหมาย

๘. เรื่องเฒ่าในบ้านผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนบ้านน้ำปลีกจากอดีตถึงปัจจุบัน

ผู้นำชุมชนน้ำปลีกในยุคแรกเริ่มก่อตั้งชุมชนมีตำแหน่งเรียกกันว่า “เฒ่าในบ้าน” ซึ่งหมายถึง บุคคลผู้สูงด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำได้ ถ้าเทียบกับชาวไทยภาคกลางก็คือ ตำแหน่ง “กำนัน” ถ้าเป็นพี่น้องชาวลาวทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงก็จะเรียกว่า ตำแหน่ง “ตาแสง” ผู้นำในยุคแรกเริ่มก่อตั้งชุมชนน้ำปลีก พอจะประมวลลำดับมาได้ดังนี้

๑. ยุคแรกเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน

ประมาณ พ.ศ. ๒๒๔๘ ตามจารึกเสมาหลักบ้านระบุนามไว้ ๒ ท่าน คือ “เฒ่าพรหมหัชย และเฒ่ามหาสงคราม” ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๗ มีปรากฏนามตามคำบอกเล่าของผู้รู้ผู้อาวุโสอีก ๒ ท่าน คือ “พ่อเฒ่าชัยพร และพ่อเฒ่าชัยสิงห์” แล้วในกาลต่อมาอีกประมาณช่วง พ.ศ. ๒๓๒๕ ที่เรียกกันว่า “ยุคบ้านเตือด” ก็ปรากฏนามผู้นำว่า “เฒ่าพรหมหัชย” บางท่านก็ว่า “เฒ่าพรหมบุตร” ก็มี

๒. ยุคบ้านค้อมีฐานะสูงขึ้นเป็นเมืองค้อม

เดิมบ้านน้ำปลีกขึ้นอยู่กับอำเภออำนาจน้อย (อ.ลืออำนาจในปัจจุบัน) บ้านค้อมใหญ่คองชัย *มีฐานะสูงขึ้นเป็นเมืองค้อมในแผ่นดินรัชกาลที่ ๓ แล้วได้ชื่อเมืองอำนาจเจริญในแผ่นดินรัชกาลที่ ๔ เปลี่ยนเป็นอำเภออำนาจเจริญในแผ่นดินรัชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ให้ขึ้นกับเมืองเขมราฐบริเวณอุบลราชธานี อำนาจเจริญย้ายสังกัดไปขึ้นเมืองยโสธร (เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒) แล้วย้ายไปขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี (เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕)

*๑ ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดอำนาจเจริญ สุจิตต์ วงษ์เทศ สภาวัฒนธรรม จังหวัดอำนาจเจริญ เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๙ : ๑๐๗

ต่อมาบ้านน้ำปลีกได้เปลี่ยนมาขึ้นกับอำเภอทุ่ง (อำเภออำนาจเจริญ) จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากระยะทางห่างไกล ไม่สะดวกในการเดินทางไปติดต่อราชการ *๑ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๕๗ บ้านน้ำปลีกมีครอบครัวและประชากรหนาแน่นขึ้น จึงได้มีการเลือกและตั้งบ้านน้ำปลีกขึ้นเป็น “ตำบล” มีเขตปกครองคือ บ้านน้ำปลีก บ้านดงบัง บ้านคำสร้างบ่อ บ้านยางคำ และบ้านดอนตู จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๓๖ *๒ ทางราชการได้มีการประกาศจัดตั้งอำเภออำนาจเจริญเป็นจังหวัดอำนาจเจริญ โดยแยกจากจังหวัดอุบลราชธานี บ้านน้ำปลีกจึงขึ้นตรงกับอำเภอเมืองอำนาจเจริญ โดยมีผู้นำชุมชนดำรงตำแหน่งกำนันตำบลน้ำปลีกจากอดีตจนถึงปัจจุบันตามลำดับรายนามดังนี้ :-

*๓ ๑. **กำนันคำชมพู่หรือคำชมภู** (นายชมพู่ อรสาร)

๒. **กำนันสิทธิบาล หรือสิทธิจักร** บางท่านว่า **กำนันสิทธิบาลหรือจันทร์จักรก็มี** (นายจันทร์ ทองทิพย์)

๓. **กำนันจันทร์สมุทร** (นายบัว กมลรัตน์) ชาวบ้านเรียกกำนันบัว

๔. **กำนันมูลเสนา** (นายมูล ดอกไม้) ชาวบ้านเรียกกำนันมูลหรือมน

๕. **กำนันจันทร์ อินลุ่มเพท** (บิดาชื่อนายพั้ว อินลุ่มเพท เป็นผู้ใหญ่บ้าน) เป็นกำนันคนแรกที่ได้รับพระราชทานปริญญารัฐศาสตร์ มหาบัณฑิต (ร.ม.) กิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากพระหัตถ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช *๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕

*๑ จากบันทึกของคุณพ่อแก่ง สิงห์แก้ว อดีตกำนันลำดับที่ ๖ ของตำบลน้ำปลีก

*๒ มี พ.ร.บ. จัดตั้งจังหวัดอำนาจเจริญเมื่อ ๒ ก.ย. ๒๕๓๖ ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ๑ ธ.ค. ๒๕๓๖ ในประกาศราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษหน้า ๔-๖ เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๑๒๕ เป็นจังหวัดที่ ๗๕ ของประเทศไทย

*๓ จากการสืบค้น สอบถามตามคำแนะนำของคุณพ่อประเสริฐ วิเศษ จากการให้ข้อมูลของคุณยายชาติ จิตรมาศ อายุ ๘๕ ปี และคุณยายเสน บุญพุ่ม อายุ ๘๔ ปี

*๔ แก่ไขตามที่คุณวรวิทย์ อินลุ่มเพท แนะนำ

๖. กำนันเก่ง สิงห์แก้ว (อดีตสมาชิกสภาเทศบาล ตำบลน้ำปลีก)

๗. กำนันจิตติ รัตนพิทักษ์สุข (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี
ตำบลน้ำปลีก)

๘. กำนันบรรเทิง ศรีวัลักษณ์ (อดีตสมาชิกสภาเทศบาลตำบลน้ำปลีก)

๙. กำนันกิง พรรณรัตน์ (อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านคำสร้างบ่อ)

๑๐. กำนันบุญศรี แก้วมาลา (อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านคำสร้างบ่อ)

๑๑. กำนันสุวรรณ พิลาชัย (อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑)

๑๒. กำนันสมพงษ์ พันธุ์ทอง (อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านดงบัง) คนปัจจุบัน

เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๒ สุขาภิบาลตำบลน้ำปลีกได้รับการประกาศเปลี่ยนแปลง
ฐานะเป็น *๑ “เทศบาลตำบลน้ำปลีก” ซึ่งมีเขตปกครอง ๔ หมู่ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๘,
๒, ๙ ส่วนหมู่อื่นๆ ได้แก่ หมู่ที่ ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๑๐ นั้นอยู่ในเขตปกครอง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปลีก ดังนั้นตำแหน่งกำนันลำดับที่ ๙, ๑๐ จึงอยู่
ในเขตความรับผิดชอบของ อบต. ตามกระแสการเมืองท้องถิ่นของช่วงเวลานั้น

ตำบลน้ำปลีก ประกอบไปด้วย ๕ หมู่บ้าน แบ่งออกเป็น ๑๐ หมู่ ดังต่อไปนี้

๑. บ้านน้ำปลีก มี ๔ หมู่ได้แก่หมู่ที่ ๑, ๒, ๘, ๙ ตามลำดับการก่อตั้ง
หมู่บ้าน ปัจจุบันมีฐานะเป็นเทศบาลตำบลน้ำปลีก แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๖
ชุมชน คือ

หมู่ที่ ๑ ประกอบด้วย ชุมชนศรีมงคล

หมู่ที่ ๘ ประกอบด้วย ชุมชนผดุงศาสน์

หมู่ที่ ๒ ประกอบด้วย ชุมชนสามัคคีสัมพันธ์ และชุมชนสมานสามัคคี

หมู่ที่ ๙ ประกอบด้วย ชุมชนเมืองทองสามัคคี และชุมชนอนามัยสามัคคี

*๑ สุขาภิบาลตำบลน้ำปลีก ได้รับการประกาศเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาล
ตำบลน้ำปลีกเมื่อ ๒๕ พ.ค. ๒๕๔๓ ตามคำให้การของคุณอัมรินทร์ เถาว์โท
อดีตนายกเทศมนตรี (รักษาการ) ตำบลน้ำปลีก

๒. บ้านดงบัง ได้แก่ หมู่ที่ ๓, ๑๐
๓. บ้านคำสร้างบ่อ ได้แก่ หมู่ที่ ๔, ๕
๔. บ้านยางคำ ได้แก่ หมู่ที่ ๖
๕. บ้านดอนตู ได้แก่ หมู่ที่ ๗

หมายเหตุ ข้อความจากหน้า ๓๗-๓๘ ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ เนื่องจากได้รับคำแนะนำจากคุณพ่อประเสริฐ วิเศษ เพื่อหาข้อยุติเรื่องกำนันคนแรก จึงได้สอบถามจากคุณยายชาติ จิตรมาศ อายุ ๘๕ ปี ซึ่งยืนยันว่ากำนันชมพู่ อรสาร เป็นกำนันคนแรกเป็นคุณตาของท่านเอง และสอบถามจากคุณยายเสน บุญพุด อายุ ๙๔ ปี ก็ยืนยันว่าจริง และเป็นบรรพบุรุษของบุตรเขยท่านส่วนข้อยืนยันของคุณพ่อเก่ง สิงห์แก้ว และหลายๆ ท่านที่ว่าเป็นผู้ใหญ่บ้านนั้นได้สอบถามจากคุณครูธงชัย งอกงาม อดีตครูโรงเรียนบ้านดงบังพัฒนา และผู้รวบรวมข้อมูล สภาวัฒนธรรมตำบลน้ำปลีกก็ยืนยันรับรองว่า นายริน ชมพู่ เป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านดงบัง ในยุคต้นๆ จริงจึงเป็นว่ายุติเรื่องกำนันคนแรกได้แล้ว

๙. เรื่องภาคภูมิใจชนชาวน้ำปลีก

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวน้ำปลีก

ชาวน้ำปลีกเคยมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองที่บรรพบุรุษสร้างจากทองคำและเงินแท้ไว้กราบไหว้สักการะบูชามานาน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่ากลายเป็นอดีตไปแล้ว เนื่องจากถูกมือดีลักขโมยไปขายโดยไม่เกรงกลัวต่อบาปกรรมแม้จะมีผู้ที่พยายามสืบค้น เพื่อหาทางนำกลับคืนมาแต่ก็ไร้ผล

ดังนั้น สิ่งที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวลูกหลานให้ความเคารพบูชากราบไหว้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจนอกจากวัดประจำหมู่บ้านสามวัดที่เคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ทั้งสามวัดอันได้แก่ วัดศรีมงคล วัดกลางน้ำปลีก และวัดโนนสำโรง แล้วยังมีศาลมเหศักดิ์หลักบ้านหลักเมืองที่เป็นเสมาหลักบ้าน ที่ชาวบ้านเรียกว่า “พ่อปู่บ้าน” และ “ดอนปู่ตาพ่อปู่ดอนหอ” ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์อย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง

ผู้เรียบเรียงเคยได้รับคำบอกเล่าจาก พ่อจำหิง นรศรี (นายหิง นรศรี ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) คำว่า “พ่อจำ” เป็นคำที่เป็นคำที่ชาวบ้านเรียก คนทรง ร่างทรง ของวิญญาณ ในภาษากลาง ท่านเล่าให้ฟังอย่างย่อๆ ว่า

พ่อปู่ดอนหอ ของชาวน้ำปลีก มีนามว่า “พ่อปู่อินทบาล” “มีแม่ย่านางกล้วย” เป็นภรรยา เป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในสมัยที่กำลังมีการก่อสร้างพระธาตุพนมในยุคแรกๆ เป็นเชื้อชาตินักรบ มีญาติพี่น้องอยู่ทาง “โนนเมือง” คนรุ่นเก่าแก่ของบ้านคำพระ - โนนเมือง - กุดชวย เรียก “เมืองเปงจาล” ซึ่งมีนามว่า “พ่อปู่รัฐบาล” หลักฐานยืนยันประกอบคำบอกเล่าก็คือ เคยมีก้อนหินศิลา วางค้างอยู่บนกิ่งไม้ยางที่สูงใหญ่ที่โนนเมือง คนเฒ่าคนแก่เล่าสืบต่อกันมาว่าคนแปดศอก (คนในสมัยโบราณร่างกายสูงใหญ่ถึงแปดศอก) พวกชนหินศิลาเหล่านี้จะไปร่วม

สร้างพระธาตุพนม แต่เกิดเจ็บป่วยระหว่างทาง จึงวางก้อนหินศิลาไว้บนกิ่งยาง แล้วล้มตายลงไปเสียก่อน เวลาผ่านไปเนิ่นนาน ต้นยางก็เจริญเติบโตสูงขึ้นมาเรื่อยๆ แต่เป็นที่น่าเสียดายในปัจจุบันนี้ ต้นยางดังกล่าวได้โค่นลงมาหลายปีแล้ว ยังคงหลงเหลือเป็นคำบอกเล่ากล่าวขานให้ลูกหลานรุ่นหลังได้ฟังต่อๆ มาเท่านั้น

ทุกปีก่อนที่จะลงมือทำนา ชาวน้ำปลีกจะมีพิธีเลี้ยง **“พ่อปู่ดอนหอ”** เพื่อขอเลี้ยงหาย ทราบช่วงระยะเวลาที่จะมีฝนตกมีน้ำทำนา และประเพณีบุญบั้งไฟ ชาวบ้านเรียกพิธีนี้ว่า **“การเลี้ยงหลวย”** เลี้ยง หมายถึง การเลี้ยงหาย หลวย หมายถึง มีดดาบ ซึ่งจะมี **“พ่อเฒ่าจ้ำ”** (ร่างทรง) ทำพิธีเลี้ยงด้วยหลวย (มีดดาบ) โดยพ่อเฒ่าจ้ำ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย จะนำมีดดาบมาตั้งปักปลายดาบลงพื้นดิน แล้วใช้นิ้วชี้ประคองด้ามไว้สองข้าง แล้วใช้คำถามถามเป็นการเลี้ยงหาย แทนคำตอบ เช่น ถามว่าปีนี้พ่อปู่จะให้ลูกหลานจัดประเพณีบุญบั้งไฟไหม ถ้าให้จัดขอให้หลวยหมุน ให้เป็นที่ประจักษ์แจ้งแก่ตาแก่ใจลูกหลานดู ถ้าพ่อปู่ประสงค์จะให้จัดประเพณีบุญบั้งไฟ หลวยก็จะหมุนให้เห็นเป็นที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่ง ถ้าปีใดพ่อปู่ไม่ประสงค์จะให้จัด หลวยนั้นก็จะไม่หมุนเลย อย่างนี้เป็นต้น หรือถามว่า จะมีฝนตกลงมาให้ลูกหลานทำนาเดือนใด? เดือนหมีไหม? ถ้าเดือนหกฝนตกมีน้ำได้ทำนา หลวยก็จะหมุนเป็นคำตอบให้ทราบ แต่ถ้าไม่มีฝนในเดือนหก หลวยนั้นก็จะนิ่งไม่หมุนแต่อย่างใด

ปัจจุบันสำนักงานเทศบาลตำบลน้ำปลีก ผู้นำชุมชนและลูกหลานชาวน้ำปลีกจะพร้อมใจกันจัดพิธีเลี้ยงพ่อปู่ดอนหอและเลี้ยงหลวยในวัน **“พืชมงคล”** ของทุกปี จึงอยากขอเชิญชวนท่านที่ยังไม่เคยพบเห็นมาพิสูจน์ความมหัศจรรย์นี้ด้วยตัวท่านเอง

ความภาคภูมิใจของชาวน้ำปลีก

ความเจริญก้าวหน้าในด้านการพัฒนาจนกลายมาเป็นชุมชนแห่งการศึกษาของบ้านน้ำปลีก ก็เนื่องมาจากความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันประสานกัน ความมีวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนมีการก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลบ้านน้ำปลีกที่วัดกลางน้ำปลีก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ โดยมีหลวงอเนกอำนาจนายอำเภอ กับกำนันสิทธิบริบาล เป็นผู้ก่อตั้งหลังจากนั้นก็มีการก่อตั้งโรงเรียนอีสานวิทยาลัย โรงเรียนมัธยมอีสานวิทยาลัย ตามลำดับขึ้นที่วัดกลางน้ำปลีก ทำให้ลูกหลานในชุมชนน้ำปลีก และหมู่บ้านใกล้เคียงได้มีโอกาสได้รับการศึกษา และเป็นชุมชนที่มีการพัฒนา นำหน้าชุมชนอื่นๆ ในสมัยนั้น * โรงเรียนประชาบาลน้ำปลีก นั้นต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่ หมู่ที่ ๙ และเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนบ้านน้ำปลีก (อ.บ.๗๑)” ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ จึงใช้ชื่อว่า “โรงเรียนชุมชนบ้านน้ำปลีก (ชน.ป.)” ส่วนโรงเรียนมัธยมอีสานวิทยาลัยนั้น ในเวลาต่อมาก็ได้ย้ายไปดำเนินการอยู่ที่ วัดศรีมงคล โดยใช้ชื่อใหม่ว่า “โรงเรียนน้ำปลีกวิทยา” (ป.ย.)” ดำเนินการจัดการโดย คุณพ่อประเชิญ เตาเงิน และได้ย้ายออกมาดำเนินการในที่ดินของตนเองในเวลาต่อมา เมื่อประสบกับภัยจากเศรษฐกิจจนไม่อาจรับภาระและดำเนินการต่อไปได้ จึงขอโอนกิจการเข้าเป็นของรัฐ ประจวบกับเวลานั้นคณะผู้นำชุมชน และชาวบ้านได้ร่วมพร้อมใจกันขอจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลจากทางรัฐบาล จึงได้จัดตั้งเป็น โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา (น.ป.)” ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๒

๑* คุณพ่อแห่ง ถีระพันธ์ เล่าว่า ร.ร.ประชาบาลน้ำปลีก ย้ายจากวัดกลาง ไปอยู่ที่วัดศรีมงคลก่อน แล้วจึงย้ายมาตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๙ ในปัจจุบัน ประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๕

ความเจริญก้าวหน้า ในงานด้านการพัฒนาปรากฏเห็นได้ชัดเจนในสมัย “**กำนันนักพัฒนา นายจันทร์ อินลุ่มเพท**” โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจ ความสามัคคีพร้อมเพรียงกันของชาวบ้าน ^{๑*} ได้มีการจัดวางผังหมู่บ้านอย่างมองเห็นการณ์ไกลมีวิสัยทัศน์ เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการนำระบบไฟฟ้า ประปา ถนนหนทาง การอนามัย ระบบสาธารณสุขไปมาใช้ในหมู่บ้าน ส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกหลานชาวบ้านไปศึกษาต่อหลายท่านเข้าไปศึกษาเล่าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาในตัวเมือง และในระดับสูง คือ อุดมศึกษา หลังจากที่ท่านเหล่านั้นสำเร็จการศึกษา ก็มาร่วมกันสอนลูกหลานที่โรงเรียนมัธยมศึกษาในหมู่บ้านต่อๆ กันมา ผลผลิตที่ออกมาอย่างมีคุณภาพเหล่านั้นได้ออกมารับใช้บ้านเมืองและสังคมอย่างมากมาย ทั้งในสายงานราชการ เอกชน และอื่นๆ เกือบทุกสาขาอาชีพ ฝ่ายพลเรือนมีทั้ง แพทย์ พยาบาล วิศวกร ครู-อาจารย์ สายตำรวจ-ทหาร ได้ชั้นสัญญาบัตรก็หลายท่าน เอกชนมีทั้งระดับผู้บริหาร ผู้จัดการ บุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นกำลังสำคัญมาขับเคลื่อนผลักดันในการพัฒนาชุมชนน้ำปลีกให้เจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ ตามแนวทางการพัฒนาแบบ “**สามเฒ่า**” อันได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร (บอ-วอน, บอ-วอ-ระ) (แบบ) ว.ประเสริฐ, ลำเลิศ) ตามแนวคิดของ นายจันทร์ อินลุ่มเพท ทางราชการ จึงได้ประกาศจัดตั้ง “**บ้านน้ำปลีก**” เป็นสุขาภิบาลตำบลน้ำปลีก เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง กำนันจันทร์ อินลุ่มเพท ได้รับเกียรติยกย่องเป็น “**กำนันนักพัฒนาตัวอย่าง**” ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับพระราชทานปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) กิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑* คุณพ่อประเสริฐ วิเศษ ให้การว่ากำนันจันทร์ อินลุ่มเพท มีคุณพ่อปลัดเป็ง ไชยวงศ์ เป็นที่ปรึกษาในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงผังหมู่บ้าน

จากพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช *๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ สถาบันการศึกษา หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ได้เชิญไปบรรยายถึงงานด้านการพัฒนาอยู่ไม่ขาด และในปีเดียวกันก็ได้เข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวน้ำปลีก อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี ทำหน้าที่เป็นหนึ่งใน “สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ” อันทรงเกียรติอีกด้วย ได้มีการส่งเสริมสุขภาพของประชากรในชุมชนให้รักการเล่นกีฬา และออกกำลังกาย โดยเฉพาะ “กีฬาฟุตบอล” ลูกหลานสายเลือดชาวน้ำปลีก สามารถสร้างชื่อเสียงเคยทำหน้าที่เป็นตัวแทนในระดับต่างๆ และระดับทีมชาติมาแล้วถึง ๓ คน ได้แก่

๑. น.อ.ท.เครือฟ้า กมลรัตน์

บุตรชายของ คุณพ่อกาย - คุณแม่แพย กมลรัตน์

๒. นายสมรักษ์ อินลุเพท

บุตรชายของ คุณพ่อหนู - คุณแม่ลาน อินลุเพท

๓. นายพิทยา สันตะวงศ์

บุตรชายของ คุณพ่อโสภา - คุณแม่เขียน สันตะวงศ์

นับได้ว่า กำนันจันทร์ อินลุเพท เป็นบุคคลผู้มีความสำคัญในการวางรากฐาน ริเริ่ม ผลักดัน ขับเคลื่อนในการพัฒนาชุมชนน้ำปลีกไว้อย่างมาก ผู้นำในสมัยต่อมาก็ได้ดำเนินเจริญรอยตาม และเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ สุขาภิบาลตำบลน้ำปลีกก็ได้รับการประกาศเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น “เทศบาลตำบลน้ำปลีก”

*๑ แก้ไขตามที่คุณวรวิทย์ อินลุเพท แนะนำ

๑๐. เรื่องน้ำปลึกในวันนี้

บ้านน้ำปลึกในปัจจุบัน

ลักษณะของชุมชน

สภาพภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง ตำบลน้ำปลึก เป็นตำบลหนึ่งในจังหวัดอำนาจเจริญ แต่ก่อนมีชื่อว่า “น้ำลึก” หรือ “น้ำฝัก” ตั้งอยู่บนที่เนินสูงมีสายน้ำไหลลึกไปทางทิศใต้และทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ในเขตต่างๆ ดังนี้ คือ

- ทิศเหนือ - ติดต่อกับถนนอรุณประเสริฐ ซึ่งเป็นทางหลวงจาก จังหวัดอำนาจเจริญ ไปจังหวัดยโสธร
- ทิศใต้ - ติดต่อกับบ้านยางคำ (หมู่ที่ ๖) ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งใน ตำบลน้ำปลึก
- ทิศตะวันออก - ติดต่อกับบ้านดงบัง (หมู่ที่ ๓, ๑๐) บ้านคำสร้างบ่อ (หมู่ที่ ๔, ๕) และบ้านดอนตู (หมู่ที่ ๗)
- ทิศตะวันตก - ติดต่อกับบ้านเซียงเพ็ง บ้านเซโนนม่วง อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร โดยมีลำเซบายเป็นเขตกัน

ตำบลน้ำปลึก - ประกอบด้วย ๕ หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน ดังนี้ คือ

๑. บ้านน้ำปลึก มี ๔ หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒, ๘, ๙ มี ๖ ชุมชน ได้แก่

หมู่ที่ ๑ ได้แก่ ชุมชนศรีมงคล

หมู่ที่ ๒ ได้แก่ ชุมชนสมานสามัคคี และชุมชนสามัคคีสัมพันธ์

หมู่ที่ ๘ ได้แก่ ชุมชนผดุงศาสน์

หมู่ที่ ๙ ได้แก่ ชุมชนเมืองทองสามัคคี และชุมชนอนามัยสามัคคี

๒. บ้านยางคำ (ชาวบ้านเรียก บ้านน้อย) หมู่ที่ ๖

๓. บ้านดงบัง มี ๒ หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ ๓, ๑๐

๔. บ้านคำสร้างบ่อ มี ๒ หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ ๔, ๕

๕. บ้านดอนตู ได้แก่ หมู่ที่ ๗

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะโดยทั่วไปของตำบลน้ำปลีกเป็นที่เนินสูง มีน้ำลำคลอง และห้วยหลายแห่ง ได้แก่ ลำเซบาย ห้วยปลาแดก ห้วยผีบ้า และทางด้านทิศตะวันตกติดกับลำเซบาย เขตอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

ประเพณีและวัฒนธรรม

ค่านิยมในจริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทั่วไปประชากรในตำบลน้ำปลีกเป็นคนพื้นเมืองของภาคอีสาน จะมีคนไทยเชื้อสายจีน ญวน อาศัยปะปนอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ประชากรโดยทั่วไปของตำบลนับถือศาสนาพุทธ จึงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีนั้นมีลัทธิพราหมณ์ปะปนอยู่ไม่น้อย เมื่อมีงานมงคล เช่น ขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน งานบวชนาค เมื่อมีพิธีสงฆ์ก็จะประกอบพิธีบายศรีสู่ขวัญ อันเป็นพิธีพราหมณ์เข้าผสมด้วยประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ที่ปรากฏในท้องที่ตำบลน้ำปลีกมีดังนี้

๑. ประเพณีการกินดอง หมายถึง งานพิธีมงคลสมรส ซึ่งมีความแตกต่างจากเขตพื้นที่อื่นๆ ในส่วนปลีกย่อยคือ ที่ตำบลน้ำปลีกมักเรียกว่า “กินดอง” ซึ่งมีลักษณะผูกพันเกี่ยวดอง ฝ่ายหญิงและฝ่ายชายจะได้มาอยู่รวมเป็นครอบครัวเดียวกัน ถือเสมือนเครือญาติ บิดา มารดา ทางฝ่ายหญิงกับฝ่ายชายจะเกี่ยวข้องเกี่ยวดองซึ่งกันและกัน เรียกว่า “พ่อดอง” “แม่ดอง”

๒. การทำบุญประจำปี ซึ่งมักเรียกกันว่า **“บุญบ้าน”** ซึ่งถือเป็นประเพณีเก่าแก่ที่ถือปฏิบัติกันสืบเนื่องมานาน ซึ่งบุญบ้านจะตรงกับวันที่ ๒๗-๒๘ มกราคม ของทุกปี หลังจากที่ชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว พอถึงวันลงบุญ ชาวบ้านก็จะลงขันกันทั้งเงิน และข้าว เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงาน โดยการมีจัดหามหรสพ เช่น ภาพยนตร์ หมอลำ มาให้ชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงได้มาดู มาชม เพื่อความบันเทิง สนุกสนานกัน

๓. การทำบุญบั้งไฟ หมายถึง การทำบุญเดือนหก ทำขึ้นเพื่อบูชา อารักษ์มเหศักดิ์หลักเมือง คือ เป็นประเพณีขอฝนที่ได้ทำมาตั้งแต่บรรพกาล บั้งไฟเป็นกระบอกไม้ไผ่ที่นำดินปืนมาบรรจุดินประสิวผสมกับกำยานไฟบดให้ละเอียด แล้วอัดแน่นลงไปในกระบอกไม้ไผ่ (ปัจจุบันได้รับการพัฒนาเป็นท่อเหล็กหรือท่อพลาสติก พีวีซี) มี ๓ ขนาด คือ บั้งไฟหมื่น บั้งไฟแสน และบั้งไฟล้าน การแห่ บั้งไฟมักจัดเป็นขบวนพ้อนรำหรือเซิ้งที่มีลีลางดงาม และมีการประกวดในด้านความสวยงาม

๔. การทำบุญข้าวประดับดิน นิยมทำกันในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือนเก้า โดยการห่ออาหาร หรือของขบเคี้ยวเป็นห่อไปถวายทานบ้าง วางตามโคนต้นไม้บ้าง หรือส্তুปธาตุที่เก็บบรรจุอัฐิของบรรพบุรุษ บุญการีผู้ล่วงลับไปแล้ว ชาวบ้านเรียกว่า **“ไปยายกองข้าวน้อย”**

๕. การทำบุญข้าวสาก นิยมทำกันในวันขึ้น ๑๔-๑๕ ค่ำ เดือนสิบ การเรียกข้าวสากมาจากคำว่า “สลาก” เพราะเวลาถวายพระสงฆ์ไม่เจาะจงว่าถวายรูปใด จึงจัดทำให้เป็นสลาก ซึ่งเจ้าภาพจับได้ของใครก็นำไปถวายตอนนั้น

ปัจจุบัน ถือเป็นประเพณีนิยม คือ ถ้าบุญเข้าพรรษาหรือทำบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านนิยมไปทำบุญที่วัดใกล้บ้านตนเอง แต่ถ้าเป็นการทำบุญข้าวสาก (บุญสารท) นอกจาก ไปยายกองข้าวน้อย ที่วัดใกล้บ้านในตอนเช้ามืดแล้ว จะมีพิธีทำบุญ

ข้าวสากพิธีใหญ่ที่วัดศรีมงคล (วัดเก่า) ส่วนงานบุญออกพรรษานั้น นอกจากไปจุดเทียนบูชาที่วัดใกล้บ้านแล้ว จะมีพิธีบุญใหญ่รวมอยู่ที่วัดกลางน้ำปลีก ในเช้าวันต่อมาก็จะมีประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ รวมพระภิกษุสามเณรทั้ง ๓ วัด ภายในบ้านน้ำปลีกทุกรูปด้วย

เศรษฐกิจ

การเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของประชากรทั้งตำบลน้ำปลีก โครงสร้างเศรษฐกิจหลักของตำบล พิจารณาตามสาขาเศรษฐกิจหลักดังนี้ :-

๑. การกสิกรรม พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลน้ำปลีกจะเป็นพื้นที่สำหรับทำการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่การทำนา นอกจากนั้นจะเป็นพื้นที่สำหรับปลูกพืชไร่สวนผัก เลี้ยงสัตว์ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ปอแก้ว มันสำปะหลัง ถั่วลิสง และพืชผักต่างๆ

๒. การปศุสัตว์ พื้นที่ตำบลน้ำปลีกบางพื้นที่มีสภาพเป็นป่าโปร่ง และทุ่งกว้าง จึงเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์อยู่บ้าง ปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์ยังเป็นการเลี้ยงควบคู่ไปกับการใช้งาน สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันมาก ได้แก่ กระบือ โค สุกร เป็ด และไก่

๓. การอุตสาหกรรม เนื่องจากสภาพตำบลน้ำปลีกเป็นสภาพของชุมชนชนบท อุตสาหกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน นอกจากนั้นก็จะเป็นอุตสาหกรรมประเภทให้บริการ เช่น ร้านซ่อมรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ ร้านกลึง เชื่อมโลหะ ร้านผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นพื้นฐาน ร้านทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ โรงงานทำผ้าหั่นอ่อน โรงงานผลิตฟูกนอน เป็นต้น

คำขวัญของบ้านน้ำปลีก

ท่านนายกเทศมนตรีตำบลน้ำปลีกคนปัจจุบัน คือท่านจิตติ รัตนพิทักษ์สุข ได้กรุณาอธิบายที่มาของคำขวัญของบ้านน้ำปลีกให้ผู้เรียบเรียงฟังว่า ได้จากสำนวนของ อติตปัลลิตอาวโสอำเภอมืองอำนาจเจริญท่านหนึ่งได้กรุณาเขียนเป็นคำขวัญแก่ชาวน้ำปลีก คือ ท่านพิทยา สมพงษ์ มีสำนวน ดังนี้ :-

“...หลักบ้านคักดีสิทธิ์

ป่าเนรมิต ดอนปู่ตา

สาวโสภางมเหน็ดนาย

ลำเซบายคู่เมือง

ลือเลื่องบุญประเพณี

ราษฎร์ล้วนมีคุณธรรม”

ที่บรรดาลูกหลานชาวน้ำปลีกมีวันนี้ขึ้นมาได้ ไม่ว่าจะเป็นสถานีตำรวจภูธรน้ำปลีก โรงพยาบาลศูนย์สุขภาพประจำตำบล การไฟฟ้า การประปา สำนักงานเทศบาลตำบลน้ำปลีก ถนนหนทางไปมาอย่างสะดวก ความเจริญก้าวหน้าต่างๆ ในชุมชน ก็ล้วนแต่เป็นผลมาจาก การวางรากฐานอย่างมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลของผู้นำชุมชนรุ่นก่อนๆ ไม่ว่าจะเป็น คุณพ่อกำนันจันท์ อินสุเพท คุณตาล้อม ทองยศ คุณตาลิ่ง เถาว์โท และคณะกรรมการอีกหลายๆ ท่านที่ไม่สามารถระบุนามไว้ ณ ที่นี้ได้ โดยได้วางรากฐานที่มั่นคงไว้เป็นกติกาให้ลูกหลานได้ปฏิบัติสืบทอดโดยใช้ “กุศโลบาย” อย่างแยบคาย โดยเฉพาะในเรื่องความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยการอัญเชิญ เสด็จกลับบ้านจากวัดโนนส้มโฮง บ้านยางคำมาประดิษฐานไว้ที่ป้อมบ้าน ตามคำแนะนำของ หลวงปู่สิงห์ ขนตยาคโม พระอาจารย์ของ พระครูบริหารวัฒนกิจ (ภา ปภาโส) ตลอดจนการจัดลำดับบุญประเพณีให้คุ้มวัดต่างๆ ในชุมชนได้มีกิจกรรมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องอยู่ไม่ขาด

ทำให้ชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ไม่เกิดความแตกแยกกันต่างๆ ที่เป็นชุมชนใหญ่ และมีวัดประจำหมู่บ้านถึง ๓ วัด ทั้งนี้เนื่องจาก ความชาญฉลาด และเข้าใจใจของชาวบ้านของผู้นำชุมชนที่ได้จัดกิจกรรมบุญประเพณีที่สำคัญของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ ประเพณีบุญเข้าพรรษา ก็ให้ไปทำบุญที่วัดใกล้บ้าน ถ้าถึงประเพณีบุญข้าวประดับดิน ก็ให้ไปร่วมกันทำบุญที่วัดโนนสำโรง หากถึงประเพณีบุญข้าวกาก (ข้าวกระยาสาร) ก็ให้ไปร่วมทำบุญกันที่วัดศรีมงคล และเมื่อถึงประเพณีบุญออกพรรษา ก็ให้มาร่วมกันที่วัดกลางน้ำปลีกจะมีพิธี ตักบาตรเทโวโรหณะ พระภิกษุสามเณรทุกวัดทุกรูปทั้งมหานิกายและธรรมยุต ก็จะมาร่วมงานบุญใหญ่นี้เป็นประจำทุกปี ชาวบ้านหญิงชายใน ๖ ชุมชน ก็จะเดินทางมาร่วมทำบุญอย่างมากมายด้วยความศรัทธา และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเป็นประจำมาโดยตลอด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นผู้เรียบเรียง จึงได้สละเวลาไปศึกษาข้อมูล วัดทั้ง ๓ วัดประจำหมู่บ้านตามลำดับก่อนหลัง ได้แก่ วัดศรีมงคล (วัดเก่า) วัดกลาง และวัดโนนสำโรง (วัดป่า) ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

วัดศรีมงคล

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

๑. ชื่อผู้ให้ข้อมูล พระครูมงคลวัฒนคุณ และได้จากหลักฐานการบันทึกของบุคคลสำคัญ
๒. อายุ ๕๒ ปี (ขณะให้ข้อมูล)
๓. อาชีพ พระภิกษุ

ตอนที่ ๒

๑. ชื่อวัด วัดศรีมงคล ชาวบ้านเรียก “วัดเก่า”
๒. ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ ต.น้ำปลีก อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ
๓. สังกัดนิกาย มหานิกาย
๔. เนื้อที่ ๑๐ ไร่ ๕๐ ตารางวา
๕. ประวัติการสร้างวัด
 - สร้างเมื่อใด พ.ศ.๒๓๓๐
 - ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ ๓ กรกฎาคม ๒๕๒๓

เขตวิสุงคามสีมากว้าง ๓๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตร

๖. ประวัติทั่วไป (จากการบอกเล่า - ตำนาน ฯลฯ)

วัดศรีมงคล (วัดเก่า)

จากคำบอกเล่าของผู้สูงวัยในบ้านน้ำปลีก วัดศรีมงคลหรือวัดเก่า ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๐ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ มีเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ๕๐ ตารางวา พระสงฆ์ที่บวชในวัดสังกัดมหานิกาย

วัดศรีมงคล หรือวัดเก่า เป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดในบ้านน้ำปลีกเป็นสถานที่มีความสำคัญ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน วัดได้พัฒนาและได้แก่สร้าง หอระฆัง กำแพง ประตูทางเข้า ศาลาต่างๆ ถนนในวัดเทศคอนกรีต มีไฟฟ้าสว่างไสว น้ำประปามีใช้ ได้บูรณะโบสถ์มีความเจริญรุ่งเรืองไปจากอดีตมาก เนื่องมาจาก จิตศรัทธาของชาวบ้านในเขตบ้านน้ำปลีก และหมู่บ้านใกล้เคียงกัน มีผ้าป่า กฐินมาทอดถวายทุกปี

ลำดับเจ้าอาวาสวัดศรีมงคล

๑. หลวงปู่สี (ญาคูขาง่อง)
๒. พระมหาห้วน
๓. หลวงพ่อเผือก
๔. พระอุปัชฌาย์ลุน
๕. พระครูมงคลวัฒนคุณ (วิจิตร กาฬบุตร)

วัดกลาง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

๑. ชื่อ - สกุล พระอธิการบุญอุ้ม วรรณโม (เจ้าอาวาสวัดกลาง)
๒. อายุ ๕๐ ปี (ขณะให้ข้อมูล)
๓. อาชีพ พระภิกษุ

ตอนที่ ๒

๑. ชื่อวัด วัดกลาง
๒. ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๘ ต.น้ำปลีก อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ
๓. สังกัดนิกาย มหานิกาย
๔. เนื้อที่ ๖ ไร่ ๓ งาน
๕. ประวัติการสร้างวัด

๕.๑ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๕ ตั้งเป็นวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๕

๕.๒ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. ๒๓๔๐ เขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๒๔ เมตร ยาว ๕๐ เมตร

๖. ประวัติทั่วไป (จากการบอกเล่า - ตำนาน ฯลฯ)

วัดกลางน้ำปลีก จากคำบอกเล่าต่อๆ กันมาของชาวบ้านน้ำปลีก ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๔๐ มีเนื้อที่ประมาณ ๖ ไร่เศษ ซึ่งได้มาจากผู้มีจิตศรัทธา ชาวบ้านน้ำปลีกร่วมกันบริจาค ให้เป็นที่ก่อตั้งวัด พระสงฆ์ที่บวชอยู่ในวัดสังกัดมหานิกาย

ปัจจุบันวัดกลางน้ำปลีก ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๘ ตำบลน้ำปลีก อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นวัดที่อยู่ใจกลางบ้านน้ำปลีกไม่มีป่ารกทึบ มีโบสถ์และศาลา ที่มีความเจริญรุ่งเรืองและสวยงาม ถนนหนทางด้วยคอนกรีต มีไฟฟ้า น้ำประปาใช้

วัดกลางน้ำปลีกพัฒนาไปจากอดีต เนื่องจากจิตศรัทธาของทุกๆ ท่าน และผู้คนที่อยู่ทางไกลที่มีจิตศรัทธาช่วยกันบริจาค เพื่อก่อสร้างโบสถ์ ศาลา รั้ว ประตูทางเข้า และกำลังดำเนินการก่อสร้าง “สถิตจันตรมหามงคลเจดีย์” ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้เป็นศูนย์รวมจิตใจของทุกคนในชุมชน ทุกๆ ปีที่บริเวณสนามหน้าวัดจะมีประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ ซึ่งตรงกับวันออกพรรษา ประชาชนจะมาร่วมกันทำบุญจนเป็นประเพณีสืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติ/ลำดับเจ้าอาวาสวัดกลางน้ำปลีก

๑. พระครูพิลา เป็นเจ้าอาวาสที่นำวิชาความรู้ คือ การสอนวิชาคณิตศาสตร์ มาใช้ในสมัยนั้น ซึ่งยังไม่มีพระวัดอื่นนำมาใช้ คือ การใช้ลูกคิด และวิธีคิดเลขแบบเลขทางหมา มาสอนเป็นวิชาความรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้เรียน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้ในหน้าที่การงานได้ อีกทั้งยังเป็น ผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการแกะสลัก ต่างเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ที่ได้พบเห็น

๒. พระมหาพ้วย ลุผล (สกุลเดิม) เป็นพระสงฆ์องค์แรกที่ได้ก่อตั้งและริเริ่มให้มีวิชาการเรียนการสอนในหมู่พระภิกษุ สามเณร

๓. พระอาจารย์สา บัวลี (สกุลเดิม)

๔. พระมหาสุธี

๕. พระอาจารย์มา

๖. พระอาจารย์บุญอุ้ม วรรณโม ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง พระครูวรธัมมานุวัฒน์

วัดโนนสำโรง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

๑. ชื่อ - สกุล พระครูวรพจน์พิสุทธิ (พงษ์ศักดิ์ จิตาโก) และได้หลักฐานจากการบันทึกหลายๆ ด้าน
๒. อายุ ๔๘ ปี (ขณะให้ข้อมูล)
๓. อาชีพ พระภิกษุ

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่สำคัญ (วัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษา)

๑. ชื่อวัด วัดโนนสำโรง
๒. ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๙ ต.น้ำปลีก อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ
๓. สังกัดนิกาย ธรรมยุต
๔. เนื้อที่ ๒๙ ไร่ - งาน ๗๗ ตารางวา
๕. ประวัติการสร้างวัด

๕.๑ สร้างเมื่อใด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ โดยได้รับจิตศรัทธาบริจาคจากชาวบ้าน

๕.๒ ตั้งเป็นวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘

๕.๓ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘ เขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร

๖. ประวัติทั่วไปเกี่ยวกับวัด (จากการบอกเล่า - ตำนาน ฯลฯ)

วัดโนนสำโรง แรกเริ่มได้มีพระสงฆ์ (ไม่ทราบนาม) ได้ก่อตั้งเป็นสำนักสงฆ์ที่วัดโนนส้มโฮง (ประวัติหลักฐานยังไม่ชัดเจน) ต่อมาได้มีพระสงฆ์ นักปฏิบัติธุดงค์เคร่งครัดสายอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต คือ ท่านหลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาโม หนึ่งในเกจิอาจารย์สายธรรมยุตของภาคอีสาน ซึ่งกำนันจันทร์ อินฺทุเพท และ

คุณตาล้อม ทองยศ เคยสนทนารธรรมด้วยเมื่อครั้งที่ท่านมาปฏิบัติธรรมที่วัดโนนส้มโฮง ซึ่งในสมัยนั้นเป็นป่ารกทึบอยู่ห่างไกลจากบ้านเรือนของผู้คน ห่างไกลจากชุมชน การสัญจรไปมาไม่สะดวก ในแต่ละครั้งญาติโยมที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาต้องการที่จะเดินทางไปทำบุญที่วัดก็ต้องเดินทางไปด้วยความยากลำบาก เพราะระยะทางไกลและเป็นป่ารกทึบ ในสมัยนั้นวัดโนนส้มโฮงยังไม่มีพระมาจำพรรษา และยังไม่มีพระอยู่ประจำที่วัด มีแต่พระที่ริเริ่มก่อตั้งสำนักสงฆ์เท่านั้นจำพรรษาอยู่ (วัดโนนส้มโฮง ปัจจุบันอยู่ในเขต หมู่ที่ ๖ บ้านยางคำ ตำบลน้ำปลีก)

พ.ศ.๒๔๘๙ ชาวบ้านจึงได้นิมนต์พระที่จำพรรษาในวัดโนนส้มโฮงและได้ย้ายมาก่อตั้งเป็นสำนักสงฆ์ที่วัดโนนสำโรงในปัจจุบัน ซึ่งก็ยังเป็นป่ารกทึบเหมือนเช่นวัดโนนส้มโฮง แต่อยู่ในเขตบ้านน้ำปลีก การสัญจรไปมาก็สะดวกขึ้น เพราะอยู่ในเขตชุมชน ชาวบ้านน้ำปลีกในสมัยก่อนจึงเรียกวัดโนนสำโรง ว่า “วัดป่า”

วัดโนนสำโรง ได้รับการก่อตั้งวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๘๙ ซึ่งวิสุงคามสีมา มีขนาดกว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร ซึ่งก่อตั้งและได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สมัยนายกรัฐมนตรีจอมพล ป. พิบูลสงคราม

เนื้อที่ของวัดโนนสำโรงในปัจจุบัน มีเนื้อที่ ๒๙ ไร่ ๗๗ ตารางวา ซึ่งได้มาจากญาติโยมชาวบ้านน้ำปลีก ผู้มีจิตศรัทธา เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาร่วมกันบริจาคจนได้มาเป็นวัดในปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้ วัดโนนสำโรง มีความเจริญรุ่งเรือง และพัฒนาไปจากอดีตมากมาย อันเนื่องมาจาก เจ้าอาวาสทุกๆ รูป ท่านมีความคิดริเริ่มเป็นนักพัฒนา มีความคิดที่จะพัฒนาบูรณะ ซ่อมแซม โบสถ์ กุฏิ ศาลาต่างๆ ถนนสายต่างๆ รอบๆ วัด ต่างเทศคอนกรีตทุกสาย มีไฟฟ้าสว่างทุกสาย ประตูทางเข้าสวยงาม แรงศรัทธา ทั้งของลูกหลาน ชาวบ้านน้ำปลีก ลูกหลานตำบลใกล้เคียง ญาติโยมทั้งใกล้และไกล

ที่ผ่านไปผ่านมา แม้กระทั่งชาวต่างประเทศที่ได้มาพบเห็นวัด ก็ได้มีจิตศรัทธา
ช่วยกันบริจาคมาทำบุญทำทานมาสู่วัดโนนสำโรงอยู่มิได้ขาดสาย จนทำให้
วัดโนนสำโรงในปัจจุบันเจริญรุ่งเรือง มีกลิ่น ผ้าป่า มาทอดถวายทุกๆ ปี

ลำดับเจ้าอาวาสวัดโนนสำโรง

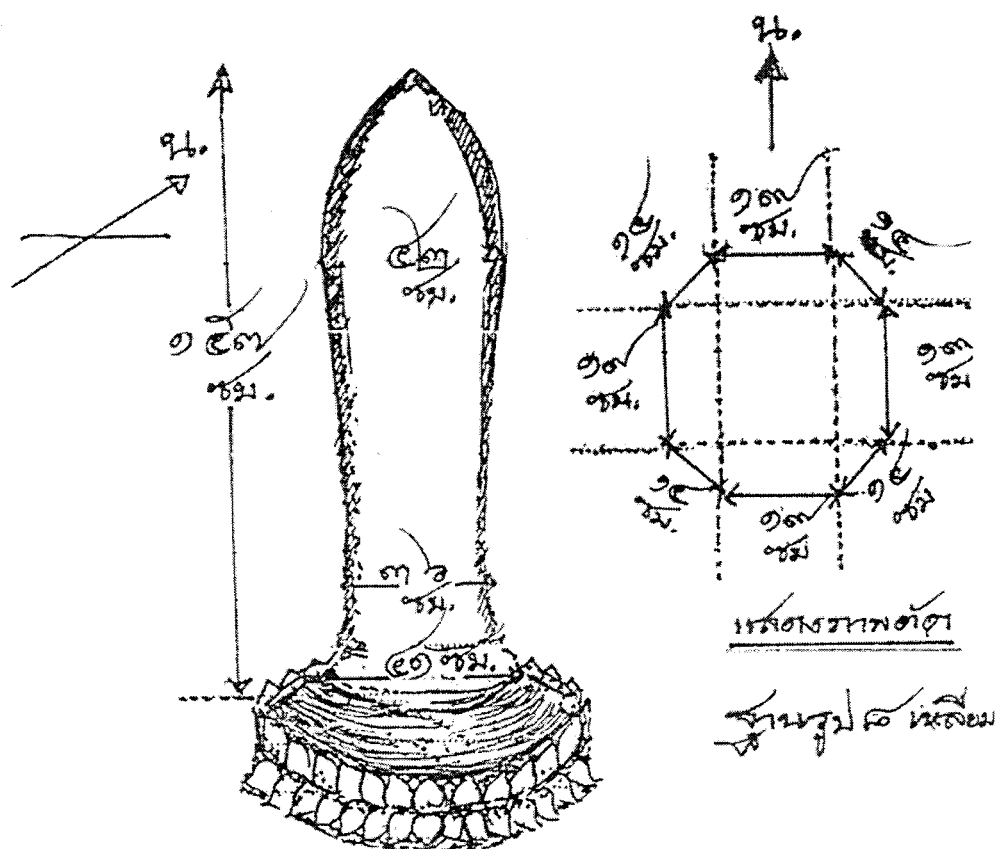
๑. พระโพธิญาณมุนี (หลวงพ่อกา ปภาโส)
๒. พระครูทัศนประกาศ (หลวงพ่อเขียน)
๓. พระอาจารย์มัลย์ (สกุลเดิม เกาว์โท)
๔. พระอธิการก้าน
๕. พระครูวรพงศ์พิสุทธิ (พงษ์ศักดิ์ จิตาโม) เจ้าอาวาสปัจจุบัน

ภาคผนวก

- ก - รูปภาพแสดงลักษณะรูปร่างขนาด เสมาลักบ้าน
- ข - ข้อความที่จารึกเสมาลักบ้านน้ำปลีกด้านทิศตะวันออก
- ข - ข้อความที่จารึกเสมาลักบ้านน้ำปลีกด้านทิศตะวันตก
- ค - แผนที่แสดงเส้นทางอพยพครั้งใหญ่ของกลุ่มชนไทย - ลาว เข้ามาทางภาคอีสาน
- ค - ความเป็นมาของวัดทั้ง ๓ และบ่อน้ำโดยสังเขป
- ฅ - แผนผังแสดงการก่อตั้งหมู่บ้านน้ำปลีก
- ง - แผนผังแสดงสถานที่ตั้ง ถนน ซอยต่างๆ ภายในบ้านน้ำปลีก
- จ - คำอธิบายประกอบภาพแสดงที่ตั้งถนน, ซอย
- ฉ - คำอธิบายสถานที่ตั้งที่สำคัญต่างๆ
- ช - รายงานพระคุณเจ้าผู้ให้ข้อมูลในการสืบค้นเพื่อนำมาเรียบเรียง
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการสืบค้นเพื่อนำมาเรียบเรียง (ที่ยังมีชีวิตอยู่)
- ช - รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการสืบค้นเพื่อนำมาเรียบเรียง (ที่เสียชีวิตแล้ว)
- ฌ - สถานที่แหล่งสืบค้นเพื่อเรียบเรียง
- ญ - ทำเนียบผู้นำสุขาภิบาลตำบลน้ำปลีก เทศบาลตำบลน้ำปลีก
- ฎ - ภาพแสดงข้อความที่จารึกเสมาลักบ้านฯ ด้านทิศตะวันออก
- ฎ - ภาพแสดงข้อความที่จารึกเสมาลักบ้านฯ ด้านทิศตะวันตก
- ฏ - รูปภาพเจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็ก หรือพระครูยอดแก้วหรือญาณาคูชีหอม
- ท - แผนที่แสดงเส้นทางเคลื่อนย้ายไป - มา ของกลุ่มชนราว ๓,๐๐๐ ปี
มาแล้วทั้งทางบก และทางทะเล
- ฒ - แผนที่อีสาน ชุมชนยุคสุวรรณภูมิ เมื่อ ๓,๐๐๐ ปี
- ณ - แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมโบราณจากอีสานตอนบนเข้าสู่บ้านเมืองใน
ลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน

- ด - รูปภาพศิลาจารึกปากโตมน้อย
- ต - แผนที่แสดงบริเวณลุ่มน้ำมูล - ชี ตอนปลายในอำนาจของตระกูลจิตรเสนะ
ราวหลัง พ.ศ.๑๐๐๐
- ถ - แผนที่อีสานบริเวณแรกรับศาสนา
- ท - รูปภาพพระธาตุพนม
- ธ - แผนที่อีสานแสดงพื้นที่อิทธิพล วัฒนธรรมเขมร เข้ามาราว พ.ศ.๑๕๐๐
- น - รูปภาพใบเสมาที่วัดโนนสัสมโงหรือวัดป่ายางคำหรือวัดทุ่งสิริวิปัสนาราม
- บ - รูปภาพใบเสมาหินทรายวัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๑ ปักอยู่ทางทิศตะวันออก
เฉียงใต้ของโบสถ์
- ป - รูปภาพใบเสมาหินทรายวัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๑ ปักอยู่ทางทิศตะวันออก
เฉียงเหนือของโบสถ์
- ผ - รูปภาพใบเสมาหินทรายวัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๑ ปักอยู่ทางทิศตะวันตก
เฉียงใต้ของโบสถ์
- ฝ - รูปภาพใบเสมาหินทรายวัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๒ ปักอยู่ทางทิศตะวันออก
เฉียงเหนือของศาลาการเปรียญ
- พ - รูปภาพใบเสมาหินทรายวัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๒ ปักอยู่ทางทิศตะวันออก
เฉียงใต้ของศาลาการเปรียญ
- ฟ - รูปภาพใบเสมาหินทรายวัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๒ ปักอยู่ทางทิศตะวันตก
เฉียงเหนือของศาลาการเปรียญ
- ภ - รูปภาพพระครูบริหารวัฒนกิจ (พระมหาภา ปภาโส)
- ม - รูปภาพ กำนันจันทร์ อินลุมเพท (รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- ย - รูปภาพ คุณตาล้อม ทองยศ และคุณพ่ोजุญ บุญธิมาศ
- ร - รูปภาพ คุณพ่อปลัดฤทธิ์ กมลรัตน์ และคุณพ่อกำนันจันทร์ อินลุมเพท

รูปภาพแสดงลักษณะ

รูปร่างเสมาหลักบ้านที่ประดิษฐานอยู่ที่หน้าทำการสำนักงานเทศบาล ตำบลน้ำปลีก (เดิม) ปัจจุบันเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเทศบาลตำบลน้ำปลีก หรือ ศาลาประชาคม ชาวบ้านเรียกว่า “บือบ้าน” ซึ่งมีข้อความจารึกอยู่ ๒ ด้าน คือด้านตะวันออก และด้านตะวันตก

นายสุนทร ศรีเดช

ผู้เขียนภาพ/วัดขนาด

ข้อความที่จารึกเสมาหลักบ้านน้ำปลีก
ด้านทิศตะวันออก
มี ๕ บรรทัด ดังนี้

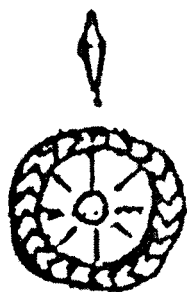
- บรรทัดที่ ๑ “...ป.ส. ๒๒๔๘
บรรทัดที่ ๒ เฒ่าพรหมหะย
บรรทัดที่ ๓ เฒ่ามหาสงคราม
บรรทัดที่ ๔ อานุสรณ์
บรรทัดที่ ๕ ๒๕ ศตวรรษ...”

นายสุนทร ศรีเดช
ผู้คัดลอกไว้

ข้อความที่จารึกในเสมาหลักบ้านน้ำปลีก

ด้านทิศตะวันตก

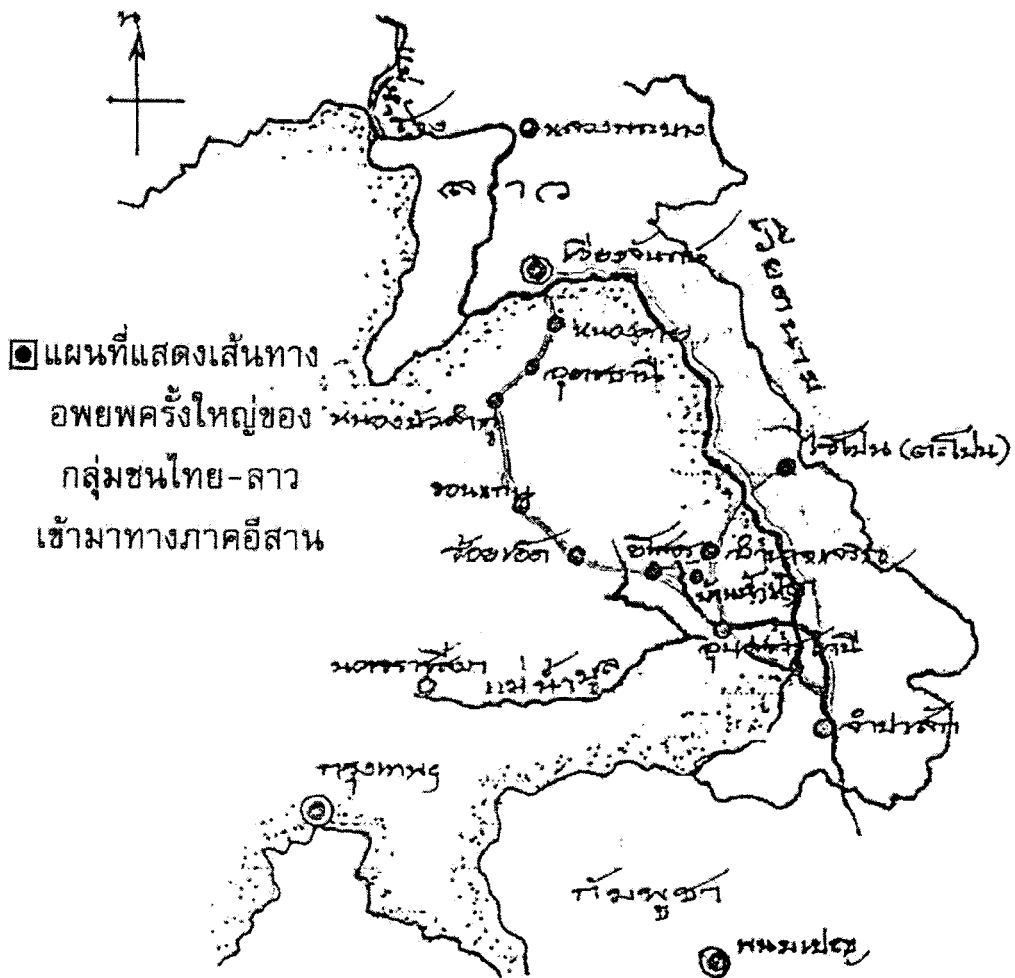
มี ๑๔ บรรทัด ดังนี้

บรรทัดที่ ๑	“...พ.ศ.๒๔๘๕ รัฐบาลได้มี
บรรทัดที่ ๒	นโยบายบูรณะชนบทขยาย
บรรทัดที่ ๓	บ้านให้มีระเบียบ บ้านนี้ก็
บรรทัดที่ ๔	ได้ขยายตามแนวของรัฐ
บรรทัดที่ ๕	หลักเดิมสาบสูญไป
บรรทัดที่ ๖	ลู ๒๕๐๐ นายจันทร์
บรรทัดที่ ๗	อินลุเพท พระครูบริหาร
บรรทัดที่ ๘	วัฒนกิจ พร้อมด้วย
บรรทัดที่ ๙	ประชาชน ย้ายพระภูมิ
บรรทัดที่ ๑๐	หลักเดิม นำเอาหลัก
บรรทัดที่ ๑๑	ศิลาจากโนนสำโรงมา
บรรทัดที่ ๑๒	ฝังไว้ที่นี่
บรรทัดที่ ๑๓	๒๘ มกราคม ๒๕๐๐
บรรทัดที่ ๑๔	กิ่ง วิเศษ ผู้สลัก...”

นายสุนทร ศรีเดช

ผู้คัดลอกไว้

สัญลักษณ์แสดง

● - เมืองหลวง ● - เมือง - เส้นทางเดินทาง

แผนที่แสดงเส้นทางของกลุ่มชนไทย-ลาว ที่อพยพคราวพระครูโพนสะเม็ก (ญาคูขี้หอม) ไปจำปาสัก และคราวพระวอ-พระตา ทางหนองบัวลำภูไปจนถึง จำปาสัก

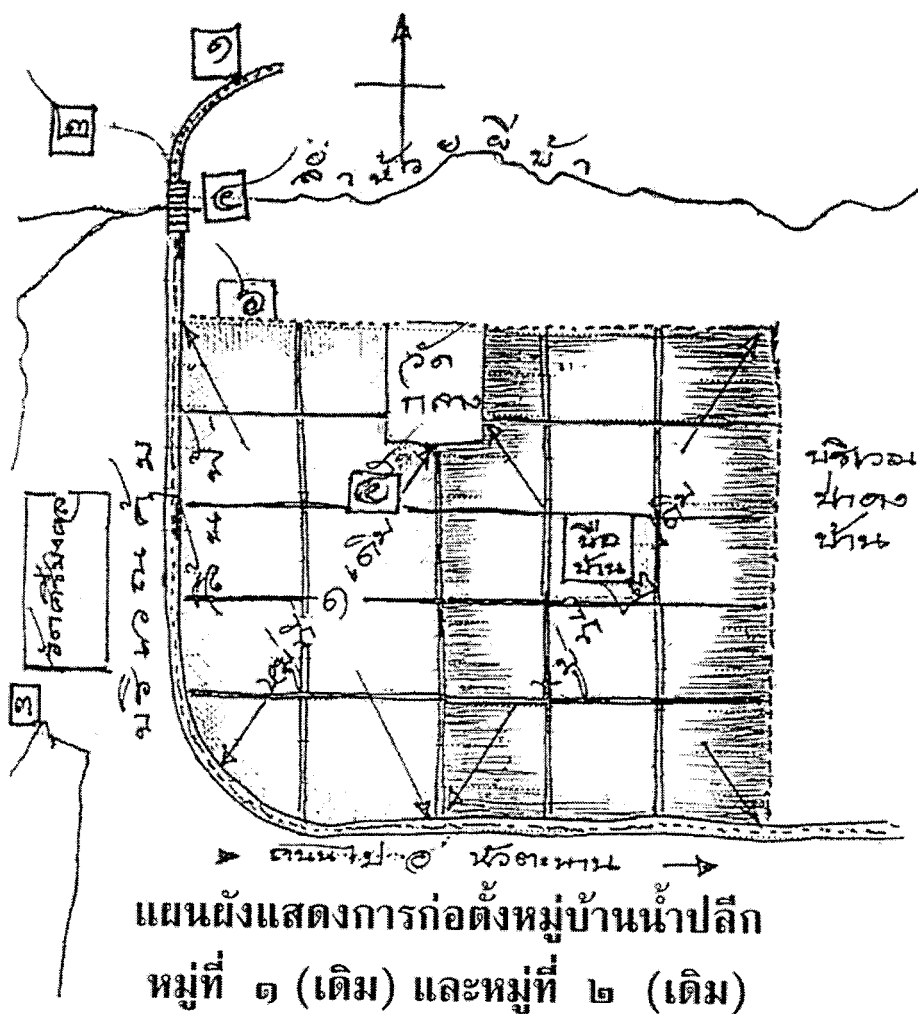
นายสุนทร ศรีเดช

ผู้เขียน

จาก วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา
จังหวัดอำนาจเจริญ ๒๕๔๔ : ๓๐.

ความเป็นมาของวัดทั้ง ๓ และบิโบบ้านโดยสังเขป

- ๑ **วัดศรีมงคล** (วัดเก่า) เป็นวัดเก่าแก่อแห่งแรกของชาวน้ำปลีก สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๐ เป็นวัดมหานิกาย
- ๑ **วัดกลางน้ำปลีก** เป็นวัดแห่งที่ ๒ ของชาวบ้านน้ำปลีก สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๕ เป็นวัดมหานิกาย
- ๑ **วัดโนนสำโรง** (วัดป่า) เป็นวัดแห่งที่ ๓ ของชาวน้ำปลีก สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ เป็นวัดธรรมยุต ที่เคร่งครัด วิปัสสนากัมมัฏฐาน
- ๑ **บิโบบ้าน** หรือ ศาลมเหศักดิ์หลักบ้านหลักเมือง ท่านพระครูบริหาร-วัฒนกิจ (ภา ปภาโส) และกำนันจันทร อินลุมเพท นำหลักศิลาเสมาจาก โนนส้มโฮง (บ้านยางคำ) มาประดิษฐานไว้กลางบ้าน (บิโบบ้าน) ๔ หมู่ อันได้แก่ว หมู่ ๑, ๘, ๒, ๙ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ อันเป็นวาระครบรอบ พุทธ ๒๕ ศตวรรษพอดี

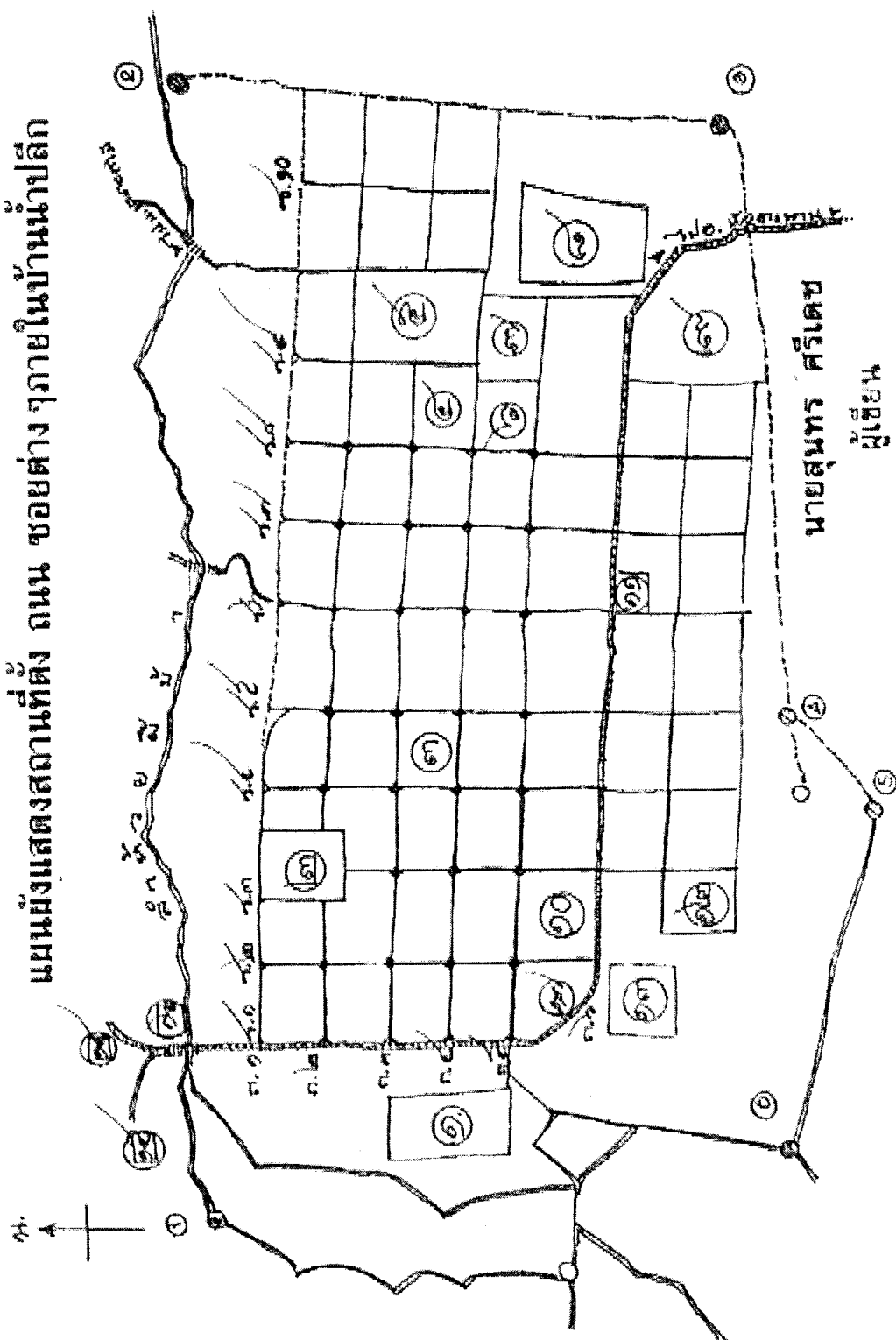
แผนผังแสดงการก่อตั้งหมู่บ้านน้ำปลีก หมู่ที่ ๑ (เดิม) และหมู่ที่ ๒ (เดิม)

๑	หมายถึง	บริเวณที่ตั้งบ้านโคก
๒	หมายถึง	ดอนปู่ตา พ่อปู่ดอนหอ
๓	หมายถึง	โนนวัดร้าง (โนนวัดร้าง)
๔	หมายถึง	สะพานวังชีโนย (วังชีโนย, วังเชโนย)
๕	หมายถึง	ที่ตั้งบ้านหลักเดิม
๖	หมายถึง	โนนนาวัดป่า

นายสุนทร ศรีเดช

ผู้เขียน

แผนผังแสดงสถานที่ตั้ง ถนน ขอยต่าง ๆ ภายในบ้านน้ำปลีก

คำอธิบายประกอบภาพแสดงที่ตั้งถนนฯ

- ถ. ๑ หมายถึง ถนนนาคำพัฒนา
- ถ. ๒ หมายถึง ถนนสามัคคีธรรม
- ถ. ๓ หมายถึง ถนนประชาชนบูรณะ
- ถ. ๔ หมายถึง ถนนศรีมงคล
- ถ. ๕ หมายถึง ถนนราษฎร์เสรี
- ถ. ๖ หมายถึง ถนนศรีสำโรง

คำอธิบายประกอบภาพแสดงที่ตั้งซอยฯ

- ซ. ๑ หมายถึง ซอยเจริญพานิช
(ทางหลวงหมายเลข ๒๒๑๐ ในปัจจุบัน)
- ซ. ๒ หมายถึง ซอยมิตรบำรุง
- ซ. ๓ หมายถึง ซอยผดุงศาสน์
- ซ. ๔ หมายถึง ซอยราษฎร์ประดิษฐ์
- ซ. ๕ หมายถึง ซอยจิตสำราญ
- ซ. ๖ หมายถึง ซอยสมานไมตรี
- ซ. ๗ หมายถึง ซอยทวีสันต์
- ซ. ๘ หมายถึง ซอยวรรณเวช
- ซ. ๙ หมายถึง ซอยเขตบูรพา
- ซ. ๑๐ หมายถึง ซอยประชาอุทิศ

คำอธิบายสถานที่ ที่ตั้งสำคัญต่างๆ ฯ

๑. หมายถึง วัดศรีมงคล (วัดเก่า)
๒. หมายถึง วัดกลางน้ำปลีก (วัดกลาง)
๓. หมายถึง ศาลาประชาคม หรือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนน้ำปลีก (บือบ้าน)
๔. หมายถึง สถานีอนามัย หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำปลีก
๕. หมายถึง โรงเรียนชุมชนบ้านน้ำปลีก (ชน.ป)
๖. หมายถึง ตลาดสดเทศบาล ๑
๗. หมายถึง สถานีตำรวจภูธรน้ำปลีก (สภ.น้ำปลีก)
๘. หมายถึง โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา (น.ป.)
๙. หมายถึง วัดโนนสำโรง (วัดป่า)
๑๐. หมายถึง อาคารอเนกประสงค์ (เดิม) ปัจจุบันเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
เทศบาลตำบลน้ำปลีก
๑๑. หมายถึง สถานีโรงไฟฟ้าเดิม ปัจจุบันรื้อถอนไป เป็นที่ว่างเปล่า
๑๒. หมายถึง สำนักงานการประปาส่วนภูมิภาคตำบลน้ำปลีก
๑๓. หมายถึง สำนักงานเทศบาลตำบลน้ำปลีก
๑๔. หมายถึง บ้านโคก
๑๕. หมายถึง ดอนปู่ตา พ่อปู่ดอนหอ
๑๖. หมายถึง สะพานวังชีโนย
๑๗. หมายถึง ตลาดสดเทศบาล ๒ (ตลาดทางโค้ง)

รายนามพระคุณเจ้าผู้ให้ข้อมูลในการสืบค้นเพื่อนำมาเรียบเรียง

๑. พระครูมงคลวัฒนคุณ	แห่งวัดศรีมงคล	บ้านน้ำปลีก
๒. พระครูวรพงศ์พิสุทธิ์	แห่งวัดโนนสำโรง	บ้านน้ำปลีก
๓. พระครูวรธรรมานุวัฒน์	แห่งวัดกลาง	บ้านน้ำปลีก
๔. พระครูกิตติสารวัฒน์	แห่งวัดศรีบุญเรือง	บ้านดงบัง
๕. พระครูบริหารคณาทร	แห่งวัดป่าอสิปตนมฤคทายวัน	บ้านนาดอกไม้

ได้ให้ความเมตตา และกรุณาให้ข้อมูล ติดตาม สนใจ ตรวจสอบให้เกิด
แรงผลักดัน จนผลงานสำเร็จเป็นรูปเล่ม

จึงขอกราบนมัสการขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการสืบค้นเพื่อนำมาเรียบเรียง (ที่ยังมีชีวิตอยู่)

๑. คุณพ่อแก่ง	สิงห์แก้ว	๘. คุณแม่วรวรรณ	โหมเหลา
๒. คุณพ่อแท่ง	ธีระพันธ์	๙. คุณพ่อเนื่อน	มูลนาม
๓. คุณวิรุฬห์	หาวงษ์	๑๐. คุณโจโจ	สมบูรณ์
๔. พ.ต.ท.เยี่ยม	กาฬบุตร	๑๑. คุณยายชาติ	จิตรมาศ
๕. นางสมบัติ	กาฬบุตร	๑๒. คุณยายมัน	เผ่าหอม
๖. คุณจิตติ	รัตนพิทักษ์สุข	๑๓. คุณครูธงชัย	งอกงาม
๗. คุณพ่อจรัญ	โหมเหลา	๑๔. คุณวรวิทย์	อินลุเพท

ฯลฯ

รวมทั้งท่านอื่นๆ อีกมากมาย ที่ไม่อาจจะบุนามได้ ที่ให้ข้อมูลในการสืบค้น
คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการนำมาเรียบเรียง ขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้
นี้ด้วย

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการสืบค้น เพื่อนำมาเรียบเรียง (ที่เสียชีวิตแล้ว)

๑. คุณตาอาจ	เถาว์โท
๒. คุณตาล้อม	ทองยศ
๓. คุณตาไทย	ภิรมย์
๔. คุณพ่อคำมัน	เรืองบุตร
๕. คุณพ่อจำนง	ดอกไม้
๖. คุณพ่อเฉลิม	ศรีเดช
๗. คุณแม่ดารา	ศรีเดช
๘. คุณยายมูล	วายุโสกา
๙. คุณพ่อจรรยา	บุญธิมาศ
๑๐. คุณพ่อหิง	นรศรี
๑๑. คุณพ่อประเสริฐ	วิเศษ
๑๒. คุณพ่อพุททอง	ทองโท
๑๓. คุณอัมรินทร์	เถาว์โท
๑๔. คุณยายเสน	บุญพุ่ม ฯลฯ

ทั้งที่มีได้ระบุนามล้นได้ล่วงลับไปแล้ว ผู้เรียบเรียงขออุทิศคุณความดีอันเกิดจากคำบอกเล่าเรื่องราวข้อมูลที่ท่านทั้งหลายได้กรุณาบอกเล่าถ่ายทอดไว้เป็นกุศลจิต อุทิศแด่ดวงวิญญาณของทุกๆ ท่านด้วย เทอญ

สถานที่แหล่งสืบค้นเพื่อเรียบเรียง

๑. เสนาหลักบ้าน บ้านน้ำปลีก (บือบ้าน)
๒. วัดโนนสำโรง (วัดป่า)
๓. วัดกลางน้ำปลีก (วัดกลาง)
๔. วัดศรีมงคล (วัดเก่า)
๕. วัดโนนส้มโฮง วัดป่ายางคำ หรือวัดทุ่งสิริวิปัสสนาราม
๖. โนนวัดร้าง (โนนวัดฮ้าง)
๗. บ้านโคก
๘. ดอนปู่ตา พ่อปู่ดอนหอ
๙. ห้องสมุดโรงเรียนน้ำปลีกศึกษา
๑๐. ห้องสมุดโรงเรียนชุมชนบ้านน้ำปลีก
๑๑. สำนักงานเทศบาลตำบลน้ำปลีก
๑๒. โนนเมือง บ้านโนนเมือง

ทำเนียบผู้นำสุขาภิบาลตำบลน้ำปลีก, เทศบาลตำบลน้ำปลีก

๑. ประธานสุขาภิบาลตำบลน้ำปลีก นายอำเภออำนาจเจริญ
พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๓๖
๒. ประธานสุขาภิบาลตำบลน้ำปลีก นายอำเภออำนาจเจริญ
พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๔๒
๓. นายอัมรินทร์ เกาวีโท นายกเทศมนตรีตำบลน้ำปลีก
๒๕ พ.ค. ๒๕๔๒ - ๑๘ ส.ค. ๒๕๔๒
๔. นายพิทักษ์ คณาเสน นายกเทศมนตรีตำบลน้ำปลีก
๑๙ ส.ค. ๒๕๔๒ - ๑๘ ม.ค. ๒๕๔๔
๕. นายพิทักษ์ คณาเสน นายกเทศมนตรีตำบลน้ำปลีก
๔ มี.ค. ๒๕๔๔ - ๙ มี.ค. ๒๕๔๘
๖. นายจิตติ รัตนพิทักษ์สุข นายกเทศมนตรีตำบลน้ำปลีก
๙ เม.ย. ๒๕๔๘ - ปัจจุบัน

(ข้อมูลจากสำนักงานเทศมนตรีตำบลน้ำปลีก)

ข้อความที่จารึกเสมาหลักบ้านน้ำปลีก

ด้านทิศตะวันออก มีข้อความ ๔ บรรทัด

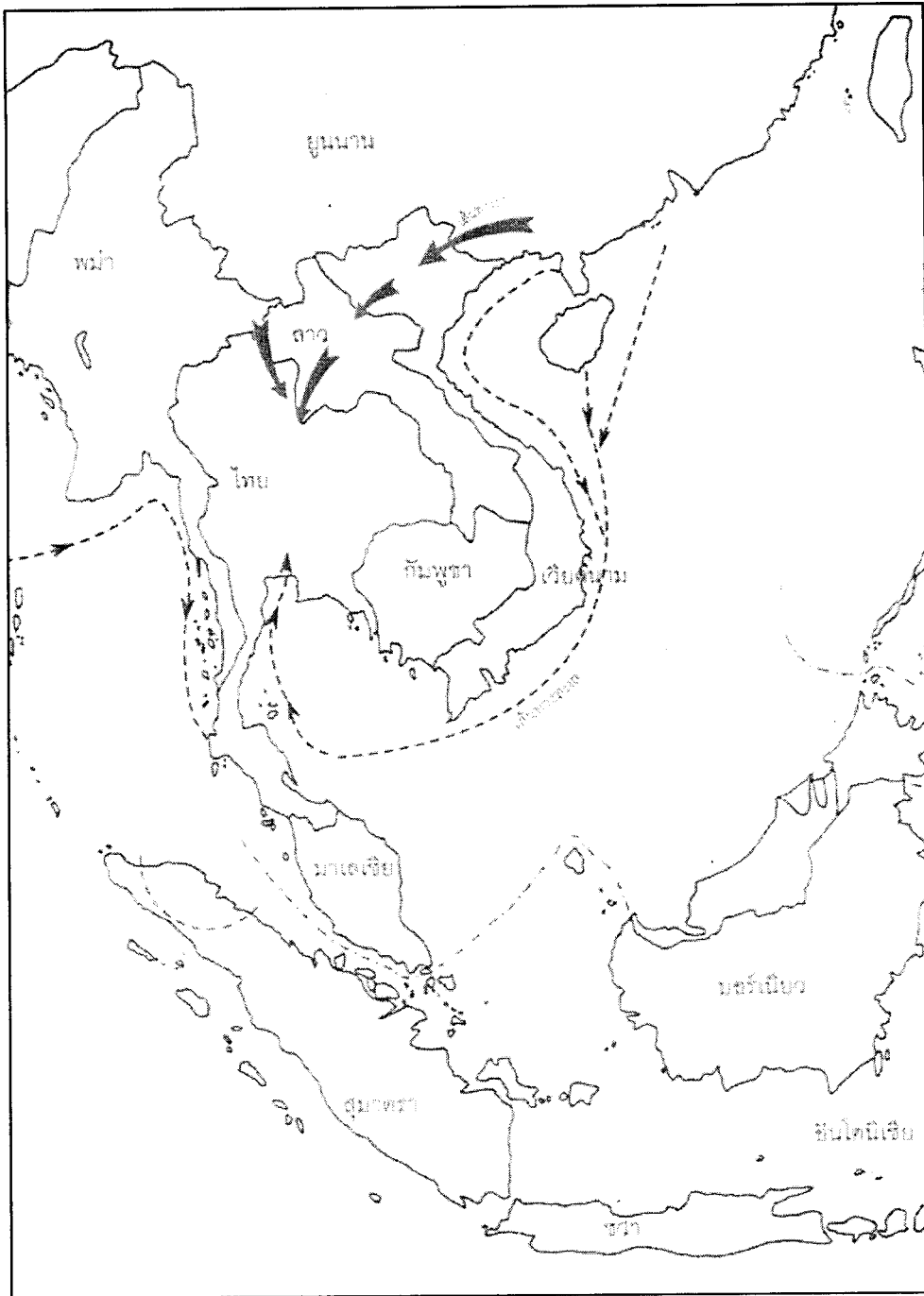

ภาพแสดง

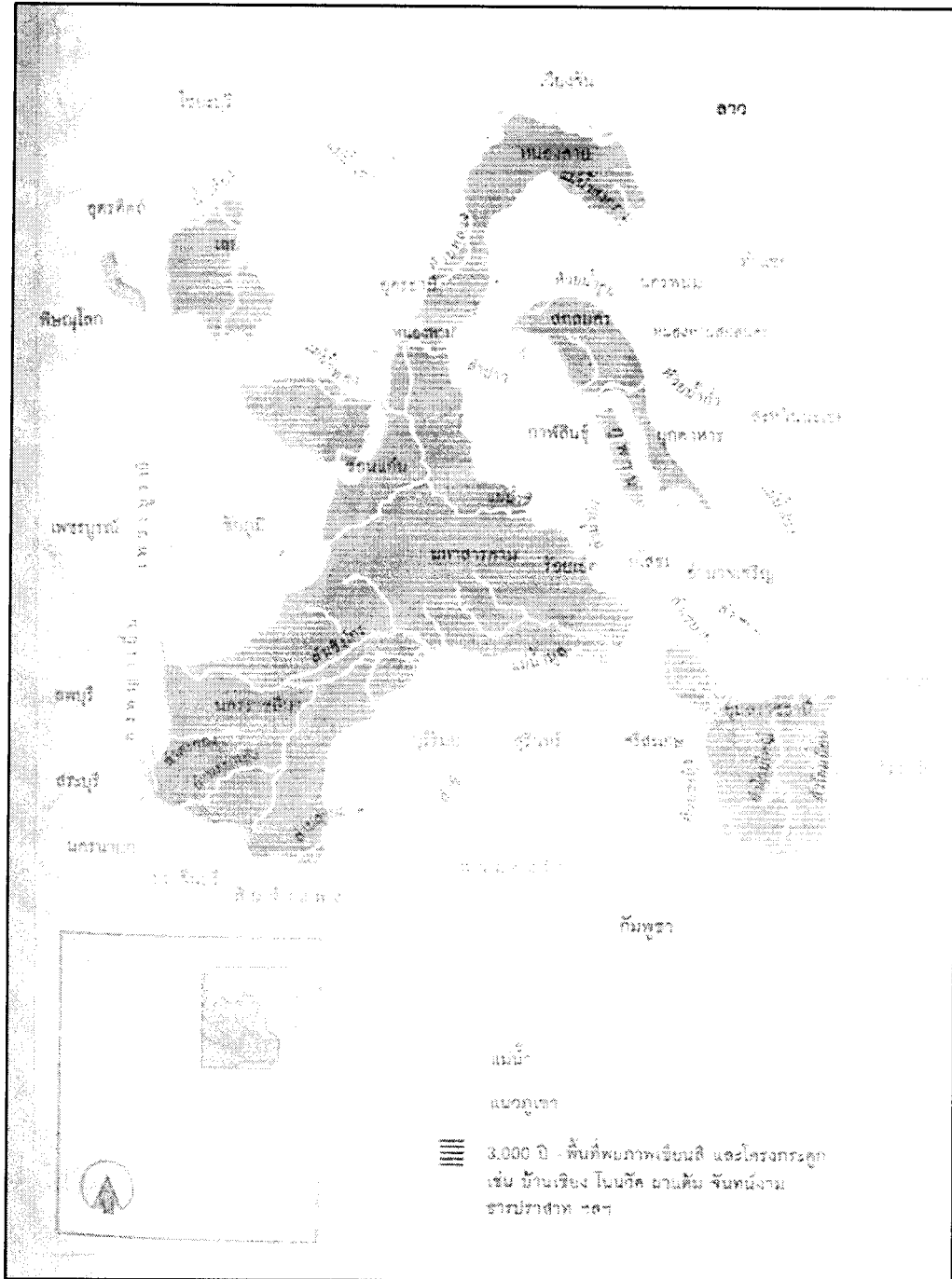
ข้อความที่จารึกเสมาหลักบ้านน้ำปลีก
ด้านทิศตะวันตก มีข้อความ ๑๔ บรรทัด

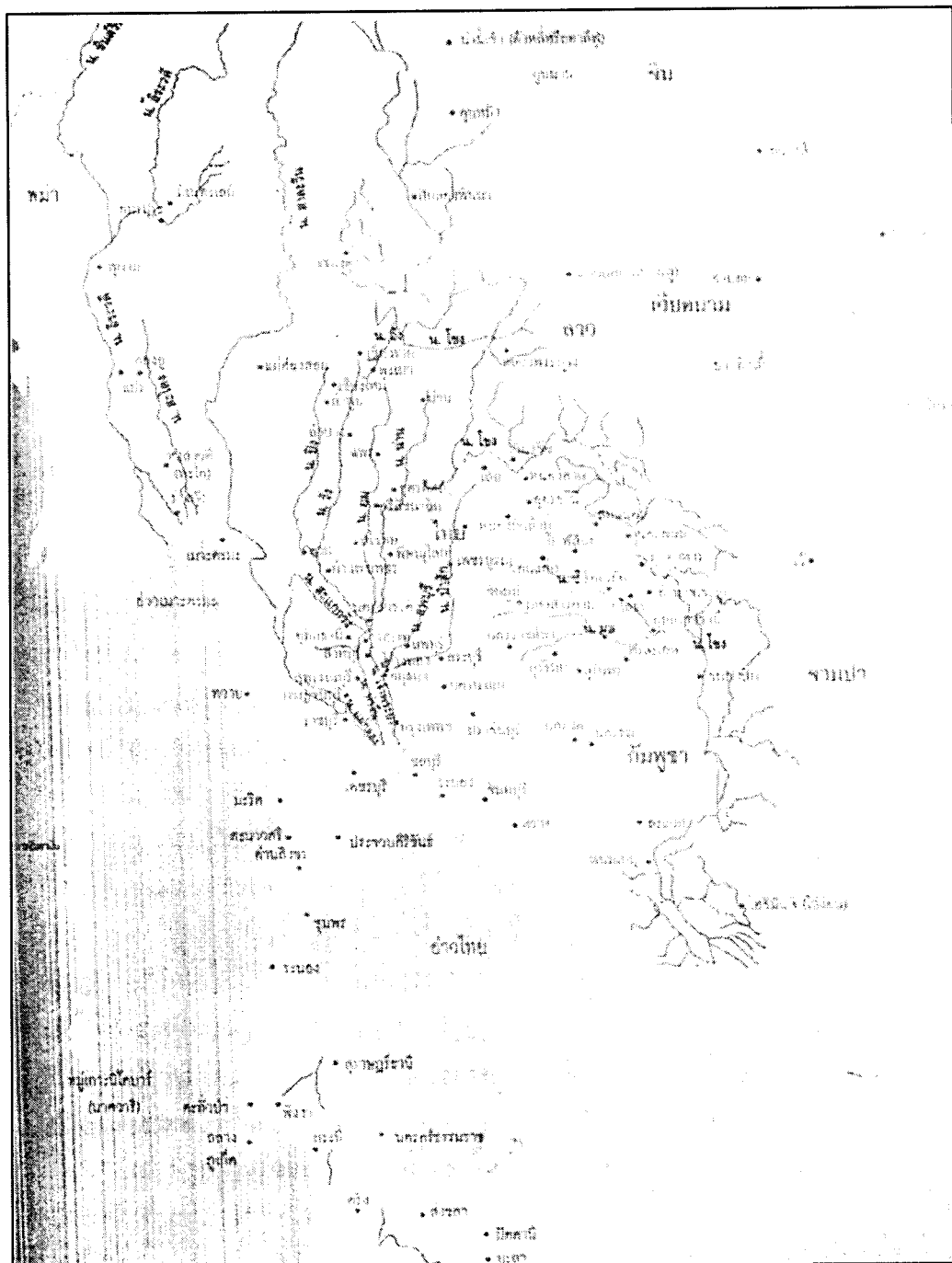
เจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็ก แห่งนครเวียงจันทน์
หรือพระครูยอดแก้ว ชาวบ้านเรียก “ญาคูขี้หอม”

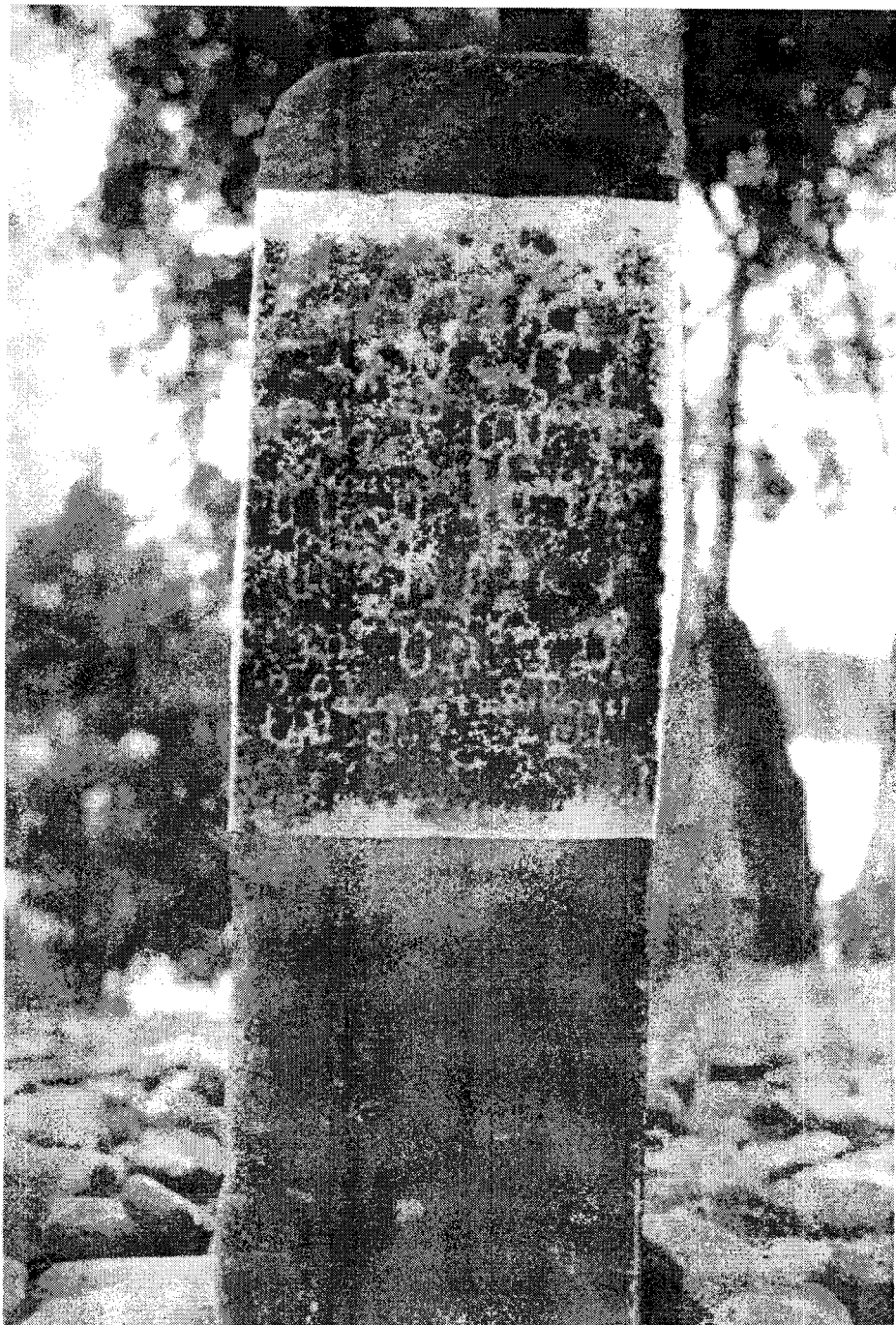
แผนที่แสดงเส้นทางเคลื่อนย้ายไป-มาของกลุ่มชน
ราว ๓,๐๐๐ ปี มาแล้วทั้งทางบกและทางทะเล

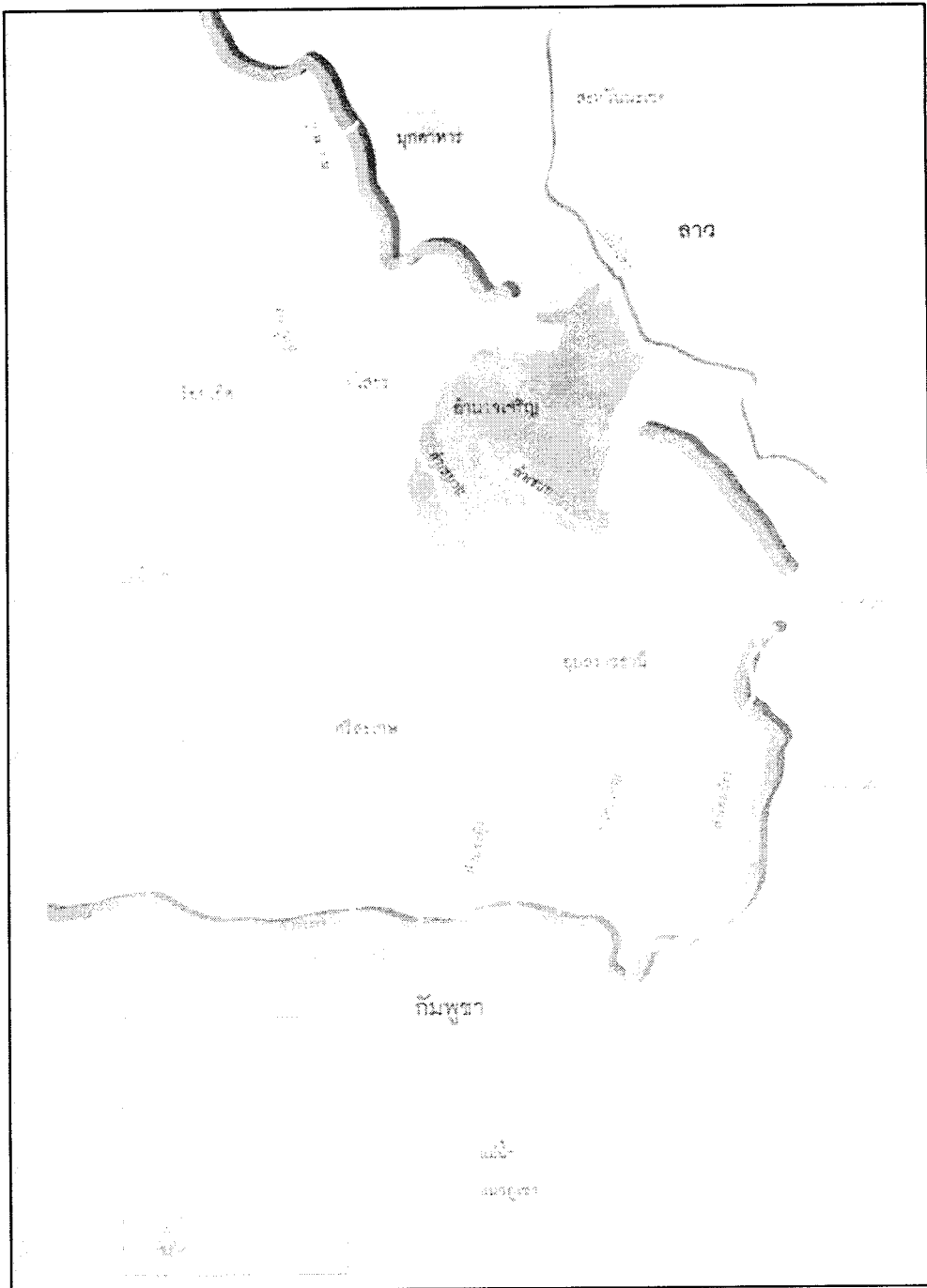
แผนที่อีสาน ชุมชนยุคสุวรรณภูมิ เมื่อ ๓,๐๐๐ ปี

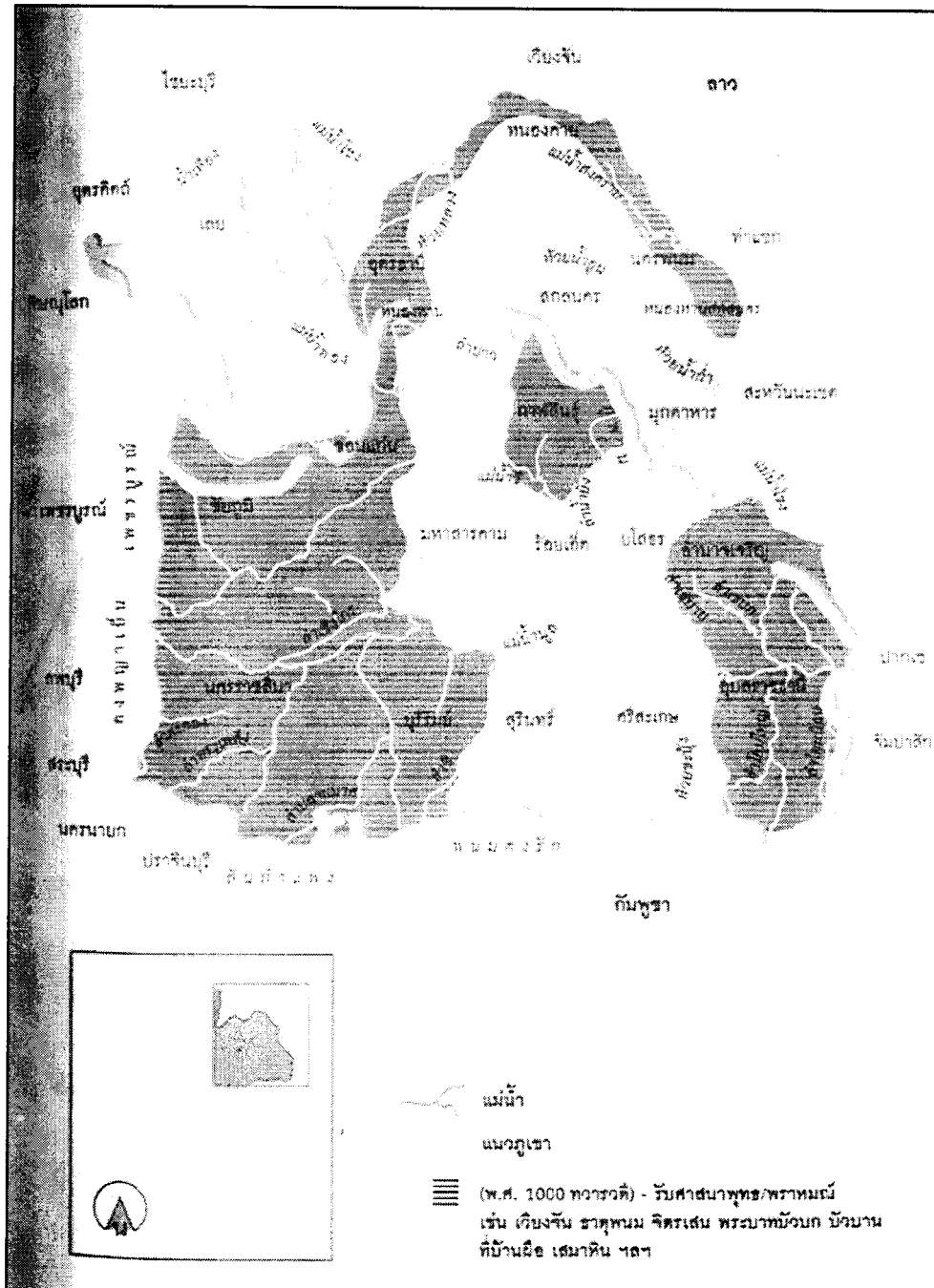
แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมโบราณจากอีสานตอนบน
เข้าสู่บ้านเมืองในกลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน

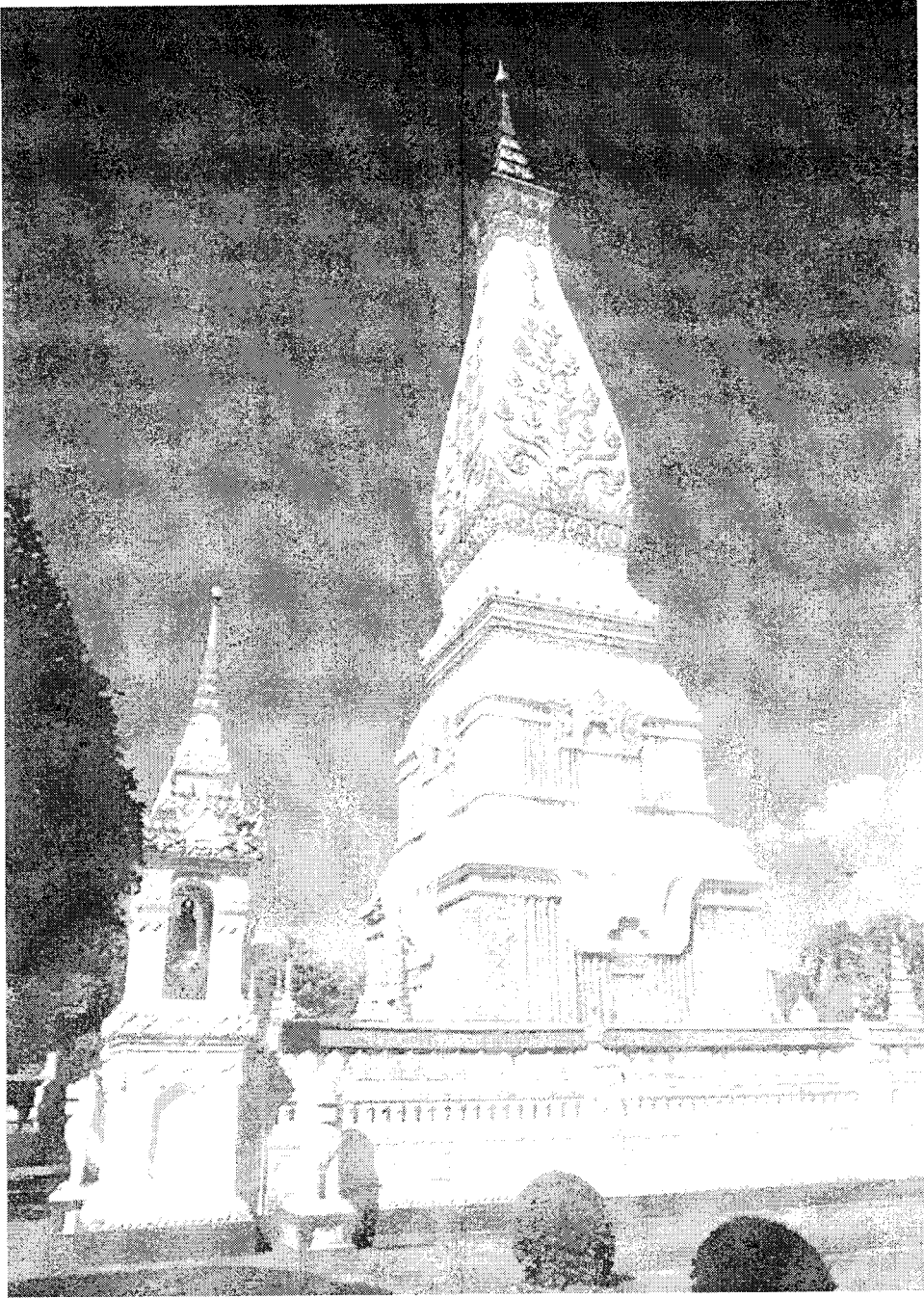
ศิลาจารึกปากโดมน้อยกล่าวถึงพระเจ้าศรีมเหศวรมัน
 หรือเจ้าชายจิตรเสนแห่งเจนละ พบที่ริมฝั่งแม่น้ำมูล
 ปากลำโดมน้อยในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ
 ตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

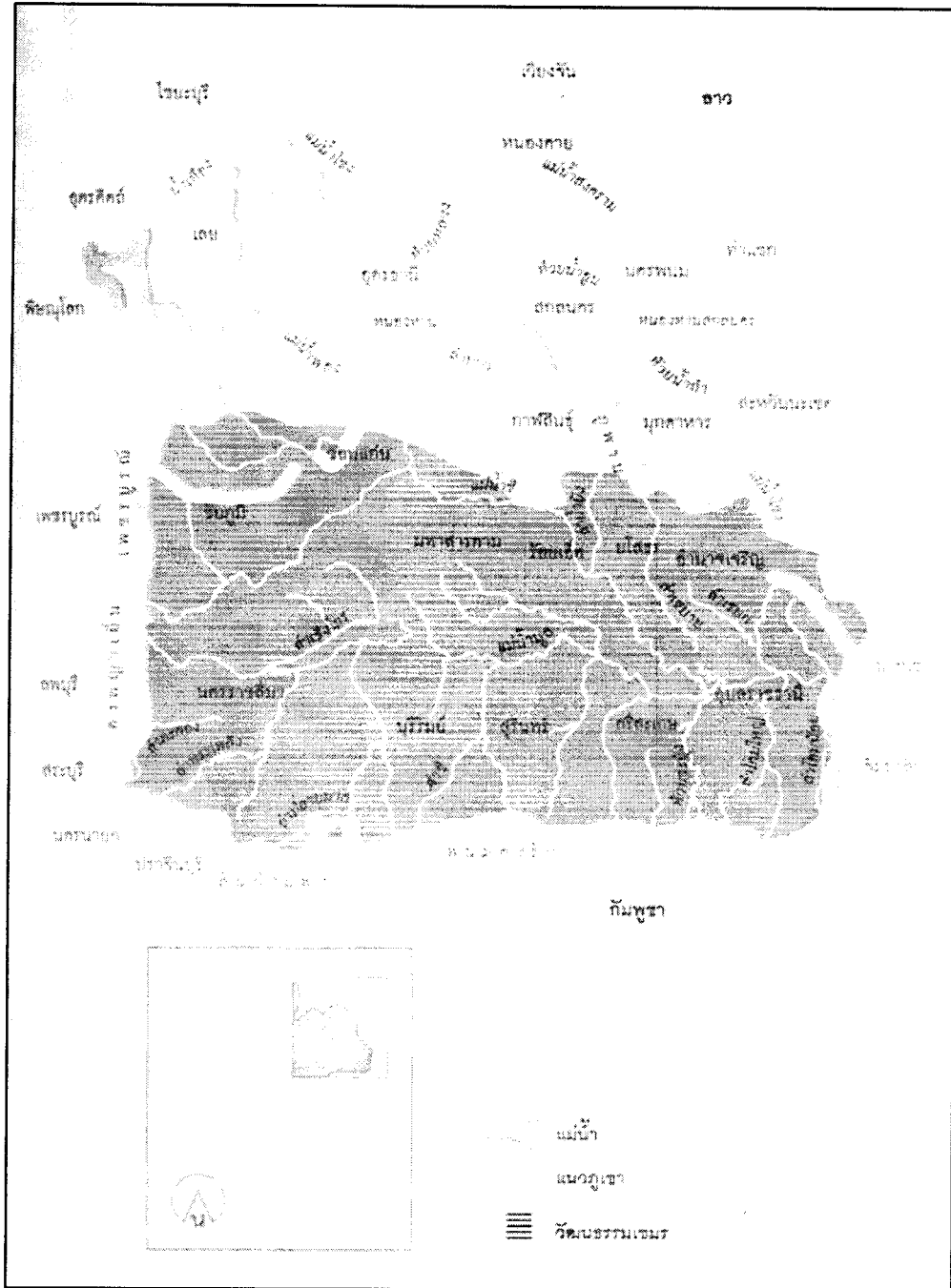
แผนที่แสดงบริเวณลุ่มน้ำมูล - ชี ตอนปลาย
ในอำนาจของตระกูลจิตรเสนะ ราวหลัง พ.ศ. ๑๐๐๐

แผนที่ล้านนาบริเวณแรกรับศาสนา

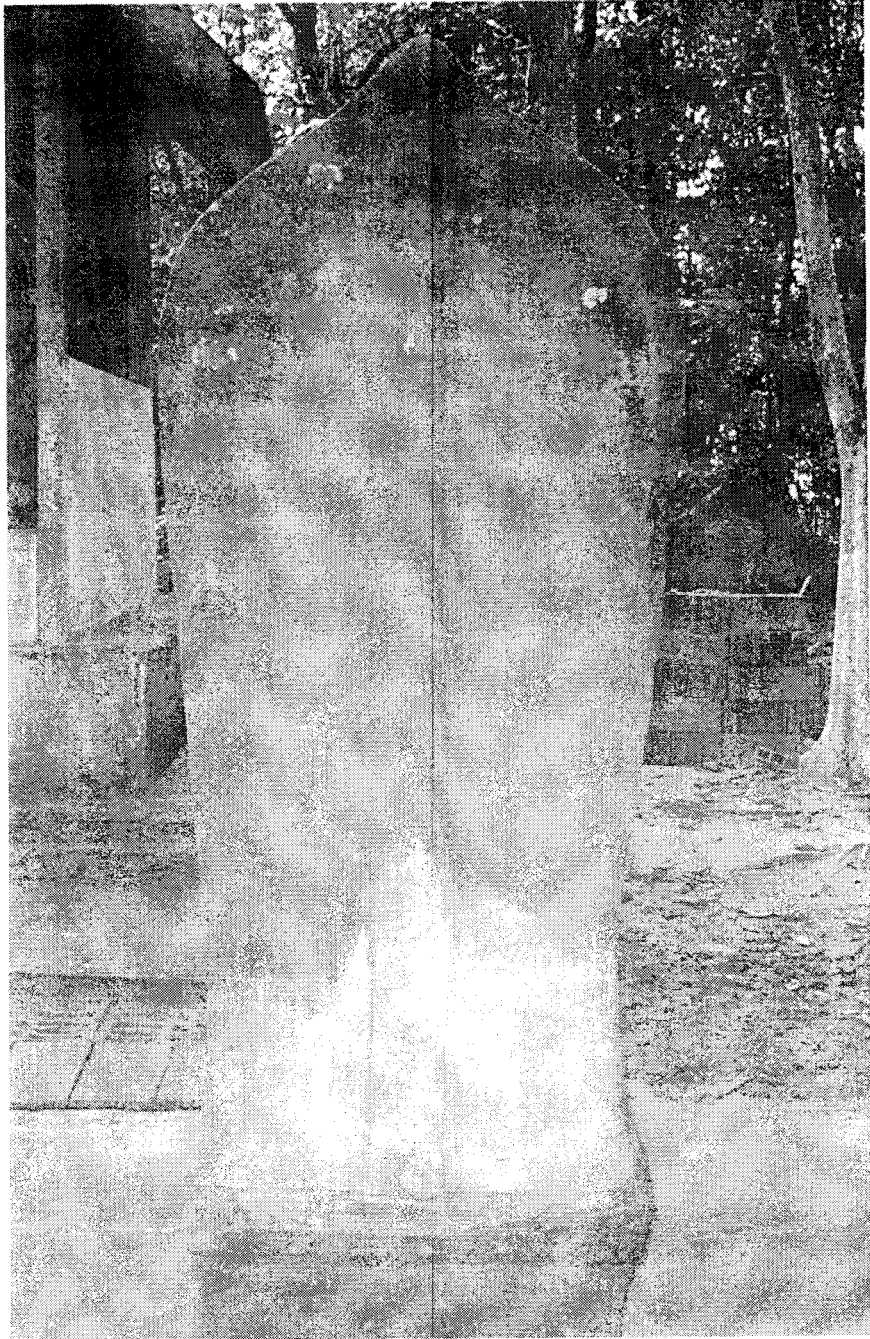

พุทธศาสนาสุวรรณภูมิแพร่หลายถึงสองฝั่งแม่น้ำโขง
 ราวหลัง พ.ศ. ๑๐๐๐ เห็นได้จากรากฐานเดิมของสถูป
 ที่พระธาตุพนม ต.ธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม

แผนที่อีสานแสดงพื้นที่อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรเข้ามา

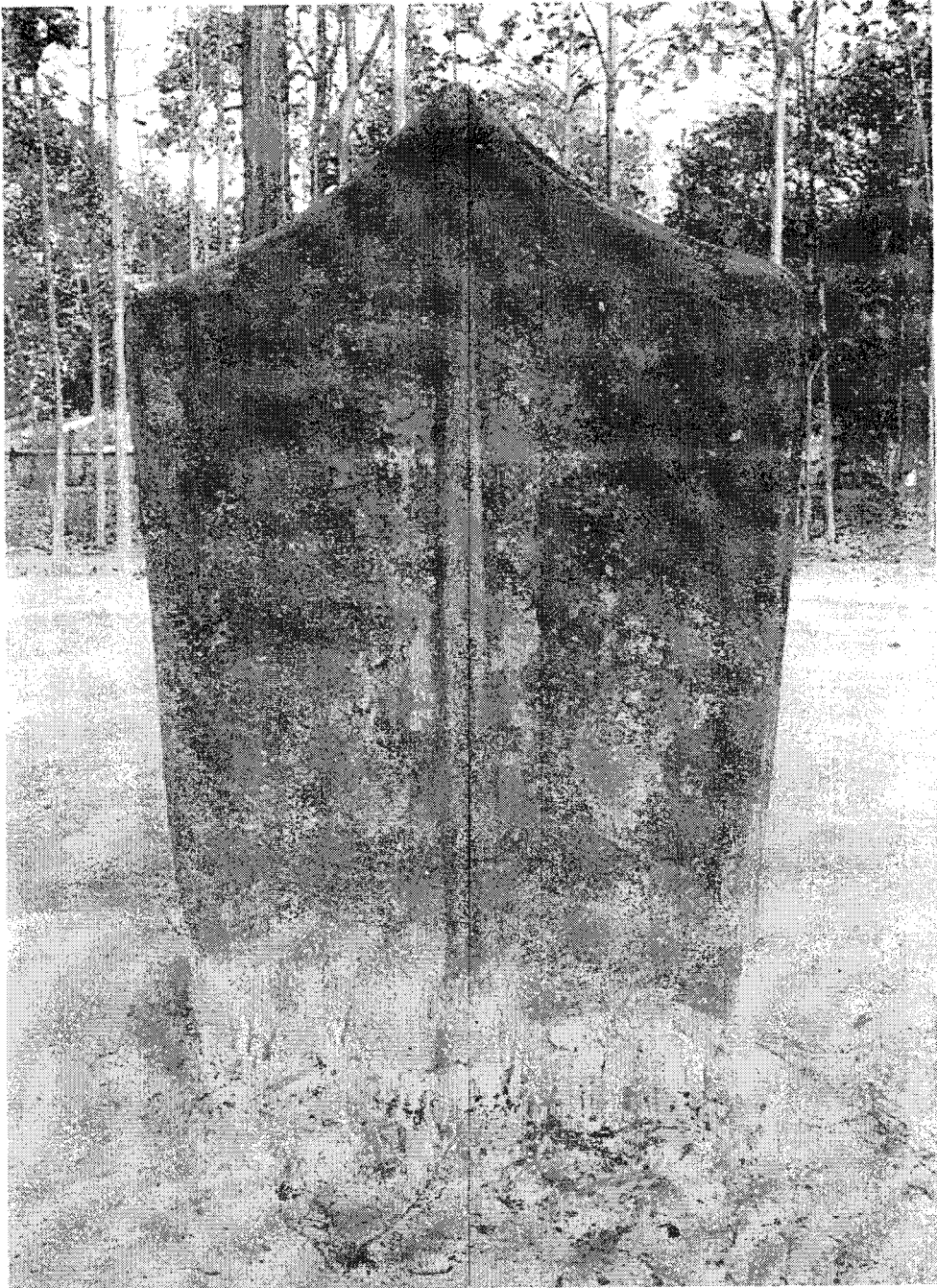
ราวหลัง พ.ศ. ๑๕๐๐

ใบเสมาที่วัดโนนส้มโอง หรือวัดปายางคำ หรือวัดทุ่งสิริวิปัสนาราม
บ้านยางคำ ต.น้ำปลีก อ.เมืองอำนาจเจริญ จ.อำนาจเจริญ

ใบเสมาหินทราย วัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๑
ปักอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของโบสถ์
นำมาจากโนนสัมโสง หรือวัดป่ายางคำ

ใบเสมาหินทราย วัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๑
 ปักอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโบสถ์
 นำมาจากโนนหนองบัว ทางทิศตะวันตกของบ้านน้ำปลีก

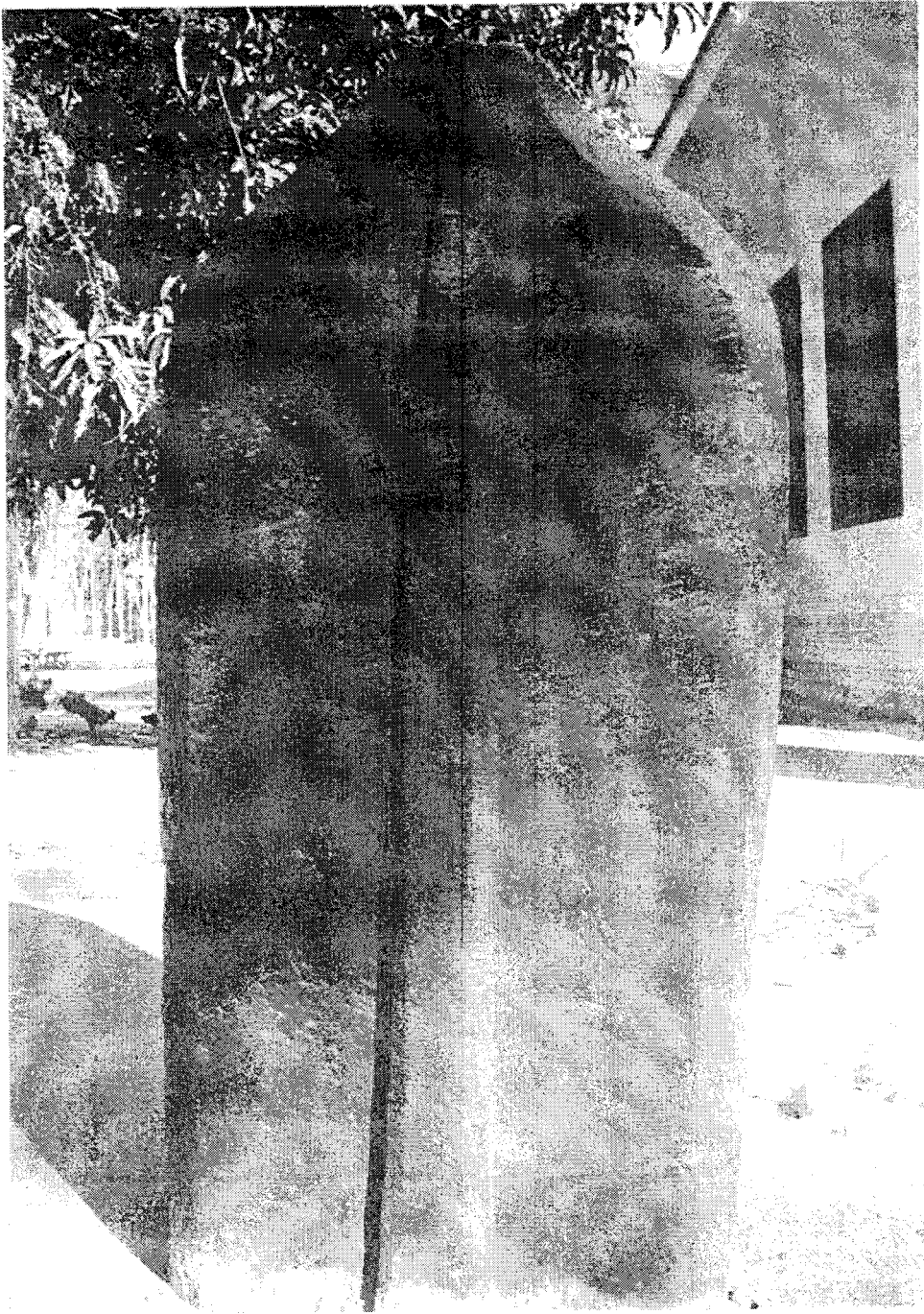
ใบเสมาหินทราย วัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๑
 ปักอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของโบสถ์
 นำมาจากโนนหนองบัว ทางทิศตะวันตกของบ้านน้ำปลีก

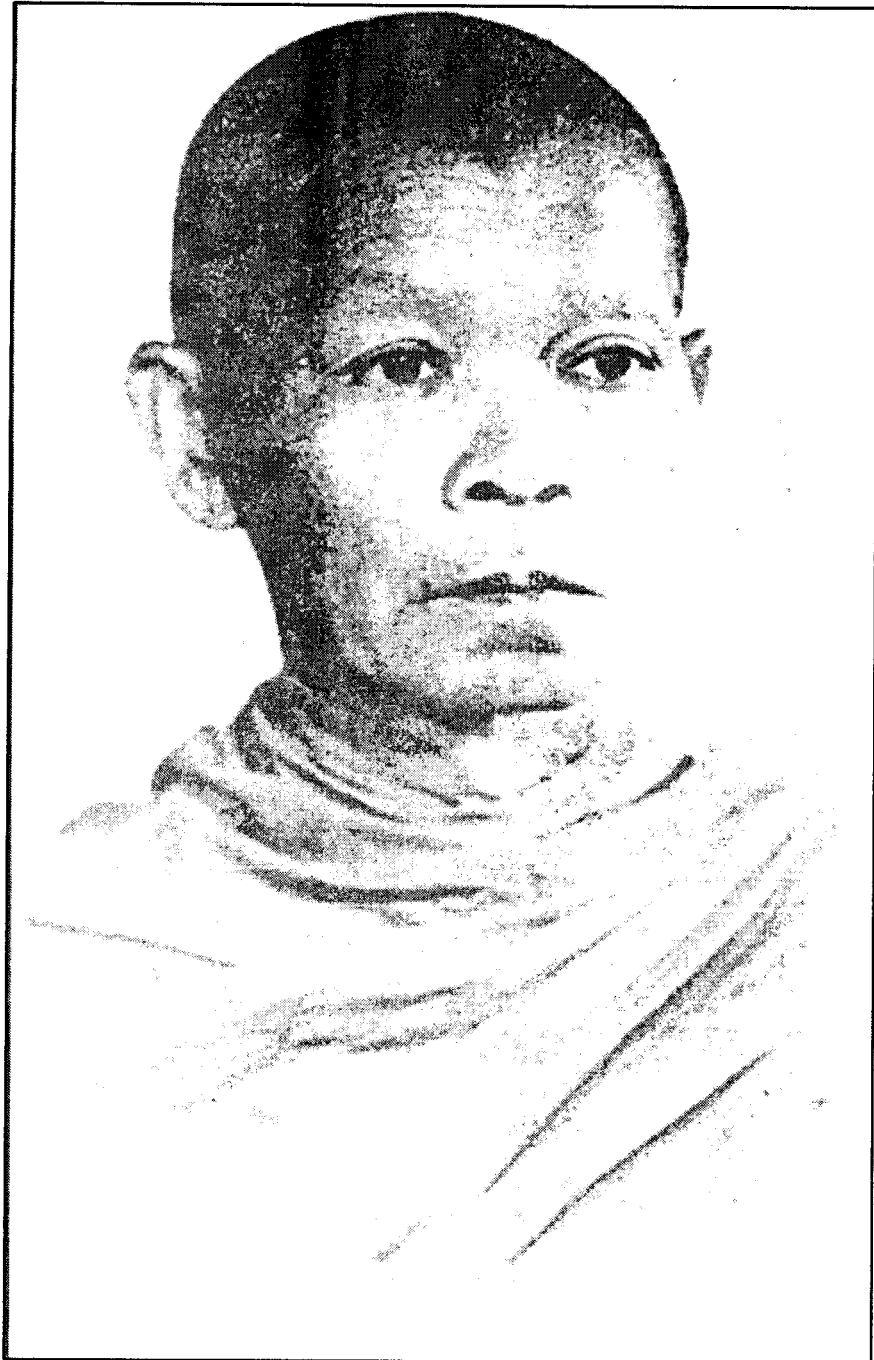
ใบเสมาหินทราย วัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๒
ปักอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของศาลาการเปรียญ
นำมาจากโนนหนองบัว ทางทิศตะวันตกของบ้านน้ำปลีก

ใบเสมาหินทราย วัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๒
 ปักอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของศาลาการเปรียญ
 นำมาจากโนนหนองบัว ทางทิศตะวันตกของบ้านน้ำปลีก

ใบเสมาหินทราย วัดโนนสำโรง กลุ่มที่ ๒
ปักอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของศาลาการเปรียญ

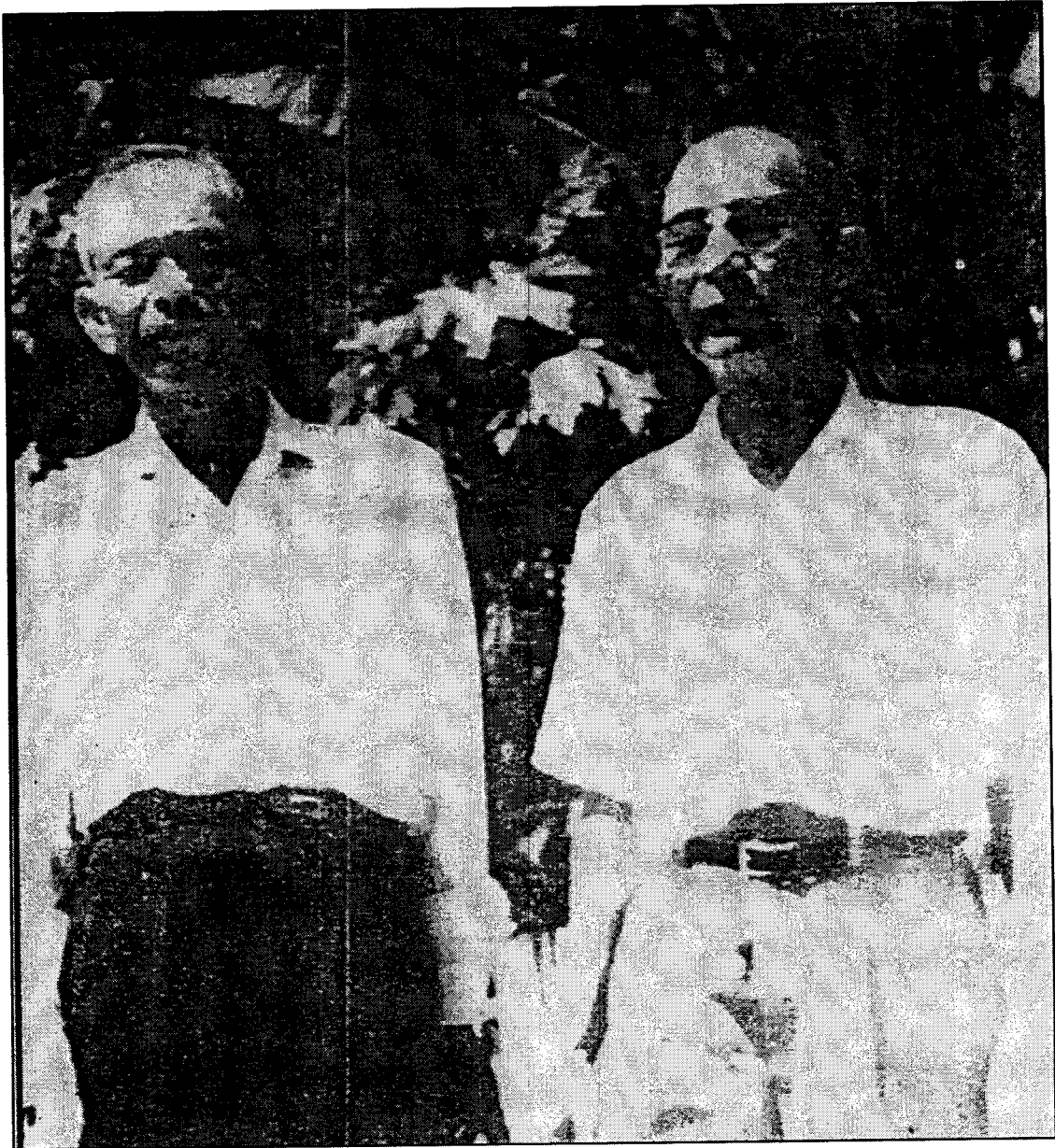
พระครูบริหารวัฒนกิจ (พระมหาภา ปภาโส) เจ้าอาวาสวัดโนนสำโรง
 ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็น พระโพธิญาณมุนี
 เจ้าอาวาสวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร จังหวัดอุบลราชธานี
 ถิ่นนันทนาการภาพจาก คุณรัตนพร อินทร์ชัน

กำนันจันทร อินลูป (รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) กำนันลำดับที่ ๕ “กำนันนักพัฒนา ดีเด่น”
อภินันทนาการภาพจาก คุณเกียรติ รัตนพิทักษ์สุข ร้านจึงเคียงคุณ น้ำปลีก

ภาพซ้ายมือ คุณตาล้อม ทองยศ
ภาพขวามือ คุณพ่อจรูญ บุญธิมาศ
อิฐนั้นหนาภาพจาก คุณแม่อมร บุญธิมาศ

ภาพซ้ายมือ คุณพ่อปลัดฤทธิ์ กมลรัตน์
 ภาพขวามือ คุณพ่อกำนันจันทร์ อินลุ่มเพ
 อภินันทนาการภาพจาก คุณแม่อมร บุญธิมาศ

คำสั่งโรงเรียนน้ำปาดศึกษา

ที่ 030 / 2554

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้
ด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตามที่โรงเรียนน้ำปาดศึกษาได้เสนอโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นกับสำนักงานสร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาเยาวชน และได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินงบประมาณนั้น เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา

1.1 นายธงชัย จอกราม	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปาด	ประธานกรรมการ
1.2 นางพรพิศ สมบูรณ์	ประธานชุมชนสนามสามัคคี	กรรมการ
1.3 นายทอง จันทร์โคตร	ภูมิปัญญาท้องถิ่น / วิทยากร	กรรมการ
1.4 นางกิติพร นามสุวรรณ	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ และเลขานุการ

มีหน้าที่ ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการดำเนินโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. คณะกรรมการปฏิบัติงาน

2.1 นายอุทวรรณ พันธุสุวรรณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำปาดศึกษา	ประธานกรรมการ
2.2 นายไพศาล พรหมภา	รองผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำปาดศึกษา	รองประธานกรรมการ
2.3 นางถิณนา ถิ่นตะวงษ์	หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาไทย	กรรมการ
2.4 นางเสาวนีย์ ทิพย์สิงห์	หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ	กรรมการ
2.5 นายธนพร ศรีเดช	หัวหน้างานโสตทัศนศึกษา / ครูภาษาไทย	กรรมการ
2.6 นางนาถอน ศิวถักขันธ์	ครูภาษาไทย	กรรมการ
2.7 นายบรรจบ บุพชาติ	ครูภาษาไทย	กรรมการ
2.8 ว่าที่ร้อยตรีอุทิศาศร นามสุวรรณ	ครูผู้รับผิดชอบโครงการฯ	กรรมการ และเลขานุการ
2.9 นายสุวรรณ เหมมือนเทต	ครูผู้ดูแลนักเรียน	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ ดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ตรงไปตามวัตถุประสงค์ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามกระบวนการเต็มตามศักยภาพ

ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ หากมีอุปสรรคประการใด โปรดแจ้งข้อขัดข้องเข้าโดยเร็วเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2554

ลง ณ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2554

(นายอุทวรรณ พันธุสุวรรณ)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนน้ำปาดศึกษา

คณะกรรมการโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕

นายธงชัย จอกลงาม
นายก อบต.น้ำปลีก
ประธานที่ปรึกษา

นายทอง ชันติโคตร
ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ที่ปรึกษา

นางพรพิศ สมบูรณ์
ประธานชุมชนฯ
ที่ปรึกษา

นางกิติพร นามสุวรรณ
นักวิชาการศึกษา
เลขานุการคณะที่ปรึกษา

นายสุพรรณ พันธุ์สุวรรณ
ผู้อำนวยการ โรงเรียน ประธานคณะกรรมการ

นายไพศาล พรหมภา
รองผู้อำนวยการ โรงเรียน รองประธานคณะกรรมการ

นางลัคนา สันตะวงษ์
หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาไทย กรรมการ

นางเสงี่ยม หิรัญสิงห์
หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ กรรมการ

นางนาลอน ศรีวะลักษณ์
ครูภาษาไทย กรรมการ

นายสุนทร ศรีเดช
ครูภาษาไทย/เจ้าของผลงาน กรรมการ

นายบรรจบ บุพชาติ
ครูภาษาไทย กรรมการ

ว่าที่ ร.ต.สุดสาคร นามสุวรรณ
ผู้รับผิดชอบโครงการฯ กรรมการและเลขานุการ

บรรณานุกรม

ขจร สุขพานิช. คำบรรยายประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.๑๖๐๐-๒๓๑๐. โรงพิมพ์กรุงธน,
๒๕๒๕.

ขจร มุกมีค่า. เสมาหินจังหวัดอำนาจเจริญ. โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต, อุบลราชธานี,
๒๕๔๓.

คณะกรรมการ. คู่มือนักเรียน ผู้ปกครอง ครู โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๘.
โรงพิมพ์ยงสวัสดิ์ ออฟเซต, ๒๕๔๙.

_____. คู่มือนักเรียน ผู้ปกครอง ครู โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๙.
โรงพิมพ์ยงสวัสดิ์ ออฟเซต, ๒๕๔๙.

_____. คู่มือนักเรียน ผู้ปกครอง ครู โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๙.
โรงพิมพ์ยงสวัสดิ์ ออฟเซต, ๒๕๕๐.

_____. แผนปฏิบัติการประจำปี โรงเรียนน้ำปลีกศึกษา ๒๕๔๐-๒๕๔๔. (อัดสำเนา)

_____. สุขาภิบาลตำบลน้ำปลีก ๒๕๓๒.

_____. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดยโสธร. โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๓.

_____. อุบลราชธานี ๒๐๐ ปี. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๕.

_____. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดอุบลราชธานี. โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔.

_____. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดอำนาจเจริญ. โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔.

_____. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดหนองบัวลำภู. โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔.

เจริญ ไชยชนะ. ประวัติศาสตร์ไทย ๕ สมัย. โรงพิมพ์ดวงดีการพิมพ์, ๒๕๒๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

เนย วงอุทุม. **ประวัติจังหวัดอุบลราชธานี**. โรงพิมพ์บริษัทการศึกษาจำกัด, ๒๕๓๕.

บำเพ็ญ ณ อุบล. **เล่าเรื่องเมืองอุบลราชธานี**. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๔๗.

พระเทพรัตนโมลี. **ประวัติย่อพระธาตุพนม**. โรงพิมพ์นครพนม, ๒๕๓๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕**.

โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ๒๕๒๕.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. **ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดอำนาจเจริญ**. โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๙.

